

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Μητροπολιτική Ανάπτυξη και Περιφερειακή
Ολοκλήρωση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η
περίπτωση των Σκοπίων, Θεσσαλονίκης,
Τιράνων, Σόφιας*

Επιβλέπων: Πετράκος Γεώργιος
Συντάκτης: Μπέλλας Κωνσταντίνος

Βόλος, Σεπτέμβριος 2005

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 3514/1
Ημερ. Εισ.: 20-07-2006
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2005
ΜΠΕ

Ευχαριστίες

Χωρίς τη βοήθεια συγκεκριμένων προσώπων η εκπόνηση της παρούσας εργασίας θα ήταν εξαιρετικά επίπονη. Δράττοντας λοιπόν της ευκαιρίας θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου Κο Πετράκο Γεώργιο (Καθηγητή του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης) για τις πολύτιμες συμβουλές του και την καθοδήγηση που μου πρόσφερε. Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω την Κα Αναγνώστου Αγγελική (Διδάκτωρ - Επιστημονικό συνεργάτη) για τις επίσης πολύτιμες συμβουλές και την παροχή βασικών στατιστικών στοιχείων και τον Κο Παυλέα Σωτήρη (Υποψήφιο Διδάκτωρ του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης) για τις παρατηρήσεις του και τη βοήθειά του πάνω σε πρακτικά και θεωρητικά προβλήματα.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τα υπόλοιπα μέλη του Κέντρου Ανάπτυξης Νοτιοανατολικής Ευρώπης για την απεριόριστη βοήθειά τους, καθώς και την οικογένεια και τους φίλους μου, οι οποίοι όλο αυτό το διάστημα με ανέχτηκαν.

Περιεχόμενα

Κατάλογος εικόνων.....	4
Κατάλογος διαγραμμάτων	4
Κατάλογος αρκτικόλεξων	11
1. Εισαγωγή.....	12
1.1 Δομή της εργασίας.....	12
1.2 Λόγοι επιλογής του θέματος, σκοπός της Εργασίας	13
2. Μητροπολιτικές περιοχές.....	14
2.1 Ορισμός μητροπολιτικών περιοχών.....	14
2.2 Συστήματα οργάνωσης μητροπολιτικών περιοχών.....	16
2.3 Δείκτες μητροπολιτικής εξέλιξης - μεταβολής	19
2.4 Εξέλιξη μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη.....	21
2.5 Τάσεις στις Ευρωπαϊκές μητροπόλεις	24
2.6 Μητροπολιτικές ανισότητες στον Ευρωπαϊκό χώρο.....	25
2.7 Μητροπολιτικές περιοχές στην Ευρώπη	27
3. Μητροπολιτικές περιοχές αναφοράς.....	29
3.1 Γεωγραφική θέση μητροπολιτικών περιοχών αναφοράς.....	29
3.2 Συγκριτική παρουσίαση μητροπολιτικών περιοχών αναφοράς.....	30
3.2.1 Εισαγωγή	30
3.2.2 Δημογραφικά στοιχεία.....	31
3.2.3 Οικονομικά στοιχεία.....	35
3.2.4 Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά	36
3.2.5 Τεχνικές υποδομές.....	37
3.2.6 Διοικητικές δομές των μητροπολιτικών περιοχών	41
4. Ανάλυση των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.....	42
4.1 Εισαγωγικά στοιχεία	42
4.1.1 Εισαγωγικά στοιχεία για το πρόγραμμα RIMED - Περιφερειακή ολοκλήρωση και μητροπολιτική ανάπτυξη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.....	42
4.1.2 Εισαγωγή	43
4.2 Οικονομική ενσωμάτωση, αναπτυξιακές προοπτικές και χωρικές δυναμικές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη	46
4.2.1 Αναπτυξιακές προοπτικές για την επόμενη πενταετία	46
4.2.2 Οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης, της ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών	49
4.3 Μητροπολιτική ανάπτυξη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: ανάλυση Δ.Α.Π.Α. (SWOT) για τις πόλεις των Σκοπίων, της Σόφιας, της Θεσσαλονίκης και των Τιράνων	53
4.3.1 Συγκριτική ανάλυση των μητροπολιτικών περιοχών	53
4.3.2 Χωρικές ισορροπίες, χωρικές δυναμικές και χωρικές πολιτικές.....	59

4.3.3 Παρούσες συνθήκες και προοπτικές στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές των Σκοπίων, της Σόφιας, της Θεσσαλονίκης και των Τιράνων.....	64
4.3.4 Δυνατότητες και πλεονεκτήματα κάθε πόλης	80
4.3.5 Μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία κάθε πόλης	85
4.3.6 Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον.....	89
4.3.7 Απειλές που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον.....	94
4.4 Πολιτικές Μητροπολιτικής ανάπτυξης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.....	98
4.4.1 Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων.....	98
4.4.2 Συγκεκριμένα έργα τα οποία είναι σημαντικά για την ανάπτυξη των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	100
4.4.3 Πολιτικές οι οποίες διαχέουν την μητροπολιτική ανάπτυξη στις άλλες πόλεις	103
4.4.4 Αναπτυξιακές πολιτικές και τομεακές εξειδικεύσεις	111
4.5 Πολιτικές συνεργασίας μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	115
4.5.1 Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.....	115
4.5.2 Πραγματικό και πιθανό επίπεδο οικονομικών, θεσμικών, επιστημονικών και πολιτιστικών σχέσεων μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών.....	121
4.5.3 Πολιτικές συνεργασίας οι οποίες εκμεταλλεύονται τα πλεονεκτήματα / ευκαιρίες και αντιμετωπίζουν τις αδυναμίες / προκλήσεις	123
4.5.4 Φραγμοί στις οικονομικές, θεσμικές, επιστημονικές και πολιτιστικές σχέσεις των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών με άλλες σημαντικές πόλεις στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.....	131
4.6 Διάχυση των αποτελεσμάτων της συνεργασίας των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	133
4.6.1 Διάχυση των αποτελεσμάτων της συνεργασίας μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	133
4.6.2 Πιθανά οφέλη για τις ενδιάμεσες πόλεις.....	137
4.7 Συμπεράσματα	Error! Bookmark not defined.
Βιβλιογραφία.....	138
Παράρτημα.....	160

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1: Περιοχή μελέτης	29
---------------------------------	----

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1. Αριθμός απαντώντων	43
---------------------------------------	----

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1. Ιεραρχήσεις των ευρωπαϊκών μητροπόλεων	27
Πίνακας 2.2. Κατάταξη των μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων	28
Πίνακας 3.1. Συνολικός πληθυσμός	31
Πίνακας 3.2. Πληθυσμός ανά φύλλο, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS3)	33
Πίνακας 3.3. Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού (βαθμός αύξησης ανά δεκαετία %) σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS3)	33
Πίνακας 3.4. Πληθυσμός ανά εθνικότητα σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS3)	34
Πίνακας 3.5. GDP Δομή ανά τομέα Παραγωγής σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS3) ..	35
Πίνακας 3.6. Διαχρονική εξέλιξη της απασχόλησης σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS3) επί του συνολικού πληθυσμού	36
Πίνακας 3.7. Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS3)	36
Πίνακας 3.8. Αεροδρόμια στις μητροπολιτικές περιοχές	38
Πίνακας 3.9. Σύστημα ύδρευσης στις μητροπολιτικές περιοχές	38
Πίνακας 3.10. Σύστημα ύδρευσης στις μητροπολιτικές περιοχές	39
Πίνακας 3.11. Σύστημα ηλεκτρικού στις μητροπολιτικές περιοχές	39
Πίνακας 3.12. Τηλεπικοινωνιακά συστήματα στις μητροπολιτικές περιοχές	40
Πίνακας 1. Χαρακτηριστικά των απαντώντων	44
Πίνακας 2. Απαντώντες οι οποίοι ζούνε στα (γραμμή) έχουν επισκεφθεί τα (στήλη)	45
Πίνακας 3. Αναπτυξιακές προοπτικές για την επόμενη πενταετία	46
Πίνακας 4. Αναπτυξιακές προοπτικές για την επόμενη πενταετία	47
Πίνακας 5. Οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης, της ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών	49

Πίνακας 6. Οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης, της ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών.....	50
Πίνακας 7. Οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης, της ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών.....	51
Πίνακας 8. Η οικονομική επίδοση των ακόλουθων περιοχών τα τελευταία 10-15 χρόνια σε σύγκριση με τον μέσο όρο της εθνικής οικονομίας.	53
Πίνακας 9. Σύγκριση των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών με άλλες μεγάλες αστικές περιοχές, μικρότερες πόλεις, αγροτικές περιοχές και χωριά.....	54
Πίνακας 10. Σύγκριση των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών με άλλες μεγάλες αστικές περιοχές, μικρότερες πόλεις, αγροτικές περιοχές και χωριά.....	57
Πίνακας 11. Οι οικονομικές σχέσεις των μητροπόλεων* με τις άλλες μικρότερες πόλεις σε κάθε χώρα είναι μη ισορροπημένες και τείνουν να ευνοούν τις πρώτες.....	59
Πίνακας 12. Ισορροπη ανάπτυξη είναι πιθανότερο να επιτευχθεί εάν η κεντρική κυβέρνηση είναι ισχυρή και συγκεντρώνει τις περισσότερες εξουσίες.	59
Πίνακας 13. Η διατήρηση ενός ισχυρού δημόσιου τομέα μπορεί να είναι ένας τρόπος για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.....	60
Πίνακας 14. Η μητρόπολη* θα ήταν περισσότερο ανεπτυγμένη εάν ήταν μεγαλύτερη σε πληθυσμιακό μέγεθος.	60
Πίνακας 15. Περαιτέρω ανάπτυξη της μητρόπολης θα επηρεάσει θετικά τις αναπτυξιακές προοπτικές των μικρότερων πόλεων.	61
Πίνακας 16. Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται εγγύτερα στις μητροπολιτικές περιοχές θα επηρεαστούν θετικότερα από την ανάπτυξή τους.	61
Πίνακας 17. Η ανάπτυξη της μητρόπολης θα αυξήσει την μετανάστευση από τις μικρές πόλεις και τις αγροτικές περιοχές.....	62
Πίνακας 18. Η μετανάστευση θα επηρεάσει αρνητικά τις μικρότερες πόλεις και τις αγροτικές περιοχές.....	62
Πίνακας 19. Η ποιότητα ζωής είναι:	64
Πίνακας 20. Η ποιότητα ζωής θα:	64
Πίνακας 21. Η ποιότητα του περιβάλλοντος είναι:	65
Πίνακας 22. Η ποιότητα του περιβάλλοντος θα:.....	65
Πίνακας 23. Η οικονομική κατάσταση της μέσης οικογένειας είναι:	66
Πίνακας 24. Η οικονομική κατάσταση της μέσης οικογένειας θα:.....	66
Πίνακας 25. Η ποιότητα του δημόσιου χώρου (πάρκα, πλατείες, πεζόδρομοι, κλπ) είναι:	67

Πίνακας 26. Η ποιότητα του δημόσιου χώρου (πάρκα, πλατείες, πεζόδρομοι, κλπ) θα:	67
Πίνακας 27. Η εικόνα της πόλης στους ανθρώπους που ζούνε στις χώρες της Ε.Ε. είναι:	68
Πίνακας 28. Η εικόνα της πόλης στους ξένους θα:	68
Πίνακας 29. Η ποιότητα των υποδομών (δρόμοι, δημόσιος χώρος, νερό, δίκτυα ηλεκτρικού και υπονόμων, κλπ) είναι:	69
Πίνακας 30. Η ποιότητα των υποδομών (δρόμοι, δημόσιος χώρος, νερό, δίκτυα ηλεκτρικού και υπονόμων, κλπ) θα:	69
Πίνακας 31. Η ποιότητα των υποδομών υγείας είναι:	70
Πίνακας 32. Η ποιότητα των υποδομών υγείας θα:	70
Πίνακας 33. Η ποιότητα των νέων κατοικιών είναι:	71
Πίνακας 34. Η ποιότητα των νέων κατοικιών θα:	71
Πίνακας 35. Η ποιότητα του επιχειρηματικού κλίματος είναι:	72
Πίνακας 36. Η ποιότητα του επιχειρηματικού κλίματος θα:	72
Πίνακας 37. Η ανταγωνιστικότητα των ιδιωτικών επιχειρήσεων (τιμή και ποιότητα) είναι:	73
Πίνακας 38. Η ανταγωνιστικότητα των ιδιωτικών επιχειρήσεων (τιμή και ποιότητα) θα:	73
Πίνακας 39. Η αποτελεσματικότητα της αστικής διοίκησης είναι:	74
Πίνακας 40. Η αποτελεσματικότητα της αστικής διοίκησης θα:	74
Πίνακας 41. Η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα του αστικού σχεδιασμού είναι:	75
Πίνακας 42. Η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα του αστικού σχεδιασμού θα:....	75
Πίνακας 43. Η ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος είναι:	76
Πίνακας 44. Η ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος θα:	76
Πίνακας 45. Οι πιθανότητες για ανειδίκευτους νέους ανθρώπους να βρουν δουλειά είναι:	77
Πίνακας 46. Οι πιθανότητες για ανειδίκευτους νέους ανθρώπους να βρουν δουλειά θα:	77
Πίνακας 47. Οι πιθανότητες για ειδικευμένους (με εκπαίδευση) νέους ανθρώπους να βρουν δουλειά είναι:	78
Πίνακας 48. Οι πιθανότητες για ειδικευμένους (με εκπαίδευση) νέους ανθρώπους να βρουν δουλειά θα:	78
Πίνακας 49. Η ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών είναι:	79

Πίνακας 50. Η ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών θα:.....	79
Πίνακας 51. Οι δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	81
Πίνακας 52. Οι δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα στα Σκόπια:.....	82
Πίνακας 53. Οι δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα στη Σόφια:	82
Πίνακας 54. Οι δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα στα Τίρανα:.....	82
Πίνακας 55. Οι δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα στη Θεσσαλονίκη:	82
Πίνακας 56. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	85
Πίνακας 57. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία στα Σκόπια:	86
Πίνακας 58. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία στη Σόφια:	86
Πίνακας 59. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία στα Τίρανα:	86
Πίνακας 60. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία στη Θεσσαλονίκη:	86
Πίνακας 61. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον	89
Πίνακας 62. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τα Σκόπια:.....	90
Πίνακας 63. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τη Σόφια:	90
Πίνακας 64. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τα Τίρανα:.....	90
Πίνακας 65. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τη Θεσσαλονίκη:	90
Πίνακας 66. Απειλές που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον.....	94
Πίνακας 67. Απειλές που εκδηλώνονται για τα Σκόπια:.....	95
Πίνακας 68. Απειλές που εκδηλώνονται για τη Σόφια:.....	95
Πίνακας 69. Απειλές που εκδηλώνονται για τα Τίρανα:.....	95
Πίνακας 70. Απειλές που εκδηλώνονται για τη Θεσσαλονίκη:	95
Πίνακας 71. Σημαντικές πολιτικές για την ανάπτυξη των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	98
Πίνακας 72. Συγκεκριμένα έργα τα οποία είναι σημαντικά για την ανάπτυξη των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	100
Πίνακας 73. Πολιτικές οι οποίες διαχέουν την μητροπολιτική ανάπτυξη στις άλλες πόλεις και προωθούν την πολυκεντρική ανάπτυξη. Τα πιο δημοφιλή μέτρα (>30%)	103
Πίνακας 74. Πολιτικές οι οποίες διαχέουν την μητροπολιτική ανάπτυξη στις άλλες πόλεις και προωθούν την πολυκεντρική ανάπτυξη. Τα λιγότερο δημοφιλή μέτρα (<30%)	104

Πίνακας 75. Πολιτικές, οι οποίες στοχεύουν στην προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης σε άλλες πόλεις και περιφερειακές περιφέρειες. Τα πιο δημοφιλή μέτρα (>30%).....	105
Πίνακας 76. Πολιτικές, οι οποίες στοχεύουν στην προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης σε άλλες πόλεις και περιφερειακές περιφέρειες. Τα λιγότερο δημοφιλή μέτρα (<30%).....	106
Πίνακας 77. Πόλεις οι οποίες αναμένεται να κερδίσουν από τη διάχυση της μητροπολιτικής ανάπτυξης.....	108
Πίνακας 78. Η διάχυση των αποτελεσμάτων της ανάπτυξης των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών στις κοντινότερες πόλεις.....	108
Πίνακας 79. Ο καλύτερος τρόπος κατανομής των δημόσιων επενδυτικών κεφαλαίων.....	110
Πίνακας 80. (Α). Ένα αποτελεσματικό αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας το οποίο υποστηρίζει την ισόρροπη ανάπτυξη πρέπει να ενθαρρύνει τις ακόλουθες εξειδικεύσεις:	111
Πίνακας 80. (Β). Ένα αποτελεσματικό αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας το οποίο υποστηρίζει την ισόρροπη ανάπτυξη πρέπει να ενθαρρύνει τις ακόλουθες εξειδικεύσεις:	112
Πίνακας 80. (C). Ένα αποτελεσματικό αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας το οποίο υποστηρίζει την ισόρροπη ανάπτυξη πρέπει να ενθαρρύνει τις ακόλουθες εξειδικεύσεις:	112
Πίνακας 80. (D). Ένα αποτελεσματικό αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας το οποίο υποστηρίζει την ισόρροπη ανάπτυξη πρέπει να ενθαρρύνει τις ακόλουθες εξειδικεύσεις:	113
Πίνακας 81. (Α) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη).....	115
Πίνακας 81. (Β) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη).....	115
Πίνακας 81. (C) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη).....	116
Πίνακας 81. (D) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη).....	116
Πίνακας 81. (Ε) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη).....	117
Πίνακας 82. Οι άνθρωποι που ξέρετε είναι:	117
Πίνακας 83. Η τελευταία φορά που επικοινωνήσατε με κάποιο πρόσωπο από τις άλλες πόλεις ήταν:	119

Πίνακας 84. Το ισχύων επίπεδο οικονομικών, θεσμικών, επιστημονικών και πολιτιστικών σχέσεων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	121
Πίνακας 85. Το πιθανό επίπεδο οικονομικών, θεσμικών, επιστημονικών και πολιτιστικών σχέσεων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	122
Πίνακας 86. Η διαφορά του πιθανού και πραγματικού επιπέδου οικονομικών, θεσμικών, επιστημονικών και πολιτιστικών σχέσεων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	122
Πίνακας 87. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.....	123
Πίνακας 88. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.....	124
Πίνακας 89. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.....	125
Πίνακας 90. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.....	126
Πίνακας 91. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.....	127
Πίνακας 92. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις.....	128
Πίνακας 93. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις.....	128
Πίνακας 94. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις.....	129
Πίνακας 95. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις.....	129
Πίνακας 96. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις.....	130
Πίνακας 97. Φραγμοί στις οικονομικές, θεσμικές, επιστημονικές και πολιτιστικές σχέσεις των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών με άλλες σημαντικές πόλεις στη Νοτιοανατολική Ευρώπη	131

Πίνακας 98. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	133
Πίνακας 99. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	134
Πίνακας 100. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	134
Πίνακας 101. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	135
Πίνακας 102. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών	136
Πίνακας 103. Πιθανά οφέλη για τις πόλεις ενδιάμεσα των μητροπολιτικών περιοχών	137
Πίνακας 104. Αξιολογήστε το επίπεδο πιθανού κέρδους από την μητροπολιτική συνεργασία για τις ενδιάμεσες πόλεις	138

Κατάλογος αρκτικόλεξωνΕλληνικοί όροι:

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΔΑΠΑ: Δυνατότητες Αδυναμίες Πλεονεκτήματα Απειλές

Ε.Ε: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΚΑΕ: Κεντρική Ανατολική Ευρώπη

ΝΑΕ: Νοτιοανατολική Ευρώπη

ΠΓΔΜ: Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Ξενόγλωσσοι όροι:

Al: Albania

BG: Bulgaria

B-H: Bosnia-Herzegovina

CR: Croatia

CZ: Czech republic

FYROM: Former Yugoslavian Republic of Macedonia

GR: Greece

HU: Hungary

NUTS: Nomenclature Unit for Territorial Statistics

PL: Poland

RIMED: Regional Integration and Metropolitan Development

RO: Romania

SER-M: Serbia-Montenegro

SK: Slovakia

SL: Slovenia

SWOT: Strenghts Weaknesses Opportunities Threats

1. Εισαγωγή

1.1 Δομή της εργασίας

Η εργασία χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες. Η πρώτη ενότητα αποτελεί την εισαγωγή, η οποία περιέχει διάφορα στοιχεία σχετικά με τον στόχο της και τους λόγους επιλογής του θέματος.

Στη δεύτερη ενότητα γίνεται περιγραφή βασικών χαρακτηριστικών των μητροπολιτικών περιοχών και του τρόπου με τον οποίο προσεγγίστηκε η έννοια στην παρούσα εργασία.

Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζεται η περιοχή μελέτης μέσα από τη σύγκριση απόλυτων μεγεθών, ούτως ώστε να γίνει σαφές στον αναγνώστη το μέγεθος της κλίμακας αναφοράς, να εξοικειωθεί με τις μητροπολιτικές περιοχές τις οποίες εξετάζουμε και να τοποθετηθεί χωρικά.

Τέλος, στην τέταρτη ενότητα γίνεται ανάλυση και παρουσίαση σε πίνακες των τελικών ευρημάτων από την έρευνα των ερωτηματολογίων, η οποία διεξάχθηκε στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές των Σκοπίων, της Σόφιας, της Θεσσαλονίκης και των Τιράνων, καθώς επίσης και η παρουσίαση των τελικών συμπερασμάτων που προκύπτουν από αυτή.

1.2 Λόγοι επιλογής του θέματος, σκοπός της Εργασίας

Ο διεθνής χαρακτήρας του θέματος και η εγγύτητα των περιοχών μελέτης με τον ελλαδικό χώρο αποτέλεσαν βασικούς παράγοντες για την επιλογή του θέματος.

Επίσης το νέο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον και οι θεσμικές αλλαγές οι οποίες συντελέστηκαν τα τελευταία χρόνια και μετέβαλλαν το χαρακτήρα και τις δραστηριότητες της περιοχής, ασκούν σημαντικές επιδράσεις στην αναπτυξιακή διαδικασία τμήματος της ελληνικής επικράτειας και στην ευρύτερη περιφέρεια (ΝΑΕ). Ειδικότερα, τα χαρακτηριστικά της περιφέρειας της ΝΑΕ είναι τα εξής:

- Χαμηλή οικονομική δυναμική
- Υψηλό επίπεδο κατακερματισμού των δραστηριοτήτων
- Περιορισμένος αριθμός μεγάλων ή μεσαίων πόλεων
- Αυξανόμενες περιφερειακές ανισότητες

(Community Initiative INTERREG III (2000-2006) CADSES, application form)

Το ζητούμενο είναι το πώς θα επιτευχθεί η ανάπτυξη μέσω της υπερκέρρασης / μείωσης της έντασης των παραπάνω προβλημάτων και αυξάνοντας ταυτόχρονα τη συνοχή.

Οι τελικοί άλληλα - σχετιζόμενοι στόχοι είναι:

- Η αυξανόμενη χωρική ολοκλήρωση
- Η μείωση του χωρικού κατακερματισμού
- Η προώθηση της αειφορικής και ισορροπημένης αστικής και ευρύτερης χωρικής ανάπτυξης

(Community Initiative INTERREG III (2000-2006) CADSES, application form)

Η αναζήτηση της βέλτιστης μεθόδου για την επίτευξη των παραπάνω οδηγεί στην αναπόφευκτη επιδίωξη της θέσπισης δικτύων συνεργασίας των αστικών κέντρων (και δη των κυρίαρχων μητροπολιτικών κέντρων της ΝΑΕ), ούτως ώστε να επιτευχθούν αειφορικά αναπτυξιακά αποτελέσματα με μεγάλο βαθμό διάχυσης στην ενδοχώρα.

Οι παράμετροι οι οποίοι θα καθορίσουν τις λεπτομέρειες των κατάλληλων πολιτικών οι οποίες πρέπει να υιοθετηθούν, θα προσδιοριστούν μέσα από την ποιοτική και ποσοτική αξιολόγηση των χαρακτηριστικών των πόλεων καλύπτοντας τομείς όπως: αναπτυξιακές προοπτικές, αλληλεπίδραση μεταξύ των περιοχών, σχέσεις των μητροπολιτικών περιοχών με τα υπόλοιπα στοιχεία του αστικού συστήματος, κλπ. Στην παραπάνω ανάγκη έρχεται να συνάδει η παρούσα εργασία.

2. Μητροπολιτικές περιοχές

2.1 Ορισμός μητροπολιτικών περιοχών

Στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχει ενιαίος ορισμός που να αφορά τις μητροπολιτικές περιοχές και να καθορίζει τις λειτουργίες τους. Κατά τον Le Gales η έννοια της μητροπολιτικής περιοχής αποτελεί ένα κοινωνικό και πολιτικό κατασκεύασμα με εδαφική βάση, που προκύπτει από το πλέγμα των λειτουργιών που διαχέονται σ' αυτήν. Είναι το επίπεδο που μπορεί αφενός να μειώσει τα κόστη των συναλλαγών (transaction costs) και αφετέρου να εκπληρώσει καλύτερα τη λειτουργία του συντονισμού – κυρίως μέσω του σχεδιασμού. Σ' αυτό συμβάλλουν η εγγύτητα των τοπικών δρώντων και θεσμών και οι αλληλεπιδράσεις που λαμβάνουν χώρα μεταξύ διαφόρων οργανώσεων στο δεδομένο χώρο (Σπανού, 2003). Ένας τρόπος για να προσδιοριστεί η έννοια, είναι ο καθορισμός των κοινωνικο - οικονομικών της χαρακτηριστικών τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά. Έτσι, εκτός από ικανή πληθυσμιακή δυναμική μια μητροπολιτική περιοχή πρέπει να πληροί τα εξής βασικά κριτήρια :

- Να δραστηριοποιείται σε σύγχρονους τομείς της εθνικής οικονομίας και υπηρετεί ανάγκες της επιχειρηματικής δραστηριότητας ή να ανήκει σε ομάδα προσφοράς ειδικευμένων υπηρεσιών
- Να επιδρά και εκτός ορίων της πόλης, ειδικότερα στην ανάπτυξη δικτύων με εξωτερικούς συνδέσμους, κυρίως στη σφαίρα της γνώσης, της πληροφορίας, του κεφαλαίου, των πολιτιστικών αγαθών και ανθρώπινου δυναμικού
- Να καλλιεργεί την ανταγωνιστικότητα του αστικού κέντρου σε υπερεθνικό επίπεδο
- Να υπάρχει παρουσία θεσμών οι οποίοι εκπροσωπούν κυβερνητικές δομές πολυεθνικών ομάδων επιχειρήσεων
- Να υπάρχουν μεγάλα οικονομικά ιδρύματα (τράπεζες) και μείζονος σημασίας ρυθμιστές κεφαλαιαγορών (χρηματιστήρια)
- Να διαθέτει καλές μεταφορικές συνδέσεις με διεθνή ηγετικά κέντρα οικονομικών δραστηριοτήτων
- Να υπάρχουν ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα
- Να υπάρχουν δραστηριότητες πολιτιστικών οργανισμών υψηλού κύρους και καλλιτεχνικά γεγονότα και φεστιβάλ
- Να διαθέτει ιδιαίτερο περιβάλλον αναφορικά με την τοποθεσία της, τη συγκεκριμένη ατμόσφαιρα και ομορφιά

- Να διαθέτει ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, υπηρεσίες τροφοδοσίας και ποικιλία διασκέδασης

(Tadeusz Marszal, 2002)

Πρέπει να τονίσουμε πως «η μελέτη των μητροπολιτικών περιοχών σχετίζεται και εντάσσεται στη γενικότερη προβληματική της εδαφικής και κατά συνέπεια στατιστικής έννοιας της πόλης σε όλες τις κλίμακές της» (Μπεριάτος 2004).

Η όλη διαδικασία προς το μετασχηματισμό μιας μεγάλης πόλης σε μητρόπολη δεν επηρεάζει μόνο την περιοχή αναφοράς αυτή καθ' αυτή, αλλά και χωρικές ενότητες εκτός του κέντρου της. Ιστορικά, το φαινόμενο της δημιουργίας και ανάπτυξης μητροπολιτικών περιοχών, είναι συνυφασμένο με την παράλληλη ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα και των εξωτερικών οικονομιών κλίμακας (agglomeration economies). Η δυναμική η οποία αναπτύσσεται, τείνει να προσελκύει περαιτέρω επιχειρήσεις και επενδύσεις, με αποτέλεσμα να διευρύνεται η αγορά εργασίας και να ενισχύεται ο τριτογενής τομέας (Οικονόμου 1999).

Ειδικότερα η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας μέσω των σύγχρονων τεχνολογικών, τηλεπικοινωνιακών και μεταφορικών επιτευγμάτων, επιβάλλει το εκάστοτε σύστημα ιεράρχησης των μητροπόλεων διεθνώς και προβάλλει ως προεξέχουσες μητροπολιτικές περιοχές τις εθνικές οικονομικές πρωτεύουσες και τις περιοχές με εξαιρετικές, ως προς τον κλάδο και την ποιότητα έντασης, οικονομικές δραστηριότητες. (Πετράκος, Οικονόμου, 1999).

2.2 Συστήματα οργάνωσης μητροπολιτικών περιοχών

Το σύστημα οργάνωσης μιας χωρικής ενότητας έχει σαν στόχο την αειφορική διαχείριση των πόρων της, αλλά και τον προσδιορισμό χωρικού επιπέδου διοίκησης και συνεπώς τον καθορισμό των μηχανισμών για την αντιμετώπιση των εκάστοτε προβλημάτων (περιβαλλοντικά, οικονομικά, δημογραφικά κλπ). Κατά καιρούς έχουν χρησιμοποιηθεί πολλά συστήματα διοίκησης ανάλογα με τον χαρακτήρα, την εμπειρία και τον βαθμό συγκεντρωτισμού του κεντρικού κράτους.

Η αναφορά μας στα συστήματα μητροπολιτικής διοίκησης και στις διαφορές τους γίνεται, ούτως ώστε να αποσαφηνίσει ο αναγνώστης αναφορικά με το ποιοι είναι οι φορείς «μερικής κατάρτισης» (τοπικά αναπτυξιακά σχέδια, σχέδια marketing κλπ) και εφαρμογής (δήμος, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ερευνητικά κέντρα κλπ) των πολιτικών ανάπτυξης στις μητροπολιτικές περιφερειακές περιοχές, καθώς και ποιοι είναι οι φορείς διαχείρισης των χρηματοδοτήσεων.

Στην ενότητα αυτή θα γίνει αναφορά στους κυριότερους τύπους οργάνωσης μητροπολιτικών περιοχών που έχουν χρησιμοποιηθεί διεθνώς.

Τα κύρια συστήματα είναι δύο. Παραδοσιακά χρησιμοποιείται ο όρος μητροπολιτική διοίκηση για το πρώτο (metropolitan government), ενώ την τελευταία δεκαετία έχει προκύψει μια καινούργια έννοια, αυτή της μητροπολιτικής διακυβέρνησης (metropolitan governance), η οποία τείνει να υποκαταστήσει εξ' ολοκλήρου την πρώτη. Η κύρια διαφορά τους συνίσταται στο ότι σε μια προσπάθεια ισορρόπησης ανάμεσα στις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των διάφορων πολιτικό-διοικητικών οντοτήτων που περιέχονται στο σώμα των σύγχρονων γιγάντιων μητροπολιτικών περιοχών, έχει επιχειρηθεί και βρίσκεται σε εξέλιξη μια διαδικασία «οριζόντιας ένταξης των βασικών διοικητικών μονάδων» στο σύστημα οργάνωσης και «κάθετου συντονισμού των αρμοδιοτήτων» (Μπεριάτος 2004), η οποία μεταφράζεται στην μεταστροφή της έμφασης των θεσμικών διευθετήσεων, με κύριο πρωταγωνιστή το κράτος, σε πιο ήπιες μορφές «με τη συμβολή της τοπικής κοινωνίας και την προώθηση των εκ των κάτω (bottom-up) διαδικασιών» (Σπανού 2003).

Το ζητούμενο στην προσπάθεια επιλογής του βέλτιστου συστήματος οργάνωσης στις μητροπολιτικές περιοχές, επικεντρώνεται στον καθορισμό του χωρικού επιπέδου διοίκησης και άσκησης πολιτικών (Γετίμης, Γρηγοριάδου, Μαραβά, 2003).

Οι κυριότεροι τύποι συστημάτων μητροπολιτικής διοίκησης (αμιγώς «κεντρική» διοικητική μορφή) είναι οι εξής:

- Ενιαία και ενοποιημένη μητροπολιτική αρχή η οποία διαχειρίζεται τα ζητήματα της αστικής συγκέντρωσης (π.χ. η περίπτωση της Άγκυρας (1980-1984) στην Τουρκία)
- Μητροπολιτική διοίκηση με βάση τη διαδημοτική συνεργασία (π.χ. Χάγη, Μιλάνο, Λοζάννη)
- Μητροπολιτική αρχή ανώτερου επιπέδου με βάση τις ισχύουσες εθνικές διοικητικές δομές (π.χ. κομητεία της Στοκχόλμης στη Σουηδία, region le de France στη Γαλλία, στη Μαδρίτη)
- Μητροπολιτική αρχή ανώτερου επιπέδου με ειδικό χαρακτήρα (π.χ. περιφέρεια Φρανκφούρτης, Συμβούλιο μείζονος Κοπεγχάγης, μητροπολιτική αρχή Βαρκελώνης, μητροπολιτικές διοικήσεις των Κωνσταντινούπολη –Άγκυρας – Σμύρνης που συστάθηκαν το 1984)

(Μπεριάτος 2004)

Αναφορικά με την μητροπολιτική διακυβέρνηση (μορφή αυτοδιοικητικής δομής) έχουμε τους εξής τύπους:

- Μητροπολιτική περιφέρεια:

Ο Θεσμός αυτός συνίσταται από ένα συμβούλιο το οποίο διαχειρίζεται τα προβλήματα της μητροπολιτικής περιφέρειας και διασφαλίζει την λειτουργία τους. Το συμβούλιο αποτελείται από ιθύνοντες των υπάρχουσων κρατικών διοικητικών δομών. Μπορούν όμως να εκλεχθούν και μέλη της τοπικής αυτοδιοίκησης διαμορφώνοντας έτσι ένα μικτό σύστημα διοίκησης, το οποίο είναι ικανό να αντιμετωπίσει προβλήματα της μητροπολιτικής περιφέρειας, τα οποία απαιτούσαν «οριζόντιες πολιτικές άσκησης των μητροπολιτικών λειτουργιών» και στα οποία δεν θα μπορούσε να αντεπεξέλθει η τοπική αυτοδιοίκηση (Β. Αμερική, Καναδάς).

- Μητροπολιτική υπερδημαρχία

Το αυτοδιοικητικό αυτό σχήμα αποτελείται από ένα μητροπολιτικό συμβούλιο τα μέλη του οποίου εκλέγονται άμεσα και δραστηριοποιείται σε επίπεδο μητρόπολης. Συνήθως δημιουργείται ένα επιπρόσθετο αυτοδιοικητικό επίπεδο διοίκησης με την περίπτωση του Λονδίνου στην Αγγλία να είναι η πλέον ενδεικτική.

- Μητροπολιτικός σύνδεσμος

Ο θεσμός του μητροπολιτικού συνδέσμου αφορά όργανα διοίκησης τα οποία στελεχώνονται από τους αιρετούς εκπροσώπους των Ο.Τ.Α. της περιοχής αναφοράς. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι περιπτώσεις των Lille στη Γαλλία, το Ελσίνκι στην Φινλανδία και η Λισσαβόνα στην Πορτογαλία.

(Γετίμης, Γρηγοριάδου, Μαραβά 2003)

Το σύννηθες των περιπτώσεων είναι ο συνδυασμός των παραπάνω τριών τύπων, αφού κάθε περιοχή πρέπει να λάβει υπόψιν τα ιδιαίτερα προβλήματά της και τις επιδιώξεις της, ούτως ώστε να καταλήξει στην βέλτιστη λύση.

2.3 Δείκτες μητροπολιτικής εξέλιξης - μεταβολής

Η περιοχή μελέτης που εξετάζουμε (Νότιο-Ανατολική Ευρώπη) αποτελεί εξελισσόμενο και αναπτυσσόμενο οικονομικό – κοινωνικό χώρο. Υπό το πρίσμα των νέων κοινοτικών όρων που διαμορφώνονται από την ενιαία αγορά και το άνοιγμα των επιχειρήσεων στο διεθνή ανταγωνισμό, η θεώρηση των χωρικών ενοτήτων των πόλεων της Θεσσαλονίκης, των Σκοπίων, της Σόφιας και των Τιράνων ως απομονωμένες από τον ευρύτερο περιαστικό τους χώρο, δεν ενδείκνυται για την κατάρτιση ασφαλών πολιτικών ανάπτυξης και την ομαλή διάχυση των αναπτυξιακών οφελών. Στα πλαίσια αυτά και λόγω των αντικειμενικών περιορισμών λόγω του κρίσιμου της πληθυσμιακής τους μάζας, θεωρούμε σαν μητροπολιτικές τις ευρύτερες περιφέρειες (εθνικές δομές NUTS 3) στις οποίες ανήκουν οι επιμέρους περιοχές.

Για τους παραπάνω λόγους αναφέρουμε έξι δείκτες χωρικών μοτίβων διευθέτησης οι οποίοι μπορούν να χαρακτηρίσουν κάθε περιφέρεια NUTS 3:

- Μερίδιο αστικού πληθυσμού στο σύνολο της χώρας
- Πυκνότητα αγροτικού πληθυσμού
- Βαθμός αντίθεσης στην διανομή του μεγέθους των αστικών κατοικιών
- Μέση απόσταση από οποιαδήποτε αστική συγκέντρωση (σταθμισμένη βάση του πληθυσμού)
- Εθνική κατάταξη βάση της πληθυσμιακής αναλογίας των δύο μεγαλύτερων πόλεων της περιφέρειας
- Ταξινόμηση της μεγαλύτερης πόλης στο εκάστοτε σύστημα

(Pumain, Mathian, Rozenblat, 1999)

Προκειμένου να καθορίσουμε τη μεταβολή τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά με την οποία, είτε μια μεγάλη πόλη γίνεται μητρόπολη, είτε μια ήδη μητροπολιτική περιοχή εξελίσσεται πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τα οικονομικά, δημογραφικά και διαρθρωτικά της χαρακτηριστικά.

Αυτά συνίστανται στους ακόλουθους βασικούς δείκτες στους οποίους κάθε ερευνητής με τα δικά του κριτήρια, ανάλογα με τα δεδομένα που έχει στη διάθεσή του και κατά περίπτωση, μπορεί να τους προσδώσει ειδική βαρύτητα ή και να προσθέσει κατηγορίες.

- **Δημογραφικοί δείκτες**

Εξέλιξη πληθυσμού¹: Σημαντική παράμετρο αποτελεί η πληθυσμιακή δυναμική της περιοχής, αφού ανάλογα με τις τάσεις μεταβολής του πληθυσμού μπορούμε να κατανοήσουμε το μέγεθος και τη δυναμική των οικονομικό – κοινωνικών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα. Επίσης με αυτό τον τρόπο προλαμβάνουμε και ερμηνεύουμε φαινόμενα μετανάστευσης και οικονομικού, κοινωνικού ή περιβαλλοντικού εκφυλισμού.

Ηλικιακή σύνθεση: Με τη μελέτη αυτής της παραμέτρου μπορούμε να προσδιορίσουμε χαρακτηριστικά της διάρθρωσης της παραγωγής, αλλά και να ταυτοποιήσουμε απόψεις της οικονομίας της περιοχής.

- **Οικονομικοί δείκτες:**

Μεταβολή του ΑΕΠ: Η διαχρονική μελέτη της μεταβολής του ΑΕΠ εμφανίζει το βαθμό ελαστικότητας της οικονομίας της περιοχής στις διεθνείς εξελίξεις και τον ανταγωνισμό.

- **Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά:**

Τομεακή σύνθεση της απασχόλησης: Η μελέτη του παραπάνω δείκτη μας δίνει καθαρή εικόνα για την διάρθρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων της περιοχής καθώς και το βαθμό ανάπτυξης και επικαιροποίησης της οικονομίας

Χωρική διάρθρωση των οικονομιών: Η κατανομή των οικονομικών λειτουργιών μεταξύ των αστικών και περιφερειακών ζωνών της μητροπολιτικής περιοχής, εμφανίζει τα επίπεδα ανισοκατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων και τις ενδογενείς ανισότητες.

- **Τεχνικές υποδομές**

Κοινωνικές υποδομές: Αφορούν τον προσδιορισμό του βιοτικού επιπέδου στην περιοχή και αναφέρονται στις υγειονομικές εγκαταστάσεις, στις εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις κλπ

Μεταφορικές υποδομές: Αναφέρονται στα αεροδρόμια, λιμάνια αλλά και στις αστικές συγκοινωνίες όπως το μετρό.

(Πετράκος 1995, INTERREG III B (2000-2006) CADSES Program)

¹ Ειδικά στην περίπτωση μας και λόγω των έντονων μεταναστευτικών ρευμάτων μεταξύ των χωρών μελέτης –και ιδιαίτερα προς την Ελλάδα- επιβάλλεται η μελέτη της δημογραφικής εξέλιξης του πληθυσμού και ως προς την εθνικότητα

2.4 Εξέλιξη μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη

Ιστορικά η συμβατική αλληλουχία η οποία οδήγησε στη δημιουργία πόλεων και τηρουμένων των αναλογιών μητροπόλεων της εποχής, θεωρείται πως ακολούθησε τα εξής βήματα: συλλογή και κυνήγι → γεωργία → οικισμοί → πόλεις → πόλεις κράτη (Soja 2000).

Η δημιουργία των σύγχρονων μητροπολιτικών περιοχών οφείλεται στην εξέλιξη των μεγάλων και μεσαίων πόλεων, η οποία συντελέστηκε κυρίως κατά τον εικοστό αιώνα. Την περίοδο αυτή η μεταστροφή της τομεακής διάρθρωσης της οικονομίας από τον κυρίαρχο μέχρι τότε πρωτογενή τομέα, στον δευτερογενή, οδήγησε σε έντονα φαινόμενα αστικοποίησης. Παρ' όλα αυτά η εισαγωγή μεγάλης κλίμακας μεταποιητικών μονάδων στον αστικό χώρο, ήταν αυτή που πυροδότησε μια «αστική επανάσταση», η οποία προερχόταν από την εφαρμογή του αστικο - βιομηχανικού καπιταλισμού και την μοντερνοποίηση των συστημάτων παραγωγής (Soja 2000).

Γενικότερα, θεωρείται μια ταύτιση μεταξύ των συμπληρωματικών μεταβολών των τομέων της παραγωγικής διαδικασίας και της ανάπτυξης² των αστικών περιοχών. Οι φάσεις που προκύπτουν κατά τους Πετράκο, Οικονόμου (1999) βάση του CEC 1992 – Lever and Champion 1996, είναι οι εξής:

- Αστικοποίηση-συγκεντροποίηση (urbanization - urban concentration)
- Περιαστικοποίηση (suburbanization)
- Αποσυγκεντροποίηση (disurbanazation – deconcentration)
- Επανασυγκεντροποίηση (reurabanazation – reconsentration)

Η πρώτη φάση διήρκεσε από την αρχή της βιομηχανικής επανάστασης μέχρι και τη δεκαετία του '60 (Πετράκος Οικονόμου 1999, Χάλαρης 1997). Όπως έχει προαναφερθεί η κύρια αιτία για το φαινόμενο της αστυφιλίας ήταν οι εξωτερικές οικονομίας κλίμακας. Το υψηλό επίπεδο προσφοράς υπηρεσιών, η συγκέντρωση ομοειδών επιχειρηματικών κλάδων και η ανταλλαγή τεχνογνωσίας συνετέλεσαν τα μέγιστα στη διαδικασία (Πετράκος, Οικονόμου 1999). Παράλληλα βασικά προβλήματα που αποτελούσαν τροχοπέδη για την αστικοποίηση ξεπεράστηκαν. Τα βασικότερα ήταν τα εξής:

- Χαμηλή παραγωγικότητα της γεωργίας

- Υψηλό κόστος μεταφορών
 - Χαμηλά πλεονεκτήματα από την συγκεντροποίηση της παραγωγής
- (Ροβολής, 2002)

Τη δεκαετία του '60 παρατηρήθηκε τάση των βιομηχανικών μονάδων να εγκαταλείπουν τα κέντρα των πόλεων, που στέγαζαν μέχρι τότε τις δραστηριότητές τους, και να επανεγκαθίστανται στην περίμετρό τους. Η μετακίνηση αυτή έδωσε την ευκαιρία σε οικιστικές χρήσεις να αναπτυχθούν, με αποτέλεσμα παρά την αλλαγή των χρήσεων στα κέντρα των πόλεων, οι μητροπόλεις να διατηρήσουν τους ρυθμούς ανάπτυξης του πληθυσμού τους και οικισμοί οι οποίοι περιέβαλλαν τον αστικό ιστό, τώρα να αποτελούν κομμάτι του (Πετράκος, Οικονόμου 1999, Χάλαρης 1997). Τα αίτια για αυτή τη μετακίνηση εντοπίζονται στο ότι «η βιομηχανία κάτω από το βάρος των τεχνολογικών αλλαγών που απαιτούσαν αυτοματοποιημένες γραμμές παραγωγής και της αυξανόμενης ζήτησης, βρέθηκε στην αναζήτηση μεγαλύτερων χώρων που θα εξυπηρετούσαν τις νέες ανάγκες», ενώ επιπλέον οι πιέσεις της αγοράς ακινήτων έκαναν ασύμφορη τη διατήρηση εγκαταστάσεων στο κέντρο του αστικού ιστού, καθώς δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς χωροθετούσαν τα κτίριά τους σε αυτό το τμήμα της πόλης (Πετράκος, Οικονόμου 1999).

Η τρίτη φάση συντελέστηκε τη δεκαετία του '70, εποχή κατά την οποία παρατηρήθηκε «αδυναμία των μητροπόλεων να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας» (Πετράκος, Οικονόμου 1999), κυρίως λόγω του ότι το φορντικό - κεϋνσιανό μοντέλο που εφαρμοζόταν στην βιομηχανική παραγωγή ωθήθηκε σε κρίση (Χάλαρης 1997, Soja 2000). Ειδικότερα, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που αποτελούσαν θέλγητρα για τις επιχειρήσεις έδειξαν να εξαντλούνται και μαζί με τον εκφυλισμό του περιβάλλοντος και των τεχνικών υποδομών (δικτύων μεταφοράς, επικοινωνίας κλπ) εξασθένησαν οι εξωτερικές οικονομίες συγκέντρωσης. Αποτέλεσμα των προηγούμενων ήταν η αποσυγκεντροποίηση των μεγάλων αστικών κέντρων, με ταυτόχρονη μείωση των ρυθμών ανάπτυξής τους, που οφειλόταν στην επιστροφή μερίδας του αστικού πληθυσμού σε αγροτικές και περιοχές μικρών αστικών συγκεντρώσεων. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι μητροπόλεις στον Ευρωπαϊκό Νότο δεν ακολούθησαν σύγχρονη πορεία με αυτές της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκε υστέρηση εκδήλωσης των φαινομένων που αναφέρθηκαν της τάξης των δέκα ετών. Έτσι κατά την περίοδο της αποσυγκεντροποίησης

² Αναφερόμενοι στον όρο ανάπτυξη θεωρούμε ότι αφορά τόσο πληθυσμιακά και οικονομικά (βλέπε Soja 2000 κεφ 3), όσο και μεγέθη που αφορούν τεχνικές υποδομές και οικιστική, πολιτική χρήσεων γης (βλέπε Χάλαρης 1997)

το φαινόμενο εκδηλώθηκε σε μικρότερη ένταση στις περιοχές αυτές, αφού οι διαδικασίες παραγωγής δεν είχαν ταυτιστεί πλήρως με τις ισχύουσες στην υπόλοιπη Ευρώπη και στην Αμερική. Ο πρωτογενής τομέας ακόμα κατείχε σημαντικό κομμάτι της παραγωγής και η δυναμική του προσέφερε ικανές εναλλακτικές απασχόλησης (Πετράκος, Οικονόμου 1999).

Η τέταρτη φάση (της επανασυγκεντροποίησης - επαναστικοποίησης), η οποία συνεχίζεται από τη δεκαετία του 1980 μέχρι σήμερα, έχει φέρει τα παραδοσιακά μητροπολιτικά ευρωπαϊκά κέντρα στην θέση της ιεραρχίας την οποία κατείχαν (Πετράκος Οικονόμου 1999, Οικονόμου 1999). «Η μητροπολιτική κυριαρχία συνδέεται με τα διάφορα στάδια ανάπτυξης με ένα μη γραμμικό τρόπο, ο οποίος οφείλεται στις χωρικές δυναμικές που αναπτύσσονται από τη λειτουργία εξωτερικών οικονομιών συγκέντρωσης στις παραγωγικές δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα και κυρίως της βιομηχανίας» (Πετράκος, Τσουκαλάς 1999). Έτσι την περίοδο αυτή παρατηρούμε μεγάλη αύξηση των δραστηριοτήτων του τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα στον κλάδο των υπηρεσιών. Η ανάπτυξη αυτή των υπηρεσιών δεν ακολούθησε κάποιο μοτίβο διάχυσης, αλλά συγκεντρώθηκε στα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα. Η υπερκέραση των προβλημάτων που αναφέραμε στην προηγούμενη παράγραφο (τεχνικές υποδομές, κόστος γης, κλπ), με την εκμετάλλευση νέων κατασκευαστικών μεθόδων, τη χρήση τεχνολογικών τηλεπικοινωνιακών επιτευγμάτων και την εξέλιξη των μεταφορών είχαν σαν αποτέλεσμα την περαιτέρω συγκέντρωση επιχειρήσεων (χρηματοπιστωτικών οργανισμών, νομικών εταιριών κλπ) που δραστηριοποιούνταν στην παροχή υπηρεσιών προς τις βιομηχανίες (Πετράκος, Οικονόμου 1999). Άμεση συνέπεια ήταν η «σαφής τάση πληθυσμιακής αύξησης στις μεγαλύτερες πόλεις (κυρίως στο επίπεδο των πόλεων μεταξύ 500 χιλιάδων έως 2 εκατομμυρίων κατοίκων)» καθώς «στις μεγαλύτερες πόλεις δεν υπήρξε πάντα σημαντική αύξηση, ενώ μερικές φορές δεν εστιάστηκε στην πόλη αυτή καθ' αυτή αλλά στην ευρύτερη περιοχή της» (Οικονόμου, 1999).

2.5 Τάσεις στις Ευρωπαϊκές μητροπόλεις

Οι τάσεις που επικρατούν στις σύγχρονες ευρωπαϊκές μητροπόλεις προσδιορίζονται από τη μεταστροφή των «παραδοσιακών» οικονομικών δραστηριοτήτων από την βιομηχανία στον τριτογενή τομέα. Η τριτογενοποίηση αυτή των εξωτερικών οικονομιών κλίμακας δεν κατανέμει ισόρροπα τα «οφέλη» που προκύπτουν από αυτή. Ειδικότερα για τον τομέα των υπηρεσιών φαίνεται πως η χωροθέτηση των δραστηριοτήτων του ακολουθεί αντίστροφη πορεία από αυτή της βιομηχανίας. Έτσι έχουμε μεγάλη προσφορά υπηρεσιών αυτού του είδους στα κέντρα των πόλεων (Πετράκος, Οικονόμου 1999, Χάλαρης 1997).

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας³ έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός είδους δικτύου, το οποίο αποτελείται από τις προεξέχουσες μητροπολιτικές περιοχές σε εθνικό και φυσικά σε διεθνές επίπεδο. Ο βαθμός τριτογενοποίησης της οικονομίας της μητροπολιτικής περιοχής και οι επιλογές χωροθέτησης των ανάλογων φορέων - ιδρυμάτων παροχής τους, ισχυροποιεί τη θέση συγκεκριμένων περιοχών. Οι τελευταίοι παράγοντες είναι αυτοί που καθορίζουν στον μεγαλύτερο βαθμό την ιεραρχία των μητροπόλεων διεθνώς. Παρά τον μεγάλο αριθμό τους και την πληθυσμιακή δυναμική πολλών περιοχών παγκοσμίως, μόνο ελάχιστες από αυτές κρατούν τα ινία και μπορούν να επηρεάσουν τις διεθνείς αγορές. (Οικονόμου 1999). Στην Ευρώπη μητροπόλεις με αυτά τα χαρακτηριστικά είναι το Λονδίνο το Παρίσι και το Αμβούργο (Οικονόμου 1999, ΣΑΚΧ).

Συνοψίζοντας καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως βασική επιδίωξη των σύγχρονων μητροπολιτικών περιοχών είναι η ανέλιξή τους στο διεθνές οικονομικό στερέωμα. Τα εργαλεία προς αυτή την κατεύθυνση είναι η δημιουργία εξωτερικών οικονομιών κλίμακας, μέσω της τριτογενοποίησης των λειτουργιών τους και συνεργασία με τις μητροπολιτικές περιοχές ανώτερης βαθμίδας⁴ με στόχο την ομαλότερη προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες που καθορίζονται από τις τελευταίες .

³ Ραχοκοκαλιά της οποίας αποτελεί η σύγχρονη τεχνολογία (Χάλαρης 1997)

⁴ Δεν αναφερόμαστε μόνο σε εθνικό, αλλά και σε διεθνές επίπεδο

2.6 Μητροπολιτικές ανισότητες στον Ευρωπαϊκό χώρο

Η τέταρτη φάση ανάπτυξης των αστικών περιοχών (επαναστικοποίηση) έχει σαν αποτέλεσμα την επαναφορά των μητροπόλεων στο προβάδισμα των ρυθμών ανάπτυξης⁵, αφήνοντας πίσω τις αγροτικές περιοχές και τις πόλεις μικρού ή μεσαίου μεγέθους. Επιπλέον η αδυναμία των μεσαίων πόλεων τόσο στο να ακολουθήσουν τη διαδικασία αναδιάρθρωσης των παραγωγικών λειτουργιών τους, όσο και να προσελκύσουν επενδύσεις, ενέτεινε τις πιέσεις που δέχονταν από τις διεθνείς εξελίξεις και τις έκανε περισσότερο ευάλωτες στον ανταγωνισμό (Πετράκος, Οικονόμου 1999).

Ακόμα και μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων μητροπολιτικών περιοχών παγκοσμίως, παρατηρείται απόκλιση στους ρυθμούς ανάπτυξης. Η χρονική υστέρηση της παρουσίασης των φαινομένων αστικοποίησης, όπως αναφέρθηκαν στην παράγραφο 2.4, εξηγεί μερικώς τα αίτια αυτής της κατάστασης. Στις περιοχές στις οποίες πρωτοεμφανίζονταν οι φάσεις αστικοποίησης, παρά το ότι πρώτες υπέστησαν τις αρνητικές επιπτώσεις του κορεσμού του φορντικού - κεϋνσιανού μοντέλου βιομηχανικής παραγωγής (Χάλαρης 1997, Soja 2000), είχαν το πλεονέκτημα της εναρκτήριας εκμετάλλευσης της επακόλουθης τριτογενοποίησης της οικονομίας. Το προφανές αποτέλεσμα της διαδικασίας, ήταν οι εξωτερικές οικονομίες κλίμακας οι οποίες τελικά δημιουργήθηκαν σε αυτές τις περιοχές να διατηρούν ιδιαίτερη δυναμική, αφού το μεγαλύτερο μέρος της διαρθρωτικής αλλαγής της οικονομίας προς την τριτογενοποίηση της διαμορφώθηκε σε αυτές.

Βάση των παραπάνω φαινομένων εξηγείται μια σειρά ανισοτήτων που παρουσιάζονται μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών στον ευρωπαϊκό χώρο. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζονται αξιόλογες διαφοροποιήσεις μεταξύ των Βόρειων και Νότιων μητροπολιτικών περιοχών, οι οποίες τείνουν να μετασχηματιστούν σε διαφορές μεταξύ «Κεντροδυτικής – Νοτιοανατολικής Ευρώπης» (Πετράκος, Οικονόμου 1999).

Η άρση των ανισοτήτων αυτών δεν μπορεί να επιτευχθεί με την κατά μέτωπο προσπάθεια διείσδυσης των χαμηλών στην ιεραρχία μητροπολιτικών περιοχών της νοτιοανατολικής Ευρώπης στις δραστηριότητες των αντίστοιχων ευρωπαϊκών κέντρων. Πρέπει να αναζητηθούν οι λειτουργίες τις οποίες μπορούν να αποσπάσουν καθώς επίσης να εκμεταλλευτούν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, σημαντικό κομμάτι των οποίων αποτελεί η γεωγραφική τους θέση ως πύλη στις αγορές των χωρών που δεν ανήκουν στην

⁵ Η αναφορά γίνεται σε εθνικούς μέσους όρους

Ε.Ε. (Πετράκος, Οικονόμου 1999). Έτσι θα καταφέρουν να δημιουργήσουν αναπτυξιακές δυναμικές και να αποτελέσουν κόμβους ανάπτυξης συγκεκριμένων δραστηριοτήτων.

2.7 Μητροπολιτικές περιοχές στην Ευρώπη

Οι μητροπολιτικές περιοχές στην Ευρώπη παρά το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία⁶, έχουν ουσιαστικά μεσαίο μέγεθος. Αυτό οφείλεται στο ότι στην Ευρώπη δεν έχουν παρατηρηθεί τα φαινόμενα «αστικού γιγαντισμού» (Οικονόμου, 1999) που παρατηρούμε κυρίως στη νοτιοανατολική Ασία και την λατινική Αμερική. Αντιθέτως παρουσιάζονται φαινόμενα εξαιρετικής συγκέντρωσης χρηματοοικονομικών και διοικητικών κέντρων διεθνούς εμβέλειας, καθώς και εξειδικευμένων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις. Σε συνάφεια με τις προηγμένες τεχνικές υποδομές δημιουργούνται ιδανικές συνθήκες για την ανάπτυξη εξωτερικών οικονομιών κλίμακας και κατά συνέπεια την περαιτέρω προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων (Πετράκος Οικονόμου 1999, Οικονόμου 1999).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται μια προσπάθεια ιεράρχησης των ευρωπαϊκών μητροπόλεων διαχρονικά από το 1989 έως το 1997.

Πίνακας 2.1. Ιεραρχήσεις των ευρωπαϊκών μητροπόλεων

Λονδίνο	Λονδίνο	Λονδίνο	Μητροπόλεις Λονδίνο Παρίσι	Παγκόσμιες Πόλεις Λονδίνο Παρίσι	Παγκόσμιες Πόλεις Λονδίνο Παρίσι Βερολίνο
Παρίσι Μιλάνο Μαδρίτη Μόναχο Φρανκφούρτη Ρώμη Βρυξέλλες Βαρκελώνη Άμστερνταμ	Παρίσι Βρυξέλλες Άμστερνταμ Ρώμη Φρανκφούρτη Μιλάνο	Παρίσι Φρανκφούρτη Randstad	Ευρω-πόλοι Άμστερνταμ Βερολίνο Μιλάνο Ευρωπαϊκές Αμβέρσα Φλωρεντία Μπέρμιγχαμ	Ευρωπαϊκές μητροπολιτικές Περιοχές Βερολίνο Άμστερνταμ Βρυξέλλες Φρανκφούρτη Αμβούργο Βερολίνο Μόναχο Ζυρίχη Μιλάνο Στοκχόλμη	Μητροπολιτικές περιοχές Randstad Περιοχή Ρήνου- Ρουρ Περιοχή Ρήνου- Μάιν Αμβούργο West-Midlands Πρωτεύουσες Κοπεγχάγη Στοκχόλμη Λισσαβόνα Ελσίνκι
Reclus/Datar (1989)	Conti-Spriano (1990)	Palomaki (1991)	NPPA (1991)	Kratke (1993)	E.E. (1997)

Πηγή: Οικονόμου, 1999

Ο επόμενος πίνακας αφορά την κατάταξη των μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων με βάση:

⁶ Και ειδικότερα στην ευρωπαϊκή οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ), αφού οι μητροπόλεις είναι οι δυναμικότεροι αναπτυξιακοί φορείς

- Την ένταση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν
- Τα αστικά τους χαρακτηριστικά
- Την προσέλκυση δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας
- Τη λειτουργία τους ως κέντρα λήψης αποφάσεων και έδρες διεθνών οργανισμών

Πίνακας 2.2. Κατάταξη των μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων

Οι κορυφαίες Ευρωπαϊκές πόλεις				
Κατάταξη με βάση την / τα	Ένταση προβλημάτων	Αστικά χαρακτηριστικά	Προσέλκυση δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας	Λειτουργία τους ως κέντρα λήψης αποφάσεων και έδρες διεθνών οργανισμών
	1	2	3	4
Μελέτες στις οποίες στηρίζεται η κατάταξη	Cheshire et.al.(1986) Cheshire and Hay (1989) Cheshire (1990)	Reclus/Datar (1989)	Conti and Spriano (1990)	Palomaki (1991)
Κορυφαίες ευρωπαϊκές πόλεις	Frankfurt Brussels Venice Munich Amsterdam	London Paris Milan Madrid Munich Frankfurt Rome Brussels Barcelona Amsterdam	London Paris Brussels Amsterdam Rome Frankfurt Milan	London Paris Frankfurt Randstad

Πηγή: Πετράκος Οικονόμου 1999, βάση του Shachar A. 1996

Μελετώντας τους παραπάνω πίνακες παρατηρούμε πως σε αυτούς δεν περιέχονται μητροπολιτικές περιοχές από τα Βαλκάνια ή έστω από την ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Επίσης παρατηρούμε πως οι περιοχές που αναφέρονται στους πίνακες ανήκουν σε «ευρωπαϊκά τόξα ανάπτυξης». Η συμπληρωματική αναπτυξιακή δυναμική μεταξύ των περιοχών αυτών αντικατοπτρίζεται σε ομαδοποιήσεις τους⁷.

⁷ Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι περιοχές των πεδιάδων της Ρουρ / Μάιν και το Αμβούργο στη Γερμανία σε εθνικό επίπεδο και του Λονδίνου - Παρισιού σε διεθνές

3. Μητροπολιτικές περιοχές αναφοράς

3.1 Γεωγραφική θέση μητροπολιτικών περιοχών αναφοράς

Οι μητροπολιτικές περιοχές που μελετάμε αφορούν τη Θεσσαλονίκη (δεύτερη σε πληθυσμιακή δυναμική πόλη της Ελλάδας και συμπρωτεύουσα), τα Σκόπια πρωτεύουσα της Π.Γ.Δ.Μ., τη Σόφια πρωτεύουσα της Βουλγαρίας και τα Τίρανα πρωτεύουσα της Αλβανίας. Στον παρακάτω χάρτη φαίνονται οι ακριβείς τοποθεσίες των προαναφερόμενων περιοχών, καθώς και οι θέσεις τους αναφορικά με τον εθνικό τους χώρο. Παρατηρείται η εγγύτητα μεταξύ των αστικών κέντρων βασικό πλεονέκτημα στην προσπάθεια θέσπισης βάσεων συνεργασίας.

Εικόνα 1: Περιοχή μελέτης

Πηγή: η Γεωγραφία των Βαλκανίων, (Κοτζαμάνης Βύρων, 2000)

3.2 Συγκριτική παρουσίαση μητροπολιτικών περιοχών αναφοράς

3.2.1 Εισαγωγή

Στην παράγραφο αυτή θα γίνει παράθεση ορισμένων επιλεγμένων δεικτών⁸ που αφορούν τις περιοχές αναφοράς. Στόχος αυτής της σύγκρισης είναι τόσο η εξοικείωση του αναγνώστη με τις τελευταίες, όσο και η εμπέδωση της τάξης σημαντικών μεγεθών που θα αποτελέσουν υπόβαθρο για το επόμενο κομμάτι της εργασίας.

⁸ Σημαντικός παράγοντας για την επιλογή των δεικτών ήταν η ποσότητα και ποιότητα των διαθέσιμων στοιχείων

3.2.2 Δημογραφικά στοιχεία

Ο πίνακας 3.1 περιέχει τον συνολικό πληθυσμό των περιοχών μελέτης. Παρατηρούμε πως η Σόφια έχει την μεγαλύτερη πληθυσμιακή δυναμική, με τη Θεσσαλονίκη να ακολουθεί με μικρή διαφορά. Τα Σκόπια και τα Τίρανα εμφανίζονται με περίπου το μισό πληθυσμό από τις υπόλοιπες δύο περιοχές.

Πίνακας 3.1. Συνολικός πληθυσμός

Συνολικός πληθυσμός	
ΤΙΡΑΝΑ	598.000
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	1.057.825
ΣΟΦΙΑ	1.170.842
ΣΚΟΠΙΑ	582.196

Στον πίνακα 3.2 παρουσιάζεται ο πληθυσμός ανά φύλλο, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο για κάθε περιοχή επί του συνόλου της, σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS 3).

Στην πρώτη κατηγορία που αφορά τη σύνθεση του πληθυσμού ανά φύλλο δεν παρατηρούμε ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των περιοχών.

Στην επόμενη κατηγορία έχουμε σχετική ομοιογένεια μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών. Μοναδικό σημείο διαφοροποίησης αποτελούν τα Τίρανα, αφού εμφανίζουν αρκετά υψηλότερη τιμή στην ηλικιακή κατηγορία 0-14 (10% περίπου) και αρκετά χαμηλότερη σε αυτή των 50-60 ετών (7% περίπου). Το φαινόμενο αυτό ερμηνεύεται εν μέρει λόγω της έντονης οικονομικής μετανάστευσης στις αρχές της δεκαετίας του '90. Επίσης το φαινόμενο αυτό είναι χαρακτηριστικό των ηλικιακών πυραμίδων χωρών σε πρώιμα επίπεδα ανάπτυξης..

Τέλος στην τελευταία κατηγορία παρατηρούμε πως η Σόφια παρουσιάζει το μικρότερο ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού που αντιστοιχεί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ αντιθέτως έχει τα μεγαλύτερα ποσοστά στις κατηγορίες της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στον αντίποδα βρίσκεται η Θεσσαλονίκη, η οποία έχει πολύ υψηλό ποσοστό συμμετοχής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ εμφανίζει τα μικρότερα στις υπόλοιπες κατηγορίες.

Στον πίνακα 3.3 έχουμε τη διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού (το βαθμό αύξησης ανά δεκαετία %) σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS 3).

Παρατηρούμε πως τη μεγαλύτερη αύξηση την παρουσιάζουν τα Τίρανα, ειδικότερα κατά την δεκαετία 1990-2000 με αύξηση της τάξης του 77,45 %. Τις μικρότερες μεταβολές παρουσιάζει η Σόφια με ποσοστά μεταβολής όχι μεγαλύτερα του 2% τα τελευταία είκοσι χρόνια.

Στον πίνακα 3.4 παρουσιάζεται ο πληθυσμός ανά εθνικότητα σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS 3).

Παρατηρούμε πως η Θεσσαλονίκη έχει με διαφορά το μεγαλύτερο αριθμό αλλοδαπών (78.024 άτομα) εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό προέρχεται από την Αλβανία. Δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα φαινόμενα στο υπόλοιπο του πίνακα.

Πίνακας 3.2. Πληθυσμός ανά φύλλο, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS 3)														
Πληθυσμός ανά φύλλο %					Πληθυσμός ανά ηλικία %					Πληθυσμός ανά μορφωτικό επίπεδο %				
Άρρενες					15- 25- 50- 65+					Πρωτ/μια Δευτ/μια Τριτ/μια				
ΤΙΡΑΝΑ	49,50	50,50	100,00	Σύνολο	0-14	15- 24	25- 49	50- 64	65+	Σύνολο	Πρωτ/μια εκπαίδευση	Δευτ/μια εκπαίδευση	Τριτ/μια εκπαίδευση	Σύνολο
NUTS III – ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	48,42	51,58	100,00		15,53	16,22	35,28	9,20	12,04	100,00	42,81	43,69	13,32	100,00
περιφέρεια ΣΟΦΙΑ	47,41	52,59	100,00		13,50	15,94	36,49	18,62	15,45	100,00	17,33	56,73	25,94	100,00
ΣΚΟΠΙΑ	49,52	50,48	100,00		19,88	15,53	36,78	17,45	10,37	100,00	32,50	51,58	15,93	100,00

Πίνακας 3.3. Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού (βαθμός αύξησης ανά δεκαετία %) σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS 3)

Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού				
1970-80 1980-90 1990-00 2000-04 εκτίμηση				
TIPANA	24,89	26,46	77,45	13,94
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	*2,04	*0,84	11,72	-
ΣΟΦΙΑ	12,70	-0,96	-1,62	1,64
ΣΚΟΠΙΑ	29,82	-11,21	28,95	-5,69

*ΟΜΕΠ. MAKEDONIA_TELIKI/PINAKAS_7.XLS/Tlw.(2) Πηγή: ΕΣΥΕ. Πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδος 1991, 1981, 1971, 1961, 1951. Επεξεργασία ΟΜΕΠ / IP 1998

Πίνακας 3.4. Πληθυσμός ανά εθνικότητα σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS 3)													
	Συνολικός πληθυσμός		Υπόλοιπες εθνικές ομάδες (%) επί του συνολικού πληθυσμού										
	Αυτόχθονες	Υπόλοιπες εθνικές ομάδες	Βούλγαροι	Έλληνες	Αλβανοί	Ρώσοι	Τούρκοι	Ρωμά	FYROM	Σλοβάκοι	Αρμένιοι	Αφρικανοί	Άλλοι
NUTS III – περιφέρεια	ΤΙΡΑΝΑ	368.213	852	0,10	-	0,003	-	-	0,01	0,003	-	-	0,02
	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	1.005.907	78.094	-	2,99	0,440	0,06	-	0,02	0,10	0,28	0,05	3,45
	ΣΟΦΙΑ	-	42.218	0,10	0,00	0,270	0,52	1,53	0,07	0,01	0,14	-	1,07
	ΣΚΟΠΙΑ	-	-	-	23,00	-	2,10	4,16	63,11	-	-	-	6,94

3.2.3 Οικονομικά στοιχεία

Στον παρακάτω πίνακα 3.5 έχουμε την δομή του ΑΕΠ για τις μητροπολιτικές περιοχές που εξετάζουμε.

Τα Τίρανα έχουν το μεγαλύτερο ποσοστό στην κατηγορία των υπηρεσιών σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές, ενώ ακολουθεί η Σόφια με μικρή διαφορά. Η Θεσσαλονίκη βασίζει σε μεγαλύτερο βαθμό την οικονομία της στον δευτερογενή τομέα (50%). Για την μητροπολιτική περιοχή των Σκοπίων δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

Πίνακας 3.5. ΑΕΠ ανά τομέα παραγωγής σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS3)

		%		
		Γεωργία	Βιομηχανία	Υπηρεσίες
NUTS III – περιφέρεια	ΤΙΡΑΝΑ	6,0	20,0	74,0
	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	*12,5	*50,0	*37,5
	ΣΟΦΙΑ	0,8	31,4	67,8
	ΣΚΟΠΙΑ	–	–	–

*Πηγή: ALL MEDIA Νομοί/Θεσσαλονίκη (20/02/2005) και ίδια επεξεργασία για το 2001

3.2.4 Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά

3.2.4.1 Τομεακή σύνθεση της απασχόλησης

Στον πίνακα 3.6 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της απασχόλησης. Παρατηρούμε πως τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας εμφανίζονται στα Σκόπια και αμέσως μετά έρχονται τα Τίρανα. Η Θεσσαλονίκη και η Σόφια εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα απασχόλησης περίπου στο 48%.

Πίνακας 3.6. Διαχρονική εξέλιξη της απασχόλησης σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS3) επί του συνολικού πληθυσμού

		Απασχόληση %						
		1990	1995	1998	1999	2000	2002	2003
NUTS III – περιφέρεια	ΤΙΡΑΝΑ	29,43	–	–	–	29,26	–	35,95
	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	*41,40	*40,00	49,80	50,60	49,90	–	48,60
	ΣΟΦΙΑ	49,43	43,47	–	–	44,29	46,69	–
	ΣΚΟΠΙΑ	–	–	–	–	16,24	–	15,62

*1991 ΟΜΕΠ ΡΕΦ 9877 Β Φάση έκθεση χωροταξικό σχεδιασμό και το Γ_ΚΠΣ για την περιφέρεια ΚΜ

Στον πίνακα 3.7 παρατίθενται τα ποσοστά απασχόλησης επί του συνολικού πληθυσμού, ανά τομέα παραγωγής, σε επίπεδο περιφέρειας.

Υπάρχει εμφανής αντιστοιχία μεταξύ των ποσοστών των πινάκων 3.5 και 3.7. Έτσι παρατηρούμε πως οι μητροπολιτικές περιοχές των Τιράνων και της Σόφιας έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά απασχόλησης στον τριτογενή τομέα με τα Σκόπια και την Θεσσαλονίκη να ακολουθούν αντίστοιχα. Παρά το μεγάλο ποσοστό που εμφανίζει η Θεσσαλονίκη στον πίνακα 3.5 στην κατηγορία βιομηχανικής παραγωγής, τα Σκόπια είναι αυτά που απασχολούν το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού τους στη βιομηχανία. Πιθανότατα οι πιο σύγχρονες μονάδες παραγωγής που βρίσκονται στην Κεντρική Μακεδονία απαιτούν λιγότερους υπαλλήλους λόγω της αυτοματοποίησής τους.

Πίνακας 3.7. Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής σε επίπεδο περιφέρειας (NUTS3)

		Απασχόληση ανά τομέα %			
		Γεωργία	Βιομηχανία	Υπηρεσίες	Σύνολο
NUTS III – περιφέρεια	ΤΙΡΑΝΑ	18,1	16,7	65,2	100
	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	**19,6	**25,6	**54,8	100
	ΣΟΦΙΑ	2,1	24,8	73,1	100
	ΣΚΟΠΙΑ	1,0	40,0	59,0	100

** Από περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα Κ Μακεδονίας (1997)

3.2.5 Τεχνικές υποδομές

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται ενδεικτικά ορισμένοι πίνακες οι οποίοι περιέχουν στοιχεία για την ποιότητα και την κατάσταση των υποδομών στις περιοχές μελέτης.

Ο πίνακας 3.8 περιέχει στοιχεία σχετικά με την κατάσταση των εναέριων μεταφορών στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.

Αναφορικά με τις υπόγειες υποδομές (μετρό) στην μητροπολιτική περιοχή, μόνο η Σόφια εμφανίζεται να έχει 1 γραμμή συνολικού μήκους 10 χλμ. Ο συνολικός αριθμός επιβατών οι οποίοι εξυπηρετούνται ημερησίως ανέρχεται στους 20.649, ενώ μέχρι το 2007 προγραμματίζεται επέκταση της γραμμής ώστε το συνολικό μήκος να φτάσει τα 15 χλμ.

Οι πίνακες 3.9 έως 3.11 περιέχουν εκτιμήσεις οι οποίες αφορούν ορισμένες κοινωνικές υποδομές (π.χ. σύστημα ύδρευσης), ενώ ο πίνακας 3.12 αφορά τις τηλεπικοινωνίες στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.

Πίνακας 3.8. Αεροδρόμια στις μητροπολιτικές περιοχές

	Ημερομηνία κατασκευής	Ημερομηνία ανακατασκευής (εφόσον υπάρχει)	Επιβάτες ετησίως	Αριθμός πτήσεων ετησίως	
				Εσωτερικοί προορισμοί	Διεθνής προορισμοί
NUTS V – Αστική περιοχή	ΤΙΡΑΝΑ	1955	1999	495.102	5.005
	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	1950	1965,'72,'78, '93 '96,2004	***3.400.000	-
	ΣΟΦΙΑ	*	** βλέπε παρακάτω	1.357.000	2– εσωτερικοί προορισμοί- 1.550
	ΣΚΟΠΙΑ	****1989	-	****494.611	37 διεθνής προορισμοί 22 διεθνής προορισμοί

* το αεροδρόμιο κατασκευάστηκε μεταξύ του 1910 και του 1920. Λειτουργήσε σαν πολιτικό αεροδρόμιο από τις αρχές της δεκαετίας του 1950.

** Το αεροδρόμιο της Σόφιας βρίσκεται 5χλμ ανατολικά της. Τα τελευταία χρόνια το αεροδρόμιο έχει ανακατασκευαστεί και εκσυγχρονιστεί πολλές φορές. Η τελευταία ανακατασκευή έγινε το 1997.

***Πηγή: ALL MEDIA Νομοί/Θεσσαλονίκη (20/02/2005) και ίδια επεξεργασία (για το 2003)

**** Skopje airport

Πίνακας 3.9. Σύστημα ύδρευσης στις μητροπολιτικές περιοχές

	% του πληθυσμού που έχει πρόσβαση σε τρεχούμενο νερό	Συχνότητα έλλειψης νερού					Ποιότητα πόσιμου νερού		
		Ποτέ / σπάνια	1-2 φορές την εβδομάδα	1-2 φορές τη μέρα	Μερικές ώρες τη μέρα	Πολλές ώρες τη μέρα	Πολύ καλή	Καλή	Μέτρια
NUTS V – Αστική περιοχή	ΤΙΡΑΝΑ	-	-	-	+	-	-	+	-
	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	+	-	-	-	-	-	+	-
	ΣΟΦΙΑ	+	-	-	-	-	+	-	-
	ΣΚΟΠΙΑ	-	-	-	-	-	-	-	-

Πίνακας 3.10. Σύστημα ύδρευσης στις μητροπολιτικές περιοχές

	Κατάσταση / ποιότητα του δικτύου διανομής				
	Πολύ καλή	Καλή	Ικανοποιητική	Κακή	
NUTS V – Αστική περιοχή	ΤΙΡΑΝΑ	-	-	-	+
	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	-	+	-	-
	ΣΟΦΙΑ	+	-	-	-
	ΣΚΟΠΙΑ	-	-	-	-

Πίνακας 3.11. Σύστημα ηλεκτρικού στις μητροπολιτικές περιοχές

	Συνολική κατανάλωση ηλεκτρικού (Mln. Kwh)	Οικιακή Χρήση (Kwh)	Βιομηχανική χρήση (Kwh)	% του πληθυσμού το οποίο έχει πρόσβαση σε ηλεκτρισμό	Συχνότητα έλλειψης ηλεκτρικού			
					Ποτέ / Σπάνια	1-2 φορές την εβδομάδα	1-2 φορές τη μέρα	Πολλές ώρες τη μέρα
ΤΙΡΑΝΑ	1,40	680.000	720.000	85	-	-	+	-
NUTS V – Αστική περιοχή	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	1.750.000 (500.000 νοικοκυριά)	250.000 (12.500 μονάδες)	100	+	-	-	-
	ΣΟΦΙΑ	550.000	450.000	100	+	-	-	-
	ΣΚΟΠΙΑ	-	-	-	-	-	-	-

Πίνακας 3.12. Τηλεπικοινωνιακά συστήματα στις μητροπολιτικές περιοχές

	Τηλεφωνικές γραμμές το έτος 2000		Αριθμός επιχειρήσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα	
	Σταθερές γραμμές	Κινητές γραμμές	Δημόσιο	Ιδιωτικό
NUTS V – Αστική περιοχή	ΤΙΡΑΝΑ	–	1	2
	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	548.111 (έτος 2005)	1	6
	ΣΟΦΙΑ	579.841 από τις οποίες 435.966 αφορούν νοικοκυριά	–	4
	ΣΚΟΠΠΑ	–	–	–
				Σύνολο
				3
				7
				–
				–

3.2.6 Διοικητικές δομές των μητροπολιτικών περιοχών

Οι λειτουργίες των μητροπολιτικών περιοχών των Τιράνων, της Θεσσαλονίκης και της Σόφιας εξελίσσονται είτε υπό την αρμοδιότητα της αντίστοιχης δημοτικής αρχής, χωρίς περαιτέρω έλεγχο από την κεντρική κυβέρνηση, είτε αποκλειστικά από την κεντρική κυβέρνηση.

Παραδείγματα της πρώτης κατηγορίας είναι η εφαρμογή μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και ο έλεγχος και διαχείριση υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας. Στη δεύτερη κατηγορία εμπίπτουν οι προσλήψεις προσωπικού, η κατάρτιση δεικτών περιβαλλοντικής προστασίας κλπ. Για τη μητροπολιτική περιοχή των Σκοπίων δεν διατίθενται στοιχεία.

4. Ανάλυση των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές

4.1 Εισαγωγικά στοιχεία

4.1.1 Εισαγωγικά στοιχεία για το πρόγραμμα RIMED - Περιφερειακή ολοκλήρωση και μητροπολιτική ανάπτυξη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

Το κεφάλαιο αυτό σαν στόχο έχει την παρουσίαση των ερωτηματολογίων μιας έρευνας αξιολόγησης, η οποία διεξάχθηκε στις τέσσερις μητροπολιτικές περιφέρειες της Θεσσαλονίκης, των Σκοπίων, της Σόφιας και των Τιράνων.

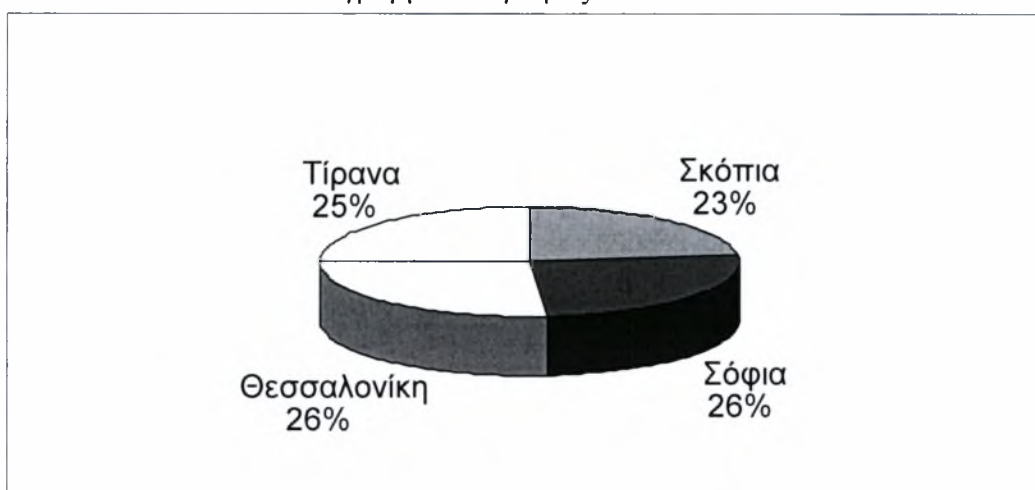
Τα ευρήματα της έρευνας βασίζονται σε 261 ερωτηματολόγια τα οποία καλύπτουν ένα εύρος θεμάτων που σχετίζονται με τις αναπτυξιακές προοπτικές των περιφερειών της νοτιοανατολικής Ευρώπης, την αξιολόγηση του αντίκτυπου της οικονομικής και δομικής αλλαγής στις κοινωνικές, χωρικές και οικονομικές συνθήκες, την αξιολόγηση της απόδοσης και των ποιοτικών χαρακτηριστικών των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών, την αξιολόγηση των σχέσεων των μητροπολιτικών περιφερειών με τις μικρότερες πόλεις και τέλος την αξιολόγηση των πολιτικών που έχουν σαν στόχο την αύξηση και εξάπλωση της επίδρασης της μητροπολιτικής ανάπτυξης και την προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης.

Οι πίνακες οι οποίοι θα παρουσιαστούν σε αυτό το κεφάλαιο έχουν σαν πηγή την έκθεση: RIMED Questionnaire Data. (2004), “Final Findings Based on the Questionnaire Survey in the Four Metropolitan Areas”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES.

4.1.2 Εισαγωγή

Προκειμένου να γίνει διερεύνηση και ανάλυση των συνθηκών στις τέσσερις μητροπόλεις της Θεσσαλονίκης, των Σκοπίων, της Σόφιας και των Τιράνων συντάχθηκε ένα ερωτηματολόγιο και διανεμήθηκε σε επιλεγμένα πρόσωπα. Ο συντονιστής του προγράμματος (ΠΘ) εισήγαγε τις πληροφορίες που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια σε μια βάση δεδομένων. Η ανάλυση αυτής της πληροφορίας επιτρέπει την παρουσίαση μερικών ενδιαφέροντων τελικών συμπερασμάτων.

Διάγραμμα 1. Αριθμός απαντώντων

Στους απαντώντες είτε εστάλησαν τα ερωτηματολόγια, είτε παραχώρησαν συνέντευξη. Ο συνολικός αριθμός τους ήταν διακόσια εξήντα ένα (261) άτομα. Παρά το ότι το παραπάνω δείγμα δεν είναι στατιστικά αντιπροσωπευτικό συμπεριλάμβανε πληθώρα τοπικών αρχών όπως επιχειρηματίες, ακαδημαϊκούς και άλλους ενδιαφερόμενους οργανισμούς των τεσσάρων πόλεων. Στο σύνολο των απαντώντων (261), 65 ήταν από τα Τίρανα (24,9%), 60 από τα Σκόπια (23,0%), 67 από τη Θεσσαλονίκη (25,7%) και 69 από τη Σόφια (26,4%). Το 67,4% ήταν άνδρες και το υπόλοιπο 32,6% γυναίκες. Η μέση ηλικία ήταν μεταξύ 45 και 54 ετών με ποσοστό 30,9% επί του συνόλου. Αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων, το 55% είχαν μεταπτυχιακές σπουδές, το 35,5% ήταν απόφοιτοι ανώτατων σχολών και τέλος ένα 7,9% είχαν δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή και λιγότερο. Αρκετά μεγάλο ποσοστό (66,6%) μιλά πάνω από δύο ξένες γλώσσες, γεγονός που υποδεικνύει την υψηλή ποιότητα του δείγματος.

Πίνακας 1. Χαρακτηριστικά των απαντώντων

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Αριθμός απαντώντων					
Άρρεν	78,8%	54,7%	75,0%	62,9%	67,4%
Θήλυς	21,2%	45,3%	25,0%	37,1%	32,6%
Ηλικία απαντώντων					
25 – 34	31,0%	16,7%	23,1%	31,6%	25,2%
35 – 44	32,8%	21,2%	32,3%	17,5%	26,0%
45 – 54	29,3%	39,4%	32,3%	21,1%	30,9%
55 – 64	6,9%	19,7%	10,8%	19,3%	14,2%
> 65	0,0%	3,0%	1,5%	10,5%	3,7%
Εκπαίδευση					
Λιγότερο από 12 χρόνια	0,0%	0,0%	0,0%	6,8%	1,7%
Δευτεροβάθμια	7,1%	0,0%	7,8%	16,9%	7,9%
Τριτοβάθμια	21,4%	63,5%	34,4%	20,3%	35,5%
Μεταπτυχιακό	71,4%	36,5%	57,8%	55,9%	55,0%
Ξένες γλώσσες					
Καμία	6,7%	7,5%	13,0%	26,2%	13,4%
Μία	30,0%	9,0%	23,2%	18,5%	19,9%
Δύο	40,0%	50,7%	47,8%	20,0%	39,8%
Τρεις ή περισσότερες	23,3%	32,8%	15,9%	35,4%	26,8%
Αριθμός των απαντώντων					
Σκόπια	60	23,0%			
Σόφια	67	25,7%			
Θεσσαλονίκη	69	26,4%			
Τίρανα	65	24,9%			
Σύνολο	261	100,0%			

Στον πίνακα 2 παρουσιάζεται ενδεικτικά το επίπεδο της αλληλεπίδρασης μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών. Παρατηρώντας την τελευταία γραμμή και τελευταία σειρά και συνδυάζοντας τα ποσοστά τους καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως οι πόλεις έχουν εισέλθει σε μια διαδικασία διάδρασης, παρά το μικρό χρονικό διάστημα που υπάρχει δυνατότητα επίσκεψης. Ειδικότερα ποσοστό της τάξης του 31,7% έχει επισκεφτεί μία έως δύο φορές τουλάχιστον μια από τις άλλες πόλεις, ενώ το 27,9% έχει επισκεφτεί κάποια από τις τρεις πόλεις, πολλές φορές στο παρελθόν. Οι κάτοικοι των Σκοπίων φαίνονται να έχουν εκτενέστερες σχέσεις με τη Θεσσαλονίκη και τη Σόφια, αφού το

76,7% και το 77,8% αντίστοιχα έχουν επισκεφτεί πολλές φορές τις παραπάνω πόλεις. Στη δεύτερη σειρά παρατηρούμε πως οι κάτοικοι της Σόφιας επισκέπτονται πολύ περισσότερο τα Σκόπια και τη Θεσσαλονίκη, ενώ το 82,4% δεν έχουν επισκεφτεί ποτέ τα Τίρανα. Σε παρόμοια επίπεδα κυμαίνονται τα ποσοστά της Θεσσαλονίκης με το 86,0% του πληθυσμού της που δεν έχει επισκεφτεί ποτέ τα Τίρανα να ξεχωρίζει. Τέλος οι κάτοικοι των Τιράνων εμφανίζουν παρεμφερή ποσοστά στις κατηγορίες επισκεψιμότητας για τα Σκόπια και τη Θεσσαλονίκη, αλλά αρκετά μικρότερα για τη Σόφια την οποία ένα 70,6% δεν έχει επισκεφτεί ποτέ. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως η μητροπολιτική περιοχή των Τιράνων είναι η λιγότερο συνδεδεμένη με τις υπόλοιπες πόλεις.. Οι περιοχές οι οποίες εμφανίζουν τη μικρότερη σύνδεση μεταξύ τους, είναι αυτές των Τιράνων και της Σόφιας, κυρίως λόγω της μεγάλης απόστασης και του υψηλού μεταφορικού κόστους που παρεμβάλλεται.

Πίνακας 2. Απαντώντες οι οποίοι ζούνε στα (γραμμή) έχουν επισκεφθεί τα (στήλη)						
		Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Σκόπια	Ποτέ		0,0%	6,7%	61,8%	22,8%
	1-2 φορές		22,2%	16,7%	21,8%	20,2%
	Πολλές φορές		77,8%	76,7%	16,4%	56,9%
Σόφια	Ποτέ	33,8%		29,7%	82,4%	48,6%
	1-2 φορές	46,2%		43,8%	17,6%	35,9%
	Πολλές φορές	20,0%		26,6%	0,0%	15,5%
Θεσσαλονίκη	Ποτέ	26,2%	32,7%		86,0%	48,3%
	1-2 φορές	52,5%	34,5%		8,0%	31,7%
	Πολλές φορές	21,3%	32,7%		6,0%	20,0%
Τίρανα	Ποτέ	37,5%	70,6%	38,3%		48,8%
	1-2 φορές	47,9%	26,5%	42,6%		39,0%
	Πολλές φορές	14,6%	2,9%	19,1%		12,2%
Σύνολο δείγματος	Ποτέ	32,2%	29,4%	24,0%	76,3%	40,5%
	1-2 φορές	48,9%	28,0%	33,9%	16,0%	31,7%
	Πολλές φορές	19,0%	42,7%	42,1%	7,7%	27,9%

4.2 Οικονομική ενσωμάτωση, αναπτυξιακές προοπτικές και χωρικές δυναμικές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

4.2.1 Αναπτυξιακές προοπτικές για την επόμενη πενταετία

Στους επόμενους πίνακες παρατίθενται ενδεικτικά οι απόψεις του δείγματος αναφορικά με τις αναπτυξιακές προοπτικές της ευρωπαϊκής ένωσης, Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Πίνακας 3), καθώς και για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές αναφοράς (Πίνακας 4).

Πίνακας 3. Αναπτυξιακές προοπτικές για την επόμενη πενταετία

Περιφέρειες	Ισχυρή ανάπτυξη (5 – 8%)	Ανάπτυξη (2 – 4%)	Στασιμότητα (0 – 1%)	Ύφεση (-2 – 0%)	Ισχυρή ύφεση (-3 – -6%)
Στην Ευρωπαϊκή Ένωση					
Σκόπια	43,1%	46,6%	10,3%	0,0%	0,0%
Σόφια	3,2%	65,1%	31,7%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	2,9%	69,6%	27,5%	0,0%	0,0%
Τίρανα	39,7%	50,8%	7,9%	1,6%	0,0%
Μέσος όρος	21,3%	58,5%	19,8%	0,4%	0,0%
Στην Κεντρική Ευρώπη					
(PL, HU, CZ, SL, SK)					
Σκόπια	32,2%	59,3%	6,8%	0,0%	1,7%
Σόφια	34,4%	64,1%	0,0%	1,6%	0,0%
Θεσσαλονίκη	42,0%	50,7%	4,3%	2,9%	0,0%
Τίρανα	26,2%	67,2%	4,9%	1,6%	0,0%
Μέσος όρος	34,0%	60,1%	4,0%	1,6%	0,4%
Στη Νοτιοανατολική Ευρώπη					
(AL, B-H, BG, CR, FYROM, GR, SER-M, RO)					
Σκόπια	10,0%	56,7%	26,7%	3,3%	3,3%
Σόφια	22,2%	66,7%	9,5%	0,0%	1,6%
Θεσσαλονίκη	6,0%	74,6%	16,4%	3,0%	0,0%
Τίρανα	11,3%	51,6%	32,3%	3,2%	1,6%
Μέσος όρος	12,3%	62,7%	21,0%	2,4%	1,6%

Παρατηρούμε πως υπάρχουν θετικές εντυπώσεις αναφορικά με το μέλλον, αφού το 58,5% του συνόλου του δείγματος έχει την πεποίθηση πως θα υπάρχει ανάπτυξη στην ευρωπαϊκή ένωση (της τάξης του 2-4%), ενώ το 21,3% θεωρεί πως η ανάπτυξη θα κυμανθεί σε υψηλά επίπεδα (5-8%). Περισσότερο αισιόδοξοι εμφανίζονται οι κάτοικοι των Σκοπίων και των Τιράνων. Ένα μικρό ποσοστό του δείγματος (19,8%) πιστεύει πως θα υπάρξει στασιμότητα στους ρυθμούς ανάπτυξης.

Στην ερώτηση για το επίπεδο ανάπτυξης της κεντρικής Ευρώπης για τα επόμενα πέντε χρόνια, το δείγμα παρουσίασε ακόμα θετικότερη γνώμη η οποία αποτυπώνεται στο 94,1% που πιστεύει πως, είτε θα υπάρχει ανάπτυξη, είτε ισχυρή ανάπτυξη στην περιοχή. Ένα ελάχιστο ποσοστό επί του συνόλου του δείγματος (4%) πιστεύει πως θα υπάρχει στασιμότητα, ενώ ένα ακόμα μικρότερο (2%) πιστεύει πως θα υπάρχει σημαντική ύφεση στην περιοχή.

Τέλος το επίπεδο ανάπτυξης της Νοτιοανατολικής Ευρώπης πιστεύεται από την πλειοψηφία του δείγματος (75%) ότι θα έχει θετικό πρόσημο. Παρ' όλα αυτά υπάρχει ένα 21% το οποίο θεωρεί ότι δεν θα υπάρξει μεταβολή, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό (4%) πιστεύει πως θα σημειωθεί ύφεση ή σημαντική ύφεση. Σε αντίθεση με τα παραπάνω οι κάτοικοι των Σκοπίων και των Τιράνων είναι οι λιγότερο αισιόδοξοι.

Πίνακας 4. Αναπτυξιακές προοπτικές για την επόμενη πενταετία

Περιφέρειες	Ισχυρή ανάπτυξη (5 – 8%)	Ανάπτυξη (2 – 4%)	Στασιμότητα (0 – 1%)	Ύφεση (-2 – 0%)	Ισχυρή ύφεση (-3 – -6%)
Στην Αλβανία					
Σκόπια	6,9%	48,3%	36,2%	6,9%	1,7%
Σόφια	14,3%	34,9%	42,9%	6,3%	1,6%
Θεσσαλονίκη	14,5%	39,1%	34,8%	11,6%	0,0%
Τίρανα	12,7%	44,4%	31,7%	7,9%	3,2%
Μέσος όρος	12,3%	41,5%	36,4%	8,3%	1,6%
Στην Βουλγαρία					
Σκόπια	25,4%	69,5%	3,4%	1,7%	0,0%
Σόφια	28,8%	65,2%	4,5%	0,0%	1,5%
Θεσσαλονίκη	31,9%	46,4%	13,0%	7,2%	1,4%
Τίρανα	24,6%	55,7%	16,4%	3,3%	0,0%
	27,8%	58,8%	9,4%	3,1%	0,8%

Μέσος όρος

Στην ΠΓΔΜ					
Σκόπια	3,4%	56,9%	34,5%	1,7%	3,4%
Σόφια	9,5%	54,0%	33,3%	1,6%	1,6%
Θεσσαλονίκη	18,8%	49,3%	20,3%	11,6%	0,0%
Τίρανα	16,7%	46,3%	33,3%	3,7%	0,0%
Μέσος όρος	12,3%	51,6%	29,9%	4,9%	1,2%
Στην Ελλάδα					
Σκόπια	30,5%	61,0%	5,1%	1,7%	1,7%
Σόφια	12,7%	69,8%	15,9%	1,6%	0,0%
Θεσσαλονίκη	2,9%	75,0%	20,6%	1,5%	0,0%
Τίρανα	26,7%	58,3%	11,7%	1,7%	1,7%
Μέσος όρος	17,6%	66,4%	13,6%	1,6%	0,8%

Στον πίνακα 4 παρουσιάζονται οι απόψεις του δείγματος αναφορικά με την ανάπτυξη των χωρών μελέτης για τα επόμενα πέντε χρόνια.

Για την Αλβανία παρατηρούμε ότι ένα ποσοστό της τάξης του 53,4% πιστεύει ότι θα σημειωθεί ανάπτυξη ή σημαντική ανάπτυξη. Στον αντίποδα μόλις ένα 9,9% θεωρεί πως θα υπάρξει ύφεση ή σημαντική ύφεση, ενώ το 36,4% πιστεύει πως θα υπάρξει στασιμότητα.

Για τη Βουλγαρία η κατάσταση είναι πιο αισιόδοξη, αφού το 86,6% πιστεύει πως θα υπάρχει ανάπτυξη ή σημαντική ανάπτυξη, το 9,4% τοποθετείται στη στασιμότητα και μόλις το 3,9% θεωρεί πως θα υπάρξει ύφεση ή σημαντική ύφεση.

Η Π.Γ.Δ.Μ. εμφανίζει ποσοστό 63,9% που αφορά θετική μεταβολή του επιπέδου ανάπτυξης, 6,1% αρνητική και 29,9% της προσδίδει στασιμότητα.

Παρεμφερή εικόνα παρουσιάζει η Ελλάδα με το 84% να πιστεύει πως θα υπάρξει ανάπτυξη ή σημαντική ανάπτυξη, 13,6% στασιμότητα και μόλις 2,4% ύφεση ή σημαντική ύφεση.

4.2.2 Οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης, της ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών

Στους πίνακες που ακολουθούν θα εξετάσουμε το κατά πόσο οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί τα τελευταία χρόνια σε οικονομικό επίπεδο έχουν επηρεάσει, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, τις περιοχές μελέτης.

Στον πίνακα 5 παρατηρούμε πως επηρεάστηκαν από τα παραπάνω οι περιφερειακές και κοινωνικές ανισότητες, αλλά και τα επίπεδα φτώχειας.

Πίνακας 5. Οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης, της ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών

Περιφέρειες	Αυξήθηκαν σημαντικά	Αυξήθηκαν	Το ίδιο / δεν επηρεάστηκε	Μειώθηκε	Μειώθηκε σημαντικά
Στις περιφερειακές ανισότητες					
Σκόπια	25,4%	50,8%	13,6%	10,2%	0,0%
Σόφια	43,1%	52,3%	4,6%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	0,0%	50,7%	20,3%	27,5%	1,4%
Τίρανα	21,0%	43,5%	19,4%	12,9%	3,2%
Σύνολο	22,0%	49,4%	14,5%	12,9%	1,2%
Στις κοινωνικές ανισότητες					
Σκόπια	60,0%	28,3%	1,7%	8,3%	1,7%
Σόφια	73,1%	26,9%	0,0%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	17,6%	42,6%	10,3%	25,0%	4,4%
Τίρανα	35,4%	46,2%	3,1%	12,3%	3,1%
Σύνολο	46,2%	36,2%	3,8%	11,5%	2,3%
Στο επίπεδα φτώχειας					
Σκόπια	65,0%	25,0%	1,7%	6,7%	0,0%
Σόφια	49,3%	50,7%	0,0%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	4,3%	34,8%	33,3%	26,1%	1,4%
Τίρανα	27,7%	35,4%	4,6%	21,5%	9,2%
Σύνολο	35,6%	36,8%	10,3%	13,8%	2,7%

Αναφορικά με τις περιφερειακές ανισότητες, παρατηρούμε πως η πλειοψηφία του δείγματος (71,4%) πιστεύει πως αυτές έχουν οξυνθεί τα τελευταία χρόνια. Το 14,5% θεωρεί πως δεν έχει αλλάξει κάτι, ενώ το 14,1% ότι αυτές έχουν μειωθεί ή μειωθεί σημαντικά. Η Θεσσαλονίκη και η Σόφια διαφοροποιούνται αισθητά, αφού η μεν πρώτη

εμφανίζει υψηλά ποσοστά στις κατηγορίες όπου αντιστοιχούν σε μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και η δεύτερη παρουσιάζει συντριπτικό ποσοστό (95,4%) στις κατηγορίες που αντιστοιχούν σε αύξηση ή σημαντική αύξηση των τελευταίων.

Παρεμφερή εικόνα παρουσιάζεται και για τις κοινωνικές ανισότητες όπου στην περίπτωση αυτή το 82,4% του δείγματος πιστεύει πως αυτές έχουν αυξηθεί ή σημαντικά αυξηθεί τα τελευταία 10-15 χρόνια. Μόλις το 3,8% θεωρεί πως δεν έχει υπάρξει μεταβολή, ενώ το 13,4% έχει εντοπίσει μείωση αυτών. Και σε αυτή την κατηγορία η Θεσσαλονίκη και η Σόφια διαφοροποιούνται. Η Θεσσαλονίκη με το 29,4% στις αντίστοιχες υποκατηγορίες είναι αρκετά πιο θετική από τις υπόλοιπες. Η δε Σόφια αφιέρωσε το 100% στην πεποίθηση πως οι κοινωνικές ανισότητες έχουν αυξηθεί, με τα Σκόπια (88,3%) και τα Τίρανα (81,6%) να ακολουθούν.

Στην κατηγορία που αφορά τα επίπεδα φτώχειας το 72,4% απάντησε πως έχει αυξηθεί ή σημαντικά αυξηθεί, το 10,3% πως δεν έχει παρατηρήσει μεταβολή και τέλος το 16,5% πως υπάρχει μείωση ή σημαντική μείωση. Τα επιμέρους ποσοστά κινούνται σε επίπεδα παραπλήσια με αυτά των απαντήσεων για τις κοινωνικές ανισότητες, με τη Σόφια να ξεχωρίζει, αφού το 100% θεώρησε πως έχει υπάρξει αύξηση ή σημαντική αύξηση.

Ο επόμενος πίνακας παρουσιάζει την επίδραση των οικονομικών αλλαγών της τελευταίας δεκαπενταετίας στις αναπτυξιακές προοπτικές των οικονομιών, αλλά και στο μέσο εισόδημα του πολίτη.

Πίνακας 6. Οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης, της ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών.

Περιφέρειες	Αυξήθηκαν σημαντικά	Αυξήθηκαν	Το ίδιο / δεν επηρεάστηκε	Μειώθηκε	Μειώθηκε σημαντικά
Στις αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας					
Σκόπια	0,0%	32,2%	16,9%	39,0%	11,9%
Σόφια	16,4%	67,2%	7,5%	9,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	4,4%	79,4%	11,8%	4,4%	0,0%
Τίρανα	6,5%	61,3%	16,1%	11,3%	4,8%
Σύνολο	7,0%	60,9%	12,9%	15,2%	3,9%
Στο μέσο εισόδημα του πολίτη					
Σκόπια	1,7%	1,7%	18,6%	59,3%	18,6%
Σόφια	3,0%	28,4%	19,4%	38,8%	10,4%
Θεσσαλονίκη	2,9%	49,3%	31,9%	8,7%	7,2%
Τίρανα	3,2%	42,9%	19,0%	28,6%	6,3%
Σύνολο	2,7%	31,4%	22,5%	32,9%	10,5%

Το 67,9% πιστεύει πως οι αλλαγές αυτές συνέβαλλαν θετικά στην ανάπτυξη των οικονομιών τους, το 12,9% ότι δεν τις επηρέασαν και το 19,1% ότι μείωσαν τις αναπτυξιακές τους προοπτικές.

Στην ερώτηση που αφορά την επίδραση των παραπάνω αλλαγών στο μέσο εισόδημα του πολίτη, το 43,4% του δείγματος απάντησε πως αυτό έχει είτε μειωθεί, είτε μειωθεί σημαντικά. Οι πλέον απαισιόδοξοι είναι οι κάτοικοι των Σκοπίων, ενώ ιδιαίτερα αισιόδοξοι εμφανίζονται οι Θεσσαλονικείς.

Στον πίνακα 7 παρουσιάζονται οι επιδράσεις της διεθνοποίησης, ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών στην αποδοτικότητα της οικονομίας, την αποδοτικότητα του δημόσιου τομέα και τις ευκαιρίες για τη νέα γενιά.

Πίνακας 7. Οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης, της ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών

Περιφέρειες	Αυξήθηκαν σημαντικά	Αυξήθηκαν	Το ίδιο / δεν επηρεάστηκε	Μειώθηκε	Μειώθηκε σημαντικά
Στην αποτελεσματική λειτουργία της οικονομίας					
Σκόπια	0,0%	10,2%	20,3%	52,5%	16,9%
Σόφια	3,1%	43,1%	21,5%	29,2%	3,1%
Θεσσαλονίκη	4,4%	58,8%	29,4%	7,4%	0,0%
Τίρανα	3,2%	37,1%	25,8%	30,6%	3,2%
Σύνολο	2,8%	38,2%	24,4%	29,1%	5,5%
Στην αποτελεσματική λειτουργία του δημόσιου τομέα					
Σκόπια	0,0%	15,8%	38,6%	35,1%	10,5%
Σόφια	3,1%	33,8%	26,2%	29,2%	7,7%
Θεσσαλονίκη	1,4%	50,7%	36,2%	7,2%	4,3%
Τίρανα	7,9%	27,0%	22,2%	36,5%	6,3%
Σύνολο	3,1%	32,7%	30,7%	26,4%	7,1%
Στις ευκαιρίες για τις μελλοντικές γενιές					
Σκόπια	1,7%	19,0%	15,5%	41,4%	22,4%
Σόφια	23,1%	58,5%	6,2%	10,8%	1,5%
Θεσσαλονίκη	10,1%	42,0%	33,3%	14,5%	0,0%
Τίρανα	12,5%	32,8%	21,9%	23,4%	9,4%
Σύνολο	12,1%	38,7%	19,5%	21,9%	7,8%

Το 41,1% των απαντώντων πιστεύουν πως έχει αυξηθεί σε ένα βαθμό η αποδοτικότητα της οικονομίας, ένα 24,4% δεν έχει εντοπίσει μεταβολές, ενώ αντιθέτως το

34,6%, πιστεύει πως η αποδοτικότητα της οικονομίας έχει μειωθεί ή μειωθεί σημαντικά. Οι κάτοικοι των Σκοπίων εμφανίζουν και πάλι την πιο αρνητική άποψη, ενώ οι Θεσσαλονικείς για μια ακόμη φορά βλέπουν τα πράγματα πιο θετικά από τους κατοίκους των υπολοίπων πόλεων.

Τα ποσοστά στην περίπτωση του δημόσιου τομέα φαίνονται να είναι μοιρασμένα. Το 30,7% του δείγματος θεώρησε πως ο δημόσιος τομέας έχει γίνει πιο αποτελεσματικός εξαιτίας των αλλαγών που προαναφέραμε. Το 30,7% δεν πιστεύει πως έχει επηρεαστεί η απόδοσή του, ενώ το υπόλοιπο 33,5% πιστεύει πως έχει επηρεαστεί αρνητικά η λειτουργία του.

Η πλειοψηφία του δείγματος (50,8%) θεωρεί πως οι μελλοντικές γενεές έχουν αρκετές ευκαιρίες να εκμεταλλευτούν οι οποίες προέρχονται από τις αλλαγές που έχουν αναφερθεί. Η απουσία δημιουργίας ευκαιριών χαρακτηρίζει την άποψη του 19,5% του δείγματος, ενώ το 29,7% θεωρεί πως οι ευκαιρίες έχουν μειωθεί ή μειωθεί σημαντικά. Για άλλη μια φορά οι Σκοπιανοί είναι οι πλέον αρνητικοί, ενώ οι Θεσσαλονικείς οι πλέον θετικοί.

4.3 Μητροπολιτική ανάπτυξη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: ανάλυση Δ.Α.Π.Α. (SWOT) για τις πόλεις των Σκοπίων, της Σόφιας, της Θεσσαλονίκης και των Τιράνων

4.3.1 Συγκριτική ανάλυση των μητροπολιτικών περιοχών

Στον πίνακα 8 παρουσιάζεται η γνώμη του δείγματος αναφορικά με τις επιδόσεις των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών σε σύγκριση με άλλες μεγάλες αστικές περιοχές, μικρότερες πόλεις, αγροτικές περιοχές και χωριά.

Πίνακας 8. Η οικονομική επίδοση των ακόλουθων περιοχών τα τελευταία 10-15 χρόνια σε σύγκριση με τον μέσο όρο της εθνικής οικονομίας.

Περιφέρειες	Πολύ καλύτερα από τον εθνικό μέσο όρο	Καλύτερα από τον εθνικό μέσο όρο	Το ίδιο με τον εθνικό μέσο όρο	Χειρότερα από τον εθνικό μέσο όρο	Πολύ χειρότερα από τον εθνικό μέσο όρο
Μητροπολιτικές περιοχές*					
Σκόπια	25,9%	50,0%	22,4%	1,7%	0,0%
Σόφια	75,8%	21,2%	3,0%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	16,2%	57,4%	16,2%	10,3%	0,0%
Τίρανα	46,2%	50,8%	3,1%	0,0%	0,0%
Σύνολο	41,2%	44,7%	10,9%	3,1%	0,0%
Άλλες μεγάλες αστικές περιοχές					
Σκόπια	0,0%	37,9%	44,8%	17,2%	0,0%
Σόφια	1,5%	84,6%	13,8%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	5,9%	51,5%	36,8%	5,9%	0,0%
Τίρανα	3,1%	45,3%	32,8%	18,8%	0,0%
Σύνολο	2,7%	55,3%	31,8%	10,2%	0,0%
Μικρές πόλεις					
Σκόπια	0,0%	3,4%	25,4%	59,3%	11,9%
Σόφια	0,0%	0,0%	37,9%	59,1%	3,0%
Θεσσαλονίκη	0,0%	10,3%	38,2%	51,5%	0,0%
Τίρανα	0,0%	1,5%	26,2%	63,1%	9,2%
Σύνολο	0,0%	3,9%	32,2%	58,1%	5,8%

Χωριά / αγροτικές περιοχές					
Σκόπια	0,0%	0,0%	8,6%	41,4%	50,0%
Σόφια	0,0%	0,0%	0,0%	36,4%	63,6%
Θεσσαλονίκη	0,0%	2,9%	13,2%	55,9%	27,9%
Τίρανα	0,0%	1,5%	10,8%	29,2%	58,5%
Σύνολο	0,0%	1,2%	8,2%	40,9%	49,8%

* Σκόπια, Σόφια, Θεσσαλονίκη και Τίρανα.

Όπως φαίνεται από τις απαντήσεις των ερωτώμενων πιστεύεται πως οι μητροπολιτικές περιοχές τα τελευταία δέκα με δεκαπέντε χρόνια έχουν επίδοση καλύτερη ή πολύ καλύτερη, από αυτή του εθνικού μέσου όρου. Οι κάτοικοι της Σόφιας και των Τιράνων φαίνονται πιο σίγουροι για τις επιδόσεις της περιοχής τους, αφού εμφανίζουν σχεδόν απόλυτα ποσοστά σε αυτές τις κατηγορίες.

Οι απόψεις του δείγματος για άλλες μεγάλες αστικές περιοχές είναι λιγότερο αισιόδοξες. Μόνο το 58% πιστεύει πως τα έχουν καταφέρει καλύτερα από τον εθνικό μέσο όρο. Το 31,8% πιστεύει πως η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής τους ταυτίζεται με αυτόν και το υπόλοιπο 10,2% υποστηρίζει πως είναι χειρότερη.

Για τις μικρότερες πόλεις και τα χωριά ή αγροτικές περιοχές η γνώμη του δείγματος είναι πολύ αρνητική. Περισσότερο από το 60% πιστεύει πως οι μικρές πόλεις έχουν οικονομική απόδοση χειρότερη ή πολύ χειρότερη από τον εθνικό μέσο όρο, ενώ για τα χωριά και τις αγροτικές περιοχές το ποσοστό ανέρχεται στο 90%. Την χειρότερη άποψη για τα χωριά έχουν οι κάτοικοι των Τιράνων και για τις αγροτικές περιοχές οι κάτοικοι των Σκοπίων.

Πίνακας 9. Σύγκριση των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών με άλλες μεγάλες αστικές περιοχές, μικρότερες πόλεις, αγροτικές περιοχές και χωριά

Περιφέρειες	Μητροπολιτικές περιοχές	Άλλες μεγάλες αστικές περιοχές	Μικρές πόλεις	Χωριά / αγροτικές περιοχές
Το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι υψηλότερο				
Σκόπια	90,0%	8,3%	1,7%	0,0%
Σόφια	86,4%	13,6%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	79,7%	14,5%	5,8%	0,0%
Τίρανα	86,2%	10,8%	1,5%	1,5%
Σύνολο	85,4%	11,9%	2,3%	0,4%

Η ποιότητα ζωής είναι καλύτερη				
Σκόπια	78,0%	15,3%	5,1%	1,7%
Σόφια	61,2%	37,3%	1,5%	0,0%
Θεσσαλονίκη	15,9%	23,2%	55,1%	5,8%
Τίρανα	89,1%	9,4%	1,6%	0,0%
Σύνολο	59,8%	21,6%	16,6%	1,9%
Το κόστος ζωής είναι χαμηλότερο				
Σκόπια	0,0%	1,7%	40,0%	58,3%
Σόφια	1,5%	3,0%	35,8%	59,7%
Θεσσαλονίκη	0,0%	5,9%	30,9%	63,2%
Τίρανα	7,7%	10,8%	43,1%	38,5%
Σύνολο	2,3%	5,4%	37,3%	55,0%
Η φτώχεια είναι λιγότερο διαδεδομένη				
Σκόπια	52,5%	10,2%	16,9%	20,3%
Σόφια	51,6%	27,4%	19,4%	1,6%
Θεσσαλονίκη	7,4%	14,7%	55,9%	22,1%
Τίρανα	66,7%	22,2%	1,6%	9,5%
Σύνολο	43,7%	18,7%	24,2%	13,5%
Η αβεβαιότητα για το μέλλον είναι μικρότερη				
Σκόπια	53,3%	10,0%	16,7%	20,0%
Σόφια	58,7%	17,5%	11,1%	12,7%
Θεσσαλονίκη	41,8%	25,4%	20,9%	11,9%
Τίρανα	50,8%	20,6%	17,5%	11,1%
Σύνολο	51,0%	18,6%	16,6%	13,8%
Τα κοινωνικά προβλήματα είναι λιγότερο σοβαρά				
Σκόπια	39,0%	13,6%	28,8%	18,6%
Σόφια	33,3%	23,8%	28,6%	14,3%
Θεσσαλονίκη	7,2%	10,1%	55,1%	27,5%
Τίρανα	42,2%	26,6%	23,4%	7,8%
Σύνολο	29,8%	18,4%	34,5%	17,3%
Το κόστος κατοικίας είναι χαμηλότερο				
Σκόπια	0,0%	1,7%	42,4%	55,9%
Σόφια	0,0%	3,0%	28,4%	68,7%
Θεσσαλονίκη	1,4%	1,4%	26,1%	71,0%
Τίρανα	4,6%	1,5%	47,7%	46,2%
Σύνολο	1,5%	1,9%	35,8%	60,8%

Στον πίνακα 9 παρουσιάζεται μία σύγκριση μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών, άλλων μεγάλων ή μικρών πόλεων και του αγροτικού χώρου. Η σύγκριση αφορά τους δείκτες του κατά κεφαλήν εισοδήματος, της ποιότητας ζωής, του κόστους ζωής, του επιπέδου φτώχειας, της αβεβαιότητας για το μέλλον, των κοινωνικών προβλημάτων και του κόστους κατοικίας.

Η πλειοψηφία του δείγματος (85%) θεωρεί ότι οι μητροπολιτικές περιοχές έχουν το ψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα.

Όσον αφορά την ποιότητα ζωής, οι απαντήσεις υποδεικνύουν τις μητροπολιτικές περιοχές με ποσοστό 59,8%, με τη Θεσσαλονίκη όμως να διαφοροποιείται. Πιο συγκεκριμένα μόλις 15,9% των Θεσσαλονικέων πιστεύουν πως στις μητροπολιτικές περιοχές η ποιότητα ζωής είναι υψηλότερη. Η πλειοψηφία (55,1%) πιστεύουν πως η ποιότητα ζωής είναι υψηλότερη στις μικρές πόλεις. Το προηγούμενο αιτιολογείται από την υψηλότερη ένταση των «αστικών⁹» προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης σε σύγκριση με το υπόλοιπο δείγμα.

Ομοιομορφία υπάρχει στα ποσοστά των απαντήσεων για το κόστος ζωής. Το 92,3% του δείγματος πιστεύει πως το κόστος ζωής είναι αρκετά μικρότερο στις μικρές πόλεις ή τα χωριά, παρά στις μητροπολιτικές περιοχές. Η Θεσσαλονίκη ειδικότερα έχει το υψηλότερο ποσοστό (63,2%) στα χωριά / αγροτικές περιοχές. Προφανώς το μέγεθος της αγοράς και το ύψος των πάγιων εξόδων αυξάνουν το κόστος ζωής.

Στην ερώτηση αναφορικά με το επίπεδο φτώχειας οι κάτοικοι των Σκοπίων, της Σόφιας και των Τιράνων υποστήριξαν πως το φαινόμενο είναι λιγότερο έντονο στις μητροπολιτικές περιοχές. Αντιθέτως οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης στην πλειοψηφία τους υποστηρίζουν πως το φαινόμενο είναι λιγότερο έντονο στις μικρές πόλεις και τα χωριά. Πιθανότατα η διαφοροποίηση αυτή δικαιολογείται εξαιτίας της χρονικής υστέρησης της εξέλιξης του φαινομένου της αποσυγκεντροποίησης¹⁰, των άλλων τριών μητροπολιτικών περιοχών και την έλλειψη των παραγόντων¹¹ που δημιουργούν πυρήνες αστικής φτώχειας.

Το 51% του δείγματος πιστεύει πως οι μητροπολιτικές περιοχές περιορίζουν την αβεβαιότητα για το μέλλον. Αναφορικά με το επίπεδο των κοινωνικών προβλημάτων όμως δεν επικρατεί ομοφωνία, καθώς οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης σε ποσοστό 55,1% θεωρούν πως τα κοινωνικά προβλήματα είναι λιγότερο έντονα στις μικρές πόλεις. Τα παραπάνω υποδεικνύουν διαφορετικές εμπειρίες στην αγορά, μεταξύ των μητροπολιτικών

⁹ Προβλήματα σχετικά με την πυκνότητα των δραστηριοτήτων, τη ρύπανση του περιβάλλοντος, την κίνηση των ιδιωτικών οχημάτων και προβλήματα αντίστοιχου χαρακτήρα

¹⁰ Βλέπε παράγραφο 2.4

περιοχών που εξετάζουμε, οι οποίες αντικατοπτρίζουν την ποικιλία των θεσμικών παραγόντων και πολιτικών αλλά και των διαρθρωτικών αλλαγών.

Παρά τα παραπάνω υπάρχει η κοινή πεποίθηση πως το κόστος κατοικίας είναι χαμηλότερο στα χωριά και στις αγροτικές περιοχές (60,8%). Ακολουθούν οι μικρές πόλεις (35,8%) και τέλος με μικρή διαφορά μεταξύ τους οι μεγάλες αστικές περιοχές και οι μητροπόλεις.

Πίνακας 10. Σύγκριση των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών με άλλες μεγάλες αστικές περιοχές, μικρότερες πόλεις, αγροτικές περιοχές και χωριά

Περιφέρειες	Μητροπολιτικές περιοχές	Άλλες μεγάλες αστικές περιοχές	Μικρές πόλεις	Χωριά / αγροτικές περιοχές
Οι ευκαιρίες για εργασία είναι καλύτερες				
Σκόπια	88,3%	10,0%	1,7%	0,0%
Σόφια	94,0%	6,0%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	84,1%	10,1%	5,8%	0,0%
Τίρανα	96,9%	3,1%	0,0%	0,0%
Σύνολο	90,8%	7,3%	1,9%	0,0%
Οι δημόσιες υπηρεσίες είναι καλύτερες				
Σκόπια	85,0%	10,0%	5,0%	0,0%
Σόφια	72,7%	25,8%	1,5%	0,0%
Θεσσαλονίκη	72,1%	16,2%	11,8%	0,0%
Τίρανα	84,6%	10,8%	4,6%	0,0%
Σύνολο	78,4%	15,8%	5,8%	0,0%
Η ποιότητα του εργατικού δυναμικού είναι καλύτερη				
Σκόπια	76,7%	16,7%	6,7%	0,0%
Σόφια	85,1%	14,9%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	81,2%	7,2%	8,7%	2,9%
Τίρανα	76,9%	18,5%	3,1%	0,0%
Σύνολο	80,1%	14,2%	4,6%	0,8%
Η ανεργία είναι χαμηλότερη				
Σκόπια	60,0%	5,0%	21,7%	13,3%
Σόφια	94,0%	6,0%	0,0%	0,0%

¹¹ Αποβιομηχανοποίηση, μετανάστευση κλπ

Θεσσαλονίκη	15,9%	23,2%	44,9%	15,9%
Τίρνα	60,9%	10,9%	10,9%	17,2%
Σύνολο	57,3%	11,5%	19,6%	11,5%
Η ποιότητα των υποδομών είναι καλύτερη				
Σκόπια	86,7%	11,7%	0,0%	1,7%
Σόφια	81,5%	15,4%	3,1%	0,0%
Θεσσαλονίκη	77,9%	19,1%	2,9%	0,0%
Τίρνα	87,3%	6,3%	4,8%	1,6%
Σύνολο	83,2%	13,3%	2,7%	0,8%

Στον πίνακα 10 οι ερωτήσεις αφορούσαν τα επίπεδα ευημερίας των μητροπολιτικών περιοχών, άλλων μεγάλων αστικών περιοχών, μικρών πόλεων και χωριών – αγροτικού χώρου. Ειδικότερα αναφέρονταν στις ευκαιρίες απασχόλησης, τις δημόσιες υπηρεσίες, την ποιότητα του εργατικού δυναμικού, την ανεργία και την ποιότητα των υποδομών.

Η πλειοψηφία του δείγματος θεωρεί ότι οι μητροπολιτικές περιοχές παρέχουν καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης (90,8%), όπως επίσης καλύτερες δημόσιες υπηρεσίες (78,4%), καλύτερη ποιότητα εργατικού δυναμικού (80,1%) και καλύτερη ποιότητα υποδομών (83,2%). Στον δείκτη που αφορά την ανεργία παρατηρούμε ότι οι ερωτώμενοι έχουν άποψη η οποία διαφοροποιείται από τα προηγούμενα. Στην περίπτωση αυτή το 57,3% πιστεύει πως τα επίπεδα ανεργίας είναι χαμηλότερα στις μητροπολιτικές περιοχές, ενώ τα υπόλοιπα ποσοστά είναι σχεδόν ισόποσα μοιρασμένα μεταξύ των άλλων κατηγοριών. Η διαφοροποίηση αυτή οφείλεται στην άποψη των κατοίκων της Θεσσαλονίκης, οι οποίοι πιστεύουν ότι οι μεγάλες και μικρές πόλεις έχουν χαμηλότερη ανεργία και παρουσιάζουν ποσοστά 23,2% και 44,9% αντίστοιχα.

Οι απόψεις του δείγματος δείχνουν να συμφωνούν με τη διεθνή εμπειρία και τείνουν να ευνοούν τις μητροπολιτικές περιοχές αναφορικά με οικονομικούς όρους και ευκαιρίες, την ποιότητα του εργατικού δυναμικού, τις προσφερόμενες υπηρεσίες και τις υποδομές. Αντιθέτως οι μικρότερες πόλεις και τα χωριά θεωρείται πως παρέχουν ευνοϊκότερους όρους στέγασης και κόστους ζωής. Τελικά αναφορικά με τα κοινωνικά προβλήματα και την ανεργία οι απαντήσεις είναι διαφοροποιημένες και εξαρτώνται από τις ειδικότερες εμπειρίες και συνθήκες της κάθε πόλης.

4.3.2 Χωρικές ισορροπίες, χωρικές δυναμικές και χωρικές πολιτικές

Σε αυτή την ενότητα θα αξιολογηθούν οι χωρικές ισορροπίες στις περιοχές μελέτης και τόσο σε αστικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς και τα αποτελέσματα των αντίστοιχων πολιτικών σε αυτές.

Πίνακας 11. Οι οικονομικές σχέσεις των μητροπόλεων* με τις άλλες μικρότερες πόλεις σε κάθε χώρα είναι μη ισορροπημένες και τείνουν να ευνοούν τις πρώτες.

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Σκόπια	47,5%	47,5%	5,1%	0,0%	0,0%
Σόφια	25,4%	49,3%	20,9%	4,5%	0,0%
Θεσσαλονίκη	29,0%	58,0%	11,6%	1,4%	0,0%
Τίρανα	53,8%	41,5%	4,6%	0,0%	0,0%
Σύνολο	38,5%	49,2%	10,8%	1,5%	0,0%

Στον πίνακα 11 ερωτάται το δείγμα σχετικά με την άποψη ότι οι οικονομικές σχέσεις των μητροπόλεων με τις άλλες μικρότερες πόλεις είναι μη ισορροπημένες και τείνουν να ευνοούν τις πρώτες. Η πλειοψηφία (87,7%) συμφωνεί με την άποψη αυτή.

Στο κατά πόσο μπορεί αυτή η μη ισορροπη ανάπτυξη να περιοριστεί από ενέργειες της κεντρικής κυβέρνησης η οποία συγκεντρώνει και τη μεγαλύτερη εξουσία, απαντάμε στον πίνακα 12. Παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο κομμάτι του δείγματος (45%) δεν συμφωνεί με την άποψη αυτή, εκτός από τους κατοίκους των Τιράνων οι οποίοι σε ποσοστό 51,6% πιστεύουν πως μια δυνατή κεντρική κυβέρνηση θα μπορούσε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό.

Πίνακας 12. Ισορροπη ανάπτυξη είναι πιθανότερο να επιτευχθεί εάν η κεντρική κυβέρνηση είναι ισχυρή και συγκεντρώνει τις περισσότερες εξουσίες.

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Σκόπια	8,3%	11,7%	26,7%	41,7%	11,7%
Σόφια	3,0%	19,4%	49,3%	25,4%	3,0%
Θεσσαλονίκη	7,2%	4,3%	11,6%	53,6%	23,2%
Τίρανα	18,8%	32,8%	28,1%	18,8%	1,6%
Σύνολο	9,2%	16,9%	28,8%	35,0%	10,0%

Πίνακας 13. Η διατήρηση ενός ισχυρού δημόσιου τομέα μπορεί να είναι ένας τρόπος για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Σκόπια	5,1%	45,8%	27,1%	20,3%	1,7%
Σόφια	7,5%	11,9%	53,7%	20,9%	6,0%
Θεσσαλονίκη	4,3%	33,3%	42,0%	13,0%	7,2%
Τίρανα	12,5%	54,7%	25,0%	7,8%	0,0%
Σύνολο	7,3%	35,9%	37,5%	15,4%	3,9%

Οι απόψεις του δείγματος είναι περισσότερο διαφοροποιημένες στο ερώτημα αν ένας ισχυρός δημόσιος τομέας θα μπορούσε να είναι το μέσο για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Το μεγαλύτερο κομμάτι του δείγματος (37,5%) θεωρεί πως κάτι τέτοιο δεν μπορεί να ισχύσει με βεβαιότητα. Υπάρχει όμως και ένα σημαντικό σύνολο της τάξης του 43,2% το οποίο πιστεύει, είτε πως το παραπάνω ισχύει απόλυτα, είτε πως ισχύει. Τα Τίρανα συμβάλουν σημαντικά σε αυτό το ποσοστό, με το 67,2% των απαντήσεων των κατοίκων του να εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία. Οι πιο αρνητικοί είναι οι κάτοικοι των Τιράνων και των Σκοπίων, ενώ αυτοί με τις περισσότερες αμφιβολίες είναι οι Θεσσαλονικείς.

Ο πίνακας 14 αφορά την ερώτηση για το αν υπάρχει θετική αναλογία μεταξύ του επιπέδου ανάπτυξης της μητρόπολης και του πληθυσμού της. Η ερώτηση αυτή στοχεύει στο να διερευνηθεί το αν οι φέροντες αναπτυξιακές δυνάμεις των μητροπολιτικών περιφερειών είναι οι εξωτερικές οικονομίες κλίμακας και το μέγεθος της ενδογενούς αγοράς, τα οποία συνδέονται με πληθυσμιακά μεγέθη. Το 33,2% δεν είναι βέβαιο πως η υπόθεση ισχύει, αλλά το 51% πιστεύει πως το παραπάνω είναι λανθασμένο ή απολύτως λανθασμένο. Τα παραπάνω ποσοστά υποδεικνύουν πως η ανάπτυξη στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές είναι περισσότερο συνυφασμένη με ποιοτικούς παράγοντες (εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού, υποδομές κλπ) και εμπορικές σχέσεις παρά στην εσωτερική κατανάλωση.

Πίνακας 14. Η μητρόπολη* θα ήταν περισσότερο ανεπτυγμένη εάν ήταν μεγαλύτερη σε πληθυσμιακό μέγεθος.

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Σκόπια	1,7%	5,1%	16,9%	57,6%	18,6%
Σόφια	1,5%	6,0%	40,3%	44,8%	7,5%
Θεσσαλονίκη	2,9%	17,4%	30,4%	39,1%	10,1%
Τίρανα	4,7%	23,4%	43,8%	26,6%	1,6%
Σύνολο	2,7%	13,1%	33,2%	41,7%	9,3%

Πίνακας 15. Περαιτέρω ανάπτυξη της μητρόπολης θα επηρεάσει θετικά τις αναπτυξιακές προοπτικές των μικρότερων πόλεων.

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Σκόπια	3,3%	15,0%	25,0%	45,0%	11,7%
Σόφια	3,0%	29,9%	35,8%	23,9%	7,5%
Θεσσαλονίκη	1,4%	30,4%	34,8%	30,4%	2,9%
Τίρανα	0,0%	30,8%	33,8%	23,1%	12,3%
Σύνολο	1,9%	26,8%	32,6%	30,3%	8,4%

Στη ερώτηση του εάν η περαιτέρω ανάπτυξη της μητρόπολης μπορεί να επηρεάσει θετικά τις αναπτυξιακές προοπτικές των μικρότερων πόλεων, απαντά το δείγμα στον πίνακα 15. Παρατηρούμε πως το 32,6% είναι αναποφάσιστο, το 26,8% πιστεύει πως κάτι τέτοιο ισχύει, ενώ ένα 30,3% δεν συμφωνεί με την υπόθεση. Τα Σκόπια φέρονται ως τα πλέον αρνητικά. Από την άλλη μεριά οι Θεσσαλονικείς και οι κάτοικοι των Τιράνων είναι πιο αναποφάσιστοι και τέλος οι Σοφιανοί οριακά θετικότεροι.

Οι απόψεις συγκλίνουν όταν η αναφορά γίνεται στις εγγύς πόλεις των μητροπολιτικών περιοχών (πίνακας 16), οπότε το ποσοστό που συμφωνεί ανέρχεται στο 75,5%.

Πίνακας 16. Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται εγγύτερα στις μητροπολιτικές περιοχές θα επηρεαστούν θετικότερα από την ανάπτυξή τους.

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Σκόπια	3,3%	53,3%	30,0%	11,7%	1,7%
Σόφια	9,0%	59,7%	22,4%	7,5%	0,0%
Θεσσαλονίκη	8,7%	73,9%	11,6%	4,3%	0,0%
Τίρανα	15,4%	76,9%	6,2%	1,5%	0,0%
Σύνολο	9,2%	66,3%	17,2%	6,1%	0,4%

Στους ακόλουθους πίνακες γίνεται αναφορά στα φαινόμενα μετανάστευσης προς τις μητροπολιτικές περιοχές. Ειδικότερα, το δείγμα ερωτάται για το αν η μετανάστευση

από τις μικρότερες πόλεις και τις αγροτικές περιοχές ενισχύεται από την ανάπτυξη της μητροπολιτικής περιοχής (πίνακας 17) και κατά πόσο αυτή η μετανάστευση επηρεάζει αρνητικά τις περιοχές αυτές (πίνακας 18).

Πίνακας 17. Η ανάπτυξη της μητρόπολης θα αυξήσει την μετανάστευση από τις μικρές πόλεις και τις αγροτικές περιοχές.

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Σκόπια	48,3%	48,3%	0,0%	3,3%	0,0%
Σόφια	19,4%	68,7%	11,9%	0,0%	0,0%
Θεσσαλονίκη	19,1%	75,0%	4,4%	1,5%	0,0%
Τίρανα	28,6%	52,4%	15,9%	3,2%	0,0%
Σύνολο	28,3%	61,6%	8,1%	1,9%	0,0%

Πίνακας 18. Η μετανάστευση θα επηρεάσει αρνητικά τις μικρότερες πόλεις και τις αγροτικές περιοχές.

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Σκόπια	40,0%	46,7%	11,7%	1,7%	0,0%
Σόφια	43,3%	49,3%	6,0%	0,0%	1,5%
Θεσσαλονίκη	17,6%	38,2%	33,8%	7,4%	2,9%
Τίρανα	29,0%	33,9%	19,4%	17,7%	0,0%
Σύνολο	32,3%	42,0%	17,9%	6,6%	1,2%

Η μεγάλη πλειοψηφία του δείγματος (89,9%) θεωρεί πως η μητροπολιτική ανάπτυξη τελικά επηρεάζει θετικά τα μεταναστευτικά ρεύματα προς αυτές, ενώ αντίστοιχα μεγάλο ποσοστό (74,3%) θεωρεί ότι όντως οι επιπτώσεις του φαινομένου αυτού θα είναι αρνητικές για τις περιοχές από τις οποίες προέρχεται η κίνηση.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως οι μητροπολιτικές περιοχές κάθε χώρας δεν βρίσκονται σε απόλυτη ισορροπία με τα υπόλοιπα συστατικά του αστικού συστήματος. Ιδιαίτερα παρατηρούμε πως η αναπτυξιακή διαδικασία που λαμβάνει χώρα στις μητροπολιτικές περιοχές δεν έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα διάχυσης στις υπόλοιπες χωρικές ενότητες, εκτός ίσως των μικρότερων πόλεων που βρίσκονται κοντά σε αυτές. Επιπλέον, σημαντικό είναι το γεγονός πως οι παραδοσιακές μέθοδοι ύφεσης των ανισοτήτων μέσω ενός ισχυρού κράτους και συγκεντρωτισμού των αρμοδιοτήτων κρίνονται ανεπίκαιρες και μη επιθυμητές από το δείγμα.

Τα παραπάνω είναι τυπικά χαρακτηριστικά των μητροπολιτικών περιφερειών διεθνώς και υποδεικνύουν πως η μητροπολιτική ανάπτυξη και η περιφερειακή συνοχή πιθανότατα είναι έννοιες ασύμβατες.

4.3.3 Παρούσες συνθήκες και προοπτικές στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές των Σκοπίων, της Σόφιας, της Θεσσαλονίκης και των Τιράνων

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια προσπάθεια να προσεγγιστούν τα βασικά ποιοτικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων πόλεων. Αρχικά ζητήθηκε από το δείγμα να αξιολογήσει υπάρχοντες παράγοντες για έναν αριθμό δεικτών και έπειτα να εκφράσει τις προσδοκίες του για τους ίδιους δείκτες στο μέλλον.

Οι πίνακες 19 και 20 αφορούν την ποιότητα ζωής στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές. Στον πίνακα 19, σε κλίμακα από το 1 (πολύ καλή) έως το 5 (πολύ άσχημη) ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,5 γεγονός που φανερώνει ότι η γενική αντίληψη είναι πως η ζωή κυμαίνεται σε μέσα επίπεδα. Πιο συγκεκριμένα, το 91,5% του δείγματος θεωρεί πως η ποιότητα ζωής στις μητροπολιτικές περιοχές είναι είτε καλή, είτε μέτρια.

Ο πίνακας 20 αφορά τις προσδοκίες του δείγματος για την ποιότητα ζωής στο μέλλον. Ο μέσος όρος των απαντήσεων στην περίπτωση αυτή υποδεικνύει μεγαλύτερη αισιοδοξία, αφού φτάνει το 2,4, ενώ το 65,8% των απαντήσεων κατατάσσονται στις κατηγορίες «πολύ μεγάλη βελτίωση» και «βελτίωση».

Πίνακας 19. Η ποιότητα ζωής είναι:						
	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	1,7%	27,1%	66,1%	5,1%	0,0%	2,7
Σόφια	4,5%	47,0%	47,0%	0,0%	1,5%	2,5
Θεσσαλονίκη	7,2%	52,2%	37,7%	2,9%	0,0%	2,4
Τίρανα	6,3%	35,9%	53,1%	4,7%	0,0%	2,6
Μέσος όρος δείγματος	5,0%	41,1%	50,4%	3,1%	0,4%	2,5

Πίνακας 20. Η ποιότητα ζωής θα:						
	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	5,1%	42,4%	40,7%	11,9%	0,0%	2,6
Σόφια	3,0%	74,6%	20,9%	1,5%	0,0%	2,2
Θεσσαλονίκη	2,9%	56,5%	34,8%	5,8%	0,0%	2,4
Τίρανα	3,1%	73,8%	21,5%	1,5%	0,0%	2,2
Μέσος όρος δείγματος	3,5%	62,3%	29,2%	5,0%	0,0%	2,4

Οι πίνακες 21 και 22 απεικονίζουν τις απαντήσεις του δείγματος αναφορικά με την ποιότητα του περιβάλλοντος στις τέσσερις πόλεις και τις προβλέψεις τους για το μέλλον.

Στον πίνακα 21 παρατηρούμε πως η γνώμη του δείγματος δεν είναι θετική, αφού η μέση γνώμη είναι χειρότερη του μετρίου δίνοντας έναν μέσο όρο της τάξης του 3,5. Ξεχωρίζει η γνώμη των κατοίκων των Τιράνων οι οποίοι σε ποσοστό 66,7% θεωρούν πως η κατάσταση του περιβάλλοντος στην πόλη τους είναι κακή ή πολύ κακή.

Ο πίνακας 22 από την άλλη διακρίνεται από μια δόση αισιοδοξίας, παρουσιάζοντας μέσο όρο 2,8 (καλύτερος του μετρίου), ενώ οι πλέον αισιόδοξοι είναι οι κάτοικοι των Τιράνων και οι πλέον αρνητικοί οι Θεσσαλονικείς.

Πίνακας 21. Η ποιότητα του περιβάλλοντος είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	0,0%	17,2%	48,3%	31,0%	3,4%	3,2
Σόφια	0,0%	10,4%	44,8%	38,8%	6,0%	3,4
Θεσσαλονίκη	0,0%	20,3%	34,8%	36,2%	8,7%	3,3
Τίρανα	1,6%	6,3%	25,4%	36,5%	30,2%	3,9
Μέσος όρος δείγματος	0,4%	13,6%	38,1%	35,8%	12,1%	3,5

Πίνακας 22. Η ποιότητα του περιβάλλοντος θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	0,0%	28,8%	49,2%	13,6%	3,4%	2,8
Σόφια	0,0%	29,9%	47,8%	17,9%	4,5%	3,0
Θεσσαλονίκη	1,5%	23,5%	45,6%	29,4%	0,0%	3,0
Τίρανα	3,1%	56,9%	23,1%	13,8%	3,1%	2,6
Μέσος όρος δείγματος	2,3%	34,7%	41,3%	18,9%	2,7%	2,8

Οι πίνακες 23 και 24 περιέχουν πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές συνθήκες και τις προοπτικές της μέσης οικογένειας στις τέσσερις πόλεις. Η πλειοψηφία των απαντώντων (54,9%) βρίσκει την οικονομική τους κατάσταση μέτρια, ενώ μια σημαντική ομάδα της τάξης του 26,1% την θεωρεί κακή. Ο μέσος όρος των απαντήσεων (3,2) φανερώνει την αρνητική αίσθηση του δείγματος. Ειδικότερα οι Σκοπιανοί έχουν τη χειρότερη γνώμη για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών της πόλης τους.

Ως είθισται οι προοπτικές κατά το δείγμα είναι θετικές και επικρατεί συγκρατημένη αισιοδοξία. Το 40,8% πιστεύει πως η κατάσταση θα παραμείνει στάσιμη, αλλά ένα σημαντικό 40,4% θεωρεί πως η κατάσταση θα βελτιωθεί. Η Σόφια φαίνεται η πιο αισιόδοξη, ενώ στο άλλο άκρο βρίσκεται η Θεσσαλονίκη.

Πίνακας 23. Η οικονομική κατάσταση της μέσης οικογένειας είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	0,0%	3,4%	34,5%	53,4%	8,6%	3,7
Σόφια	0,0%	25,8%	53,0%	19,7%	1,5%	3,0
Θεσσαλονίκη	0,0%	14,7%	75,0%	10,3%	0,0%	3,0
Τίρανα	1,6%	16,4%	54,1%	24,6%	3,3%	3,1
Μέσος όρος δείγματος	0,4%	15,4%	54,9%	26,1%	3,2%	3,2

Πίνακας 24. Η οικονομική κατάσταση της μέσης οικογένειας θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	3,4%	25,9%	44,8%	24,1%	1,7%	2,9
Σόφια	0,0%	63,1%	30,8%	4,6%	1,5%	2,4
Θεσσαλονίκη	0,0%	33,8%	36,8%	29,4%	0,0%	3,0
Τίρανα	1,6%	37,5%	51,6%	7,8%	1,6%	2,7
Μέσος όρος δείγματος	1,2%	40,4%	40,8%	16,5%	1,2%	2,8

Οι πίνακες 25 και 26 παρουσιάζουν τη γνώμη του δείγματος όσον αφορά τη ποιότητα του δημόσιου χώρου (πάρκα, πλατείες, πεζόδρομοι κλπ.) στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.

Στον πρώτο πίνακα υπάρχει ομοιομορφία στις απόψεις του δείγματος, αφού τα συνολικά ποσοστά είναι μοιρασμένα ανάλογα στις υποκατηγορίες. Παρ' όλα αυτά οι Σκοπιανοί και οι κάτοικοι των Τιράνων είναι οι λιγότερο ικανοποιημένοι.

Στον επόμενο πίνακα παρατηρούμε αισιοδοξία, αφού το 57,7% περιμένει βελτίωση στην ποιότητα του δημόσιου χώρου, γεγονός που γίνεται προφανές από το συνολικό μέσο όρο του 2,5.

Πίνακας 25. Η ποιότητα του δημόσιου χώρου (πάρκα, πλατείες, πεζόδρομοι, κλπ) είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	0,0%	6,8%	30,5%	44,1%	18,6%	3,7
Σόφια	13,4%	46,3%	31,3%	6,0%	3,0%	2,4
Θεσσαλονίκη	4,7%	42,2%	35,9%	15,6%	1,6%	2,7
Τίρανα	4,7%	26,6%	37,5%	26,6%	4,7%	3,0
Μέσος όρος δείγματος	5,9%	31,1%	33,9%	22,4%	6,7%	2,9

Πίνακας 26. Η ποιότητα του δημόσιου χώρου (πάρκα, πλατείες, πεζόδρομοι, κλπ) θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	5,1%	40,7%	47,5%	6,8%	0,0%	2,6
Σόφια	3,0%	50,7%	37,3%	7,5%	1,5%	2,5
Θεσσαλονίκη	0,0%	50,0%	38,2%	11,8%	0,0%	2,6
Τίρανα	3,1%	78,1%	12,5%	4,7%	1,6%	2,2
Μέσος όρος δείγματος	2,7%	55,0%	33,7%	7,8%	0,8%	2,5

Οι πίνακες 27 και 28 αφορούν την εικόνα των τεσσάρων πόλεων στους ανθρώπους που ζουν στην Ε.Ε.

Σε γενικές γραμμές η υπόθεση είναι πως η κάθε πόλη έχει από μέτρια έως κακή εικόνα στο εξωτερικό. Ειδικά οι Θεσσαλονικείς έχουν με διαφορά τη χειρότερη εντύπωση για την εικόνα της πόλης τους στο εξωτερικό. Πιθανή εξήγηση για το παραπάνω αποτελεί το γεγονός πως οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης έχουν συγκριτικά περισσότερες εμπειρίες

από άλλες ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές πόλεις και σαν αποτέλεσμα τα κριτήριά τους για την αξιολόγηση της πόλης τους, είναι αρκετά πιο αυστηρά.

Ο πίνακας που αφορά τη μελλοντική εικόνα της πόλης στους κατοίκους της Ε.Ε. φανερώνει πως αναμένεται βελτίωση σε αυτήν. Το 63,5% θεωρεί πως η εικόνα της πόλης του θα βελτιωθεί ή θα βελτιωθεί πάρα πολύ. Ένα σημαντικό 32,6% πιστεύει πως δεν θα υπάρξει μεταβολή στον τομέα αυτό. Πιο απαισιόδοξοι είναι οι κάτοικοι των Σκοπίων και ακολουθούν οι κάτοικοι των Τιράνων, της Σόφιας και της Θεσσαλονίκης.

Πίνακας 27. Η εικόνα της πόλης στους ανθρώπους που ζούνε στις χώρες της Ε.Ε. είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	0,0%	17,5%	54,4%	28,1%	0,0%	3,1
Σόφια	0,0%	15,2%	48,5%	33,3%	3,0%	3,2
Θεσσαλονίκη	0,0%	17,4%	26,1%	39,1%	17,4%	3,6
Τίρανα	4,8%	22,2%	39,7%	17,5%	15,9%	3,2
Μέσος όρος δείγματος	1,2%	18,0%	41,6%	29,8%	9,4%	3,3

Πίνακας 28. Η εικόνα της πόλης στους ξένους θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	8,5%	37,3%	45,8%	8,5%	0,0%	2,5
Σόφια	3,0%	72,7%	19,7%	3,0%	1,5%	2,3
Θεσσαλονίκη	11,6%	44,9%	42,0%	1,4%	0,0%	2,3
Τίρανα	9,4%	65,6%	23,4%	1,6%	0,0%	2,2
Μέσος όρος δείγματος	8,1%	55,4%	32,6%	3,5%	0,4%	2,3

Οι πίνακες 29 και 30 παρουσιάζουν πληροφορίες οι οποίες σχετίζονται με την ποιότητα των υποδομών στις τέσσερις πόλεις.

Η πλειοψηφία (48,6%) πιστεύει πως η ποιότητα των αστικών υποδομών είναι μέτρια. Από τον πίνακα παρατηρούμε πως τα Τίρανα βιώνουν τα πιο σοβαρά προβλήματα, αφού το 39,0% πιστεύει πως οι υποδομές του είναι κακής ή πολύ κακής ποιότητας.

Αναφορικά με τη μελλοντική ποιότητα των υποδομών, επικρατεί αισιοδοξία, αφού το 76,2% θεωρεί πως θα υπάρξει βελτίωση ή μεγάλη βελτίωση. Περισσότερο αισιόδοξοι είναι οι κάτοικοι της Σόφιας και των Τιράνων, στον αντίποδα πιο σκεπτικοί εμφανίζονται οι κάτοικοι των Σκοπίων.

Πίνακας 29. Η ποιότητα των υποδομών (δρόμοι, δημόσιος χώρος, νερό, δίκτυα ηλεκτρικού και υπονόμων, κλπ) είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	3,4%	28,8%	55,9%	11,9%	0,0%	2,8
Σόφια	1,5%	29,9%	52,2%	14,9%	1,5%	2,9
Θεσσαλονίκη	4,3%	36,2%	43,5%	14,5%	1,4%	2,7
Τίρανα	3,1%	14,1%	43,8%	35,9%	3,1%	3,2
Μέσος όρος δείγματος	3,1%	27,4%	48,6%	19,3%	1,5%	2,9

Πίνακας 30. Η ποιότητα των υποδομών (δρόμοι, δημόσιος χώρος, νερό, δίκτυα ηλεκτρικού και υπονόμων, κλπ) θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	6,8%	42,4%	37,3%	13,6%	0,0%	2,6
Σόφια	6,0%	79,1%	10,4%	4,5%	0,0%	2,1
Θεσσαλονίκη	2,9%	76,8%	17,4%	2,9%	0,0%	2,2
Τίρανα	6,2%	81,5%	9,2%	1,5%	1,5%	2,1
Μέσος όρος δείγματος	5,4%	70,8%	18,1%	5,4%	0,4%	2,2

Στους πίνακες 31 και 32 οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν σχετικά με την ποιότητα των υποδομών υγείας (ξενοδοχεία, κλινικές κλπ) των πόλεών τους.

Η αξιολόγηση των υποδομών υγείας καταδεικνύει μια απολύτως μέτρια κατάσταση με μέσο όρο απαντήσεων το 3. Λιγότερο ικανοποιημένοι είναι οι κάτοικοι των Τιράνων, ενώ πιο ικανοποιημένοι εμφανίζονται οι Θεσσαλονικείς.

Στον πίνακα 31 παρατηρούμε πως το 46,9% του δείγματος θεωρεί πως δεν θα υπάρξει μεταβολή στην ποιότητα των υποδομών. Ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό 44,3% πιστεύει πως θα υπάρξει βελτίωση ή μεγάλη βελτίωση.

Πίνακας 31. Η ποιότητα των υποδομών υγείας είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	6,8%	28,8%	30,5%	32,2%	1,7%	2,9
Σόφια	9,1%	21,2%	48,5%	16,7%	4,5%	2,9
Θεσσαλονίκη	8,7%	46,4%	27,5%	14,5%	2,9%	2,6
Τίρανα	3,1%	13,8%	30,8%	35,4%	16,9%	3,5
Μέσος όρος δείγματος	6,9%	27,8%	34,4%	24,3%	6,6%	3,0

Πίνακας 32. Η ποιότητα των υποδομών υγείας θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	8,5%	23,7%	57,6%	10,2%	0,0%	2,7
Σόφια	0,0%	37,3%	49,3%	11,9%	1,5%	2,8
Θεσσαλονίκη	1,4%	52,2%	43,5%	2,9%	0,0%	2,5
Τίρανα	3,1%	49,2%	38,5%	9,2%	0,0%	2,5
Μέσος όρος δείγματος	3,1%	41,2%	46,9%	8,5%	0,4%	2,6

Οι πίνακες 33 και 34 περιέχουν πληροφορίες για την ποιότητα των νέων κατοικιών στις τέσσερις πόλεις.

Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των απαντώντων (64,9%) θεωρεί πως αυτές έχουν καλή ή πολύ καλή ποιότητα. Περίπου το 28% επισημαίνει πως η ποιότητα είναι μέτρια και μόνο ένα μικρό κομμάτι παραπονιέται για την ποιότητα των νέων καταλυμάτων. Σαν αποτέλεσμα ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,3 το οποίο γενικά υποδεικνύει μέτρια προς καλή ποιότητα. Το δείγμα της Θεσσαλονίκης φαίνεται πιο ικανοποιημένο από την ποιότητα των νέων κατοικιών και πιο σκεπτικοί παρουσιάζονται οι Σκοπιανοί και οι κάτοικοι της Σόφιας.

Αναφορικά με τις μελλοντικές προοπτικές η πλειοψηφία του δείγματος σε όλες τις πόλεις, έχει προσδοκίες πως θα υπάρξει κάποια βελτίωση στην ποιότητα της κατοικίας στο μέλλον. Πιο αισιόδοξοι εμφανίζονται οι κάτοικοι των Τιράνων και της Σόφιας.

Πίνακας 33. Η ποιότητα των νέων κατοικιών είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	5,2%	48,3%	37,9%	8,6%	0,0%	2,5
Σόφια	4,5%	38,8%	44,8%	11,9%	0,0%	2,6
Θεσσαλονίκη	18,8%	76,8%	4,3%	0,0%	0,0%	1,9
Τίρανα	15,4%	49,2%	26,2%	7,7%	1,5%	2,3
Μέσος όρος δείγματος	11,2%	53,7%	27,8%	6,9%	0,4%	2,3

Πίνακας 34. Η ποιότητα των νέων κατοικιών θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	8,5%	54,2%	33,9%	3,4%	0,0%	2,3
Σόφια	9,0%	58,2%	32,8%	0,0%	0,0%	2,2
Θεσσαλονίκη	2,9%	50,0%	47,1%	0,0%	0,0%	2,4
Τίρανα	21,5%	46,2%	24,6%	6,2%	1,5%	2,2
Μέσος όρος δείγματος	10,4%	52,1%	34,7%	2,3%	0,4%	2,3

Οι πίνακες 35 και 36 παρουσιάζουν πληροφορίες για την ποιότητα του επιχειρηματικού κλίματος στις τέσσερις πόλεις.

Παρατηρούμε στην πλειοψηφία του δείγματος (45,9%) ότι η ποιότητα του επιχειρηματικού κλίματος είναι μέτρια. Παρ' όλα αυτά μια σημαντική μειοψηφία (40,5%) θεωρεί πως το επιχειρηματικό κλίμα είναι κατά μέσο όρο καλό ή πολύ καλό. Οι κάτοικοι της Σόφιας και οι Θεσσαλονικείς τείνουν να έχουν θετικότερη άποψη για την ποιότητα του επιχειρηματικού κλίματος στην πόλη τους, ενώ οι Σκοπιανοί φέρονται ως οι λιγότερο ικανοποιημένοι.

Αναφορικά με τις μελλοντικές προοπτικές, η μεγάλη πλειοψηφία της τάξης του 65,5% θεωρεί πως το επιχειρηματικό κλίμα θα βελτιωθεί στο μέλλον, ενώ το 29,5% δεν περιμένει σημαντική αλλαγή. Επίσης οι κάτοικοι της Σόφιας και οι Θεσσαλονικείς έχουν θετικότερη άποψη σε σχέση με τους Σκοπιανούς και τους κατοίκους των Τιράνων.

Πίνακας 35. Η ποιότητα του επιχειρηματικού κλίματος είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	1,7%	25,4%	45,8%	20,3%	6,8%	3,1
Σόφια	9,2%	49,2%	35,4%	4,6%	1,5%	2,4
Θεσσαλονίκη	1,4%	39,1%	49,3%	8,7%	1,4%	2,7
Τίρανα	4,7%	29,7%	53,1%	9,4%	3,1%	2,8
Μέσος όρος δειγματος	4,3%	36,2%	45,9%	10,5%	3,1%	2,7

Πίνακας 36. Η ποιότητα του επιχειρηματικού κλίματος θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	10,2%	39,0%	42,4%	6,8%	1,7%	2,5
Σόφια	6,1%	77,3%	15,2%	0,0%	1,5%	2,1
Θεσσαλονίκη	2,9%	65,2%	26,1%	5,8%	0,0%	2,3
Τίρανα	9,4%	50,0%	35,9%	3,1%	1,6%	2,4
Μέσος όρος δειγματος	7,0%	58,5%	29,5%	3,9%	1,2%	2,3

Οι πίνακες 37 και 38 παρουσιάζουν στοιχεία για την ανταγωνιστικότητα των ιδιωτικών βιομηχανικών εταιριών, με όρους τιμών και ποιότητας, στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.

Παρατηρούμε πως το 43,9% του δείγματος πιστεύει πως η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων είναι μέτρια, εν τούτοις ένα σημαντικό ποσοστό (37,5%) πιστεύει πως η ανταγωνιστικότητα κυμαίνεται σε καλά ή πολύ καλά επίπεδα. Ειδικότερα οι Θεσσαλονικείς και οι κάτοικοι της Σόφιας έχουν θετικότερη εντύπωση για τις επιχειρήσεις τους, ενώ αυτοί των Σκοπίων και των Τιράνων εμφανίζονται λιγότερο ικανοποιημένοι.

Αναφορικά με τις μελλοντικές προοπτικές παρατηρούμε πως περισσότεροι από τους μισούς απαντώντες θεωρούν ότι η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων θα βελτιωθεί, ένα 37,5% πιστεύει πως δεν θα μεταβληθεί και μόλις το 7% θεωρεί πως θα υπάρξει εκφυλισμός. Περισσότερο αισιόδοξοι είναι οι Σοφιανοί και ακολουθούν με παρεμφερή ποσοστά οι υπόλοιπες πόλεις.

Πίνακας 37. Η ανταγωνιστικότητα των ιδιωτικών επιχειρήσεων (τιμή και ποιότητα) είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	1,8%	19,6%	51,8%	25,0%	1,8%	3,1
Σόφια	9,2%	43,1%	41,5%	4,6%	1,5%	2,5
Θεσσαλονίκη	2,9%	44,9%	43,5%	7,2%	1,4%	2,6
Τίρανα	4,8%	20,6%	39,7%	28,6%	6,3%	3,1
Μέσος όρος δείγματος	4,7%	32,8%	43,9%	15,8%	2,8%	2,8

Πίνακας 38. Η ανταγωνιστικότητα των ιδιωτικών επιχειρήσεων (τιμή και ποιότητα) θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	8,5%	40,7%	39,0%	11,9%	0,0%	2,5
Σόφια	1,5%	70,8%	24,6%	1,5%	1,5%	2,3
Θεσσαλονίκη	4,4%	48,5%	41,2%	5,9%	0,0%	2,5
Τίρανα	4,7%	42,2%	45,3%	7,8%	0,0%	2,6
Μέσος όρος δείγματος	4,7%	50,8%	37,5%	6,6%	0,4%	2,5

Οι πίνακες 39 και 40 παρουσιάζουν στοιχεία αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της διοίκησης της πόλης.

Παρατηρούμε πως το δείγμα εμφανίζεται σκεπτικό απέναντι στη διοίκηση της πόλης αφού το 50,4% κρίνει πως αυτή είναι μέτρια. Από την άλλη υπάρχει ένα 27,5% το οποίο θεωρεί πως η διοίκηση της πόλης είναι καλή ή πολύ καλή και ένα όχι αμελητέο 22,1% το οποίο έχει αντίθετη άποψη. Οι θεσσαλονικείς έχουν τη χειρότερη εντύπωση για τη διοίκησης της πόλης τους, ενώ την καλύτερη εκφράζουν οι κάτοικοι των Τιράνων.

Το κλίμα μεταβάλλεται θετικά όσον αφορά τη μελλοντική αποτελεσματικότητα της διοίκησης των τεσσάρων πόλεων. Το 52,1% στην περίπτωση αυτή πιστεύει πως θα υπάρξει βελτίωση ή μεγάλη βελτίωση. Όπως παραπάνω, οι κάτοικοι των Τιράνων είναι οι πιο αισιόδοξοι, ενώ αυτοί της Θεσσαλονίκης οι πλέον απαισιόδοξοι.

Πίνακας 39. Η αποτελεσματικότητα της αστικής διοίκησης είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	3,4%	23,7%	50,8%	18,6%	3,4%	2,9
Σόφια	4,5%	25,4%	52,2%	14,9%	3,0%	2,9
Θεσσαλονίκη	0,0%	14,5%	53,6%	27,5%	4,3%	3,2
Τίρανα	4,8%	34,9%	44,4%	12,7%	3,2%	2,7
Μέσος όρος δείγματος	3,1%	24,4%	50,4%	18,6%	3,5%	2,9

Πίνακας 40. Η αποτελεσματικότητα της αστικής διοίκησης θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	8,5%	39,0%	47,5%	5,1%	0,0%	2,5
Σόφια	4,5%	50,7%	43,3%	1,5%	0,0%	2,4
Θεσσαλονίκη	1,4%	31,9%	55,1%	11,6%	0,0%	2,8
Τίρανα	4,7%	68,8%	25,0%	1,6%	0,0%	2,2
Μέσος όρος δείγματος	4,6%	47,5%	42,9%	5,0%	0,0%	2,5

Οι πίνακες 41 και 42 περιέχουν στοιχεία με την άποψη του δείγματος, αναφορικά με την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα του αστικού σχεδιασμού.

Η εικόνα που έχει το δείγμα αποδεικνύεται αρνητική, αφού το 44% εμφανώς δεν είναι ικανοποιημένο. Ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 3,2 γεγονός που υποδεικνύει μειωμένη αποτελεσματικότητα και ποιότητα. Οι κάτοικοι της Σόφιας έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον αστικό σχεδιασμό που εφαρμόζεται στην πόλη τους, ενώ με διαφορά ακολουθούν οι κάτοικοι των υπόλοιπων περιοχών.

Αναφορικά με τις μελλοντικές προοπτικές, παρατηρείται μια βελτίωση στις απόψεις του δείγματος, η οποία μεταφράζεται σε μείωση του μέσου όρου των απαντήσεων στο 2,5 αρκετά πιο κάτω από το μέσο (3) της κλίμακας.

Πίνακας 41. Η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα του αστικού σχεδιασμού είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	1, 7%	10,2%	28,8%	44,1%	15,3%	3,6
Σόφια	4,5%	34,3%	25,4%	31,3%	4,5%	3,0
Θεσσαλονίκη	0,0%	17,6%	41,2%	39,7%	1,5%	3,3
Τίρανα	3,2%	22,2%	33,3%	34,9%	6,3%	3,2
Μέσος όρος δείγματος	2,3%	21,4%	32,3%	37,4%	6,6%	3,2

Πίνακας 42. Η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα του αστικού σχεδιασμού θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	6,8%	22,0%	57,6%	13,6%	0,0%	2,8
Σόφια	10,4%	44,8%	34,3%	9,0%	1,5%	2,5
Θεσσαλονίκη	1,5%	46,3%	49,3%	3,0%	0,0%	2,5
Τίρανα	4,6%	61,5%	27,7%	3,1%	3,1%	2,4
Μέσος όρος δείγματος	5,8%	44,2%	41,9%	7,0%	1,2%	2,5

Οι πίνακες 43 και 44 περιέχουν πληροφορίες για την ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.

Παρατηρούμε πως το 62% θεωρεί πως το εκπαιδευτικό σύστημα της πόλης του είναι καλό ή πολύ καλό. Επίσης ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι αρκετά χαμηλός (2,4), κάτι που υποδεικνύει την εμπιστοσύνη των κατοίκων στο εκπαιδευτικό τους σύστημα. Ορισμένες διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται, δικαιολογούνται από τις διαφορετικές αξιολογήσεις των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων της κάθε χώρας. Μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στο εκπαιδευτικό τους σύστημα δείχνουν οι Θεσσαλονικείς και οι κάτοικοι της Σόφιας

Αναφορικά με τις μελλοντικές προοπτικές, η πλειοψηφία του δείγματος (53,8%) δεν περιμένει μεταβολές στην ποιότητα του εκπαιδευτικού του συστήματος, υπάρχει όμως ένα ποσοστό της τάξης του 38,4% το οποίο θεωρεί πως θα υπάρξει βελτίωση ή σημαντική βελτίωση.

Πίνακας 43. Η ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	8,5%	45,8%	33,9%	10,2%	1,7%	2,5
Σόφια	19,7%	53,0%	18,2%	7,6%	1,5%	2,2
Θεσσαλονίκη	14,5%	53,6%	18,8%	13,0%	0,0%	2,3
Τίρανα	4,7%	46,9%	32,8%	14,1%	1,6%	2,6
Μέσος όρος δείγματος	12,0%	50,0%	25,6%	11,2%	1,2%	2,4

Πίνακας 44. Η ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	11,9%	30,8%	56,4%	7,7%	0,0%	2,7
Σόφια	0,0%	26,3%	68,4%	5,3%	0,0%	2,8
Θεσσαλονίκη	0,0%	44,1%	55,9%	0,0%	0,0%	2,6
Τίρανα	13,3%	40,0%	37,8%	8,9%	0,0%	2,4
Μέσος όρος δείγματος	5,1%	35,3%	53,8%	5,8%	0,0%	2,6

Οι πίνακες 45 και 46 περιέχουν τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το πόσες ευκαιρίες απασχόλησης έχει ένας ανειδίκευτος νέος άνθρωπος.

Οι διαπιστώσεις είναι μάλλον απογοητευτικές, αφού η πλειοψηφία του δείγματος (54,9%) πιστεύει πως οι πιθανότητες είναι μέτριες. Η άσχημη εικόνα ολοκληρώνεται με το 29,3% το οποίο θεωρεί ότι οι πιθανότητες είναι λίγες ή πολύ λίγες. Οι Σκοπιανοί έχουν την πλέον αρνητική αντίληψη για τα παραπάνω.

Η εικόνα για το μέλλον δεν διαφοροποιείται. Στην περίπτωση αυτή το 38,0% του δείγματος πιστεύει πως οι πιθανότητες είναι λίγες ή πολύ λίγες. Μόλις το 16,9% πιστεύει το αντίθετο, ενώ μόνο οι κάτοικοι της Σόφιας παρουσιάζουν σημαντικό ποσοστό (24,2%) το οποίο πιστεύει πως μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση.

Πίνακας 45. Οι πιθανότητες για ανειδίκευτους νέους ανθρώπους να βρουν δουλειά είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	0,0%	3,4%	34,5%	53,4%	8,6%	3,7
Σόφια	0,0%	25,8%	53,0%	19,7%	1,5%	3,0
Θεσσαλονίκη	0,0%	14,7%	75,0%	10,3%	0,0%	3,0
Τίρανα	1,6%	16,4%	54,1%	24,6%	3,3%	3,1
Μέσος όρος δείγματος	0,4%	15,4%	54,9%	26,1%	3,2%	3,2

Πίνακας 46. Οι πιθανότητες για ανειδίκευτους νέους ανθρώπους να βρουν δουλειά θα:

	Βελτιωθούν πάρα πολύ (1)	Βελτιωθούν (2)	Παραμείνουν ίδιες (3)	Χειροτερεύσουν (4)	Χειροτερεύσουν πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	3,4%	15,3%	45,8%	28,8%	6,8%	3,2
Σόφια	1,5%	22,7%	56,1%	16,7%	3,0%	3,0
Θεσσαλονίκη	0,0%	11,8%	29,4%	54,4%	4,4%	3,5
Τίρανα	3,1%	9,2%	50,8%	21,5%	15,4%	3,4
Μέσος όρος δείγματος	1,9%	14,7%	45,3%	30,6%	7,4%	3,3

Οι πίνακες 47 και 48 περιέχουν τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το πόσες ευκαιρίες απασχόλησης έχει ένας ειδικευμένος νέος άνθρωπος.

Τα αποτελέσματα είναι χειρότερα από αυτά των προηγούμενων δύο πινάκων που αφορούσαν ανειδίκευτο προσωπικό. Πιο συγκεκριμένα το 24,8% του δείγματος πιστεύει πως οι πιθανότητες απασχόλησης είναι μέτριες, καθώς επίσης το 65,1% πιστεύει πως αυτές είναι λίγες ή πολύ λίγες. Τα παραπάνω έχουν σαν αποτέλεσμα εξαχθεί μέσος όρος απαντήσεων 3,8 ο οποίος καταδεικνύει το αρνητικό κλίμα που εντοπίζει το δείγμα. Περισσότερο αρνητικοί είναι οι κάτοικοι των Σκοπίων.

Οι προοπτικές για το μέλλον είναι καλύτερες σε σχέση με τον αντίστοιχο πίνακα για το ανειδίκευτο δυναμικό (πίνακας 46). Περίπου το 48% του δείγματος θεωρεί πως οι ευκαιρίες απασχόλησης για τους ειδικευμένους νέους θα βελτιωθεί στο μέλλον.

Πίνακας 47. Οι πιθανότητες για ειδικευμένους (με εκπαίδευση) νέους ανθρώπους να βρουν δουλειά είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	0,0%	1,7%	15,5%	41,4%	41,4%	4,2
Σόφια	4,5%	22,4%	35,8%	28,4%	9,0%	3,1
Θεσσαλονίκη	0,0%	4,3%	27,5%	59,4%	8,7%	3,7
Τίρανα	1,6%	4,7%	18,8%	40,6%	34,4%	4,0
Μέσος όρος δείγματος	1,6%	8,5%	24,8%	42,6%	22,5%	3,8

Πίνακας 48. Οι πιθανότητες για ειδικευμένους (με εκπαίδευση) νέους ανθρώπους να βρουν δουλειά θα:

	Βελτιωθούν πάρα πολύ (1)	Βελτιωθούν (2)	Παραμείνουν ίδιες (3)	Χειροτερεύσουν (4)	Χειροτερεύσουν πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	6,9%	25,9%	48,3%	13,8%	5,2%	2,8
Σόφια	12,1%	60,6%	25,8%	0,0%	1,5%	2,2
Θεσσαλονίκη	10,3%	33,8%	30,9%	25,0%	0,0%	2,7
Τίρανα	7,7%	33,8%	40,0%	12,3%	6,2%	2,8
Μέσος όρος δείγματος	9,3%	38,9%	35,8%	12,8%	3,1%	2,6

Οι πίνακες 49 και 50 περιέχουν πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές.

Παρατηρούμε πως ο μέσος όρος απαντήσεων (3) ταυτίζεται με τη μέση τιμή της κλίμακας. Συνεπώς υπάρχει μετριοπάθεια σχετικά με την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών, με τα Σκόπια να έχουν εμφανώς πιο αρνητική άποψη από τους υπόλοιπους.

Αναφορικά με τις προοπτικές αναβάθμισης των δημόσιων υπηρεσιών το δείγμα θεωρεί πως αυτές θα βελτιωθούν ή θα βελτιωθούν σημαντικά σε ποσοστό 52,9%. Ειδικότερα στη Σόφια επικρατεί η πεποίθηση πως θα σημειωθεί σημαντική αναβάθμιση σε αυτό τον τομέα. Αντιθέτως μικρή μερίδα Σκοπιανών πιστεύουν πως στην πόλη τους οι δημόσιες υπηρεσίες θα υποβαθμιστούν ή υποβαθμιστούν σημαντικά.

Πίνακας 49. Η ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών είναι:

	Πολύ καλή (1)	Καλή (2)	Μέτρια (3)	Κακή (4)	Πολύ κακή (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	1,7%	23,7%	40,7%	25,4%	8,5%	3,2
Σόφια	6,1%	36,4%	40,9%	15,2%	1,5%	2,7
Θεσσαλονίκη	0,0%	31,9%	33,3%	33,3%	1,4%	3,0
Τίρανα	1,6%	21,9%	43,8%	31,3%	1,6%	3,1
Μέσος όρος δείγματος	2,3%	28,7%	39,5%	26,4%	3,1%	3,0

Πίνακας 50. Η ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών θα:

	Βελτιωθεί πάρα πολύ (1)	Βελτιωθεί (2)	Παραμένει ίδια (3)	Χειροτερεύσει (4)	Χειροτερεύσει πάρα πολύ (5)	Μέσος όρος
Σκόπια	8,5%	33,9%	39,0%	18,6%	0,0%	2,7
Σόφια	3,0%	65,7%	28,4%	1,5%	1,5%	2,3
Θεσσαλονίκη	0,0%	52,9%	44,1%	2,9%	0,0%	2,5
Τίρανα	4,6%	41,5%	49,2%	3,1%	1,5%	2,6
Μέσος όρος δείγματος	3,9%	49,0%	40,2%	6,2%	0,8%	2,5

4.3.4 Δυνατότητες και πλεονεκτήματα κάθε πόλης

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν στοιχεία σχετικά με τις δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών. Ο πίνακας 51 παρουσιάζει τις δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα των μητροπολιτικών περιοχών, ενώ οι πίνακες 52 έως 55 παρουσιάζουν τις δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα των περιοχών μελέτης με τάξη μεγέθους πάνω από 20%.

Πίνακας 51. Οι δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια	66,7%	61,2%	92,8%	49,2%	67,8%
Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό	50,0%	77,6%	26,1%	40,0%	48,3%
Ισχυρές επιστημονικές βάσεις	26,7%	47,8%	42,0%	15,4%	33,3%
Ιστορική κληρονομιά (μνημεία)	16,7%	32,8%	59,4%	9,2%	30,3%
Ταχέως αναπτυσσόμενες μικρές επιχειρήσεις	36,7%	7,5%	26,1%	44,6%	28,4%
Χαμηλό κόστος ζωής (χαμηλά επίπεδα τιμών, χαμηλό κόστος κατοικίας)	41,7%	25,4%	4,3%	40,0%	27,2%
Γεωγραφία: στρατηγική θέση στην Ευρώπη	10,0%	16,4%	23,2%	52,3%	25,7%
Ισχυρές οικονομικές βάσεις στο εμπόριο και τις υπηρεσίες	25,0%	23,9%	33,3%	18,5%	25,3%
Ισχυρή παρουσία ξένων επιχειρήσεων	18,3%	34,3%	13,0%	33,8%	24,9%
Πολυπολιτισμική δομή του πληθυσμού	36,7%	4,5%	34,8%	23,1%	24,5%
Ευνοϊκό κλίμα	20,0%	19,4%	11,6%	44,6%	23,8%
Ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα	16,7%	16,4%	13,0%	27,7%	18,4%
Μεγάλο πληθυσμιακό μέγεθος	15,0%	11,9%	23,2%	16,9%	16,9%
Ισχυρή τουριστική βιομηχανία	6,7%	4,5%	30,4%	9,2%	13,0%
Καλή ποιότητα υποδομών (ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, μεταφορές)	26,7%	11,9%	4,3%	7,7%	12,3%
Ισχυρή πολιτιστική βιομηχανία (μουσεία, θέατρα)	5,0%	13,4%	17,4%	10,8%	11,9%
Ισχυρές οικονομικές βάσεις σε βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας	1,7%	29,9%	2,9%	1,5%	9,2%
Επαρκής δημόσιος χώρος (πάρκα, πλατείες, αθλητικές εγκαταστάσεις, κλπ)	3,3%	14,9%	1,4%	10,8%	7,7%
Αποτελεσματική διοίκηση της πόλης	5,0%	7,5%	1,4%	10,8%	6,1%
Ισχυρές οικονομικές βάσεις στη βιομηχανία έντασης εργασίας	10,0%	6,0%	2,9%	1,5%	5,0%
Χαμηλό κόστος εργασίας	10,0%	3,0%	0,0%	6,2%	4,6%
Περιβαλλοντική ποιότητα (αέρας και νερό)	8,3%	3,0%	1,4%	1,5%	3,4%
Αισθητική της πόλης (καλαίσθητα κτίρια και αστικό σχέδιο)	10,0%	1,5%	1,4%	0,0%	3,1%
Ισχυρές οικονομικές βάσεις στη βιομηχανία έντασης κεφαλαίου	3,3%	3,0%	2,9%	1,5%	2,7%
Αποτελεσματικές αστικές μεταφορές (λεωφορεία, τραμ, τρόλεϊ, κλπ)	1,7%	4,5%	2,9%	1,5%	2,7%

Πίνακας 52. Οι δυνατότητες και τα
πλεονεκτήματα στα Σκόπια:

Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια	66,7%
Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό	50,0%
Χαμηλό κόστος ζωής (χαμηλά επίπεδα τιμών, χαμηλό κόστος κατοικίας)	41,7%
Ταχέως αναπτυσσόμενες μικρές επιχειρήσεις	36,7%
Πολυπολιτισμική δομή του πληθυσμού	36,7%
Ισχυρές επιστημονικές βάσεις	26,7%
Καλή ποιότητα υποδομών (ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, μεταφορές)	26,7%
Ισχυρές οικονομικές βάσεις στο εμπόριο και τις υπηρεσίες	25,0%
Ευνοϊκό κλίμα	20,0%

Πίνακας 53. Οι δυνατότητες και τα
πλεονεκτήματα στη Σόφια:

Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό	77,6%
Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια	61,2%
Ισχυρές επιστημονικές βάσεις	47,8%
Ισχυρή παρουσία ξένων επιχειρήσεων	34,3%
Ιστορική κληρονομιά (μνημεία)	32,8%
Ισχυρές οικονομικές βάσεις σε βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας	29,9%
Χαμηλό κόστος ζωής (χαμηλά επίπεδα τιμών, χαμηλό κόστος κατοικίας)	25,4%
Ισχυρές οικονομικές βάσεις στο εμπόριο και τις υπηρεσίες	23,9%

Πίνακας 54. Οι δυνατότητες και τα
πλεονεκτήματα στα Τίρανα:

Γεωγραφία: στρατηγική θέση στην Ευρώπη	52,3%
Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια	49,2%
Ταχέως αναπτυσσόμενες μικρές επιχειρήσεις	44,6%
Ευνοϊκό κλίμα	44,6%
Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό	40,0%
Χαμηλό κόστος ζωής (χαμηλά επίπεδα τιμών, χαμηλό κόστος κατοικίας)	40,0%
Ισχυρή παρουσία ξένων επιχειρήσεων	33,8%
Ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα	27,7%
Πολυπολιτισμική δομή του πληθυσμού	23,1%

Πίνακας 55. Οι δυνατότητες και τα
πλεονεκτήματα στη Θεσσαλονίκη:

Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια	92,8%
Ιστορική κληρονομιά (μνημεία)	59,4%
Ισχυρές επιστημονικές βάσεις	42,0%
Πολυπολιτισμική δομή του πληθυσμού	34,8%
Ισχυρές οικονομικές βάσεις στο εμπόριο και τις υπηρεσίες	33,3%
Ισχυρή τουριστική βιομηχανία	30,4%
Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό	26,1%
Ταχέως αναπτυσσόμενες μικρές επιχειρήσεις	26,1%
Γεωγραφία: στρατηγική θέση στην Ευρώπη	23,2%
Μεγάλο πληθυσμιακό μέγεθος	23,2%

Παρατηρούμε πως τα βασικά πλεονεκτήματα που εντοπίζει το δείγμα, με φθίνουσα σειρά, είναι:

1. Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια (67,8%)
2. Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό (48,3%)
3. Ισχυρές επιστημονικές βάσεις (33,3%)
4. Ιστορική κληρονομιά (30,3%)
5. Ταχέως αναπτυσσόμενες μικρές επιχειρήσεις (28,4%)
6. Χαμηλό κόστος ζωής (27,2%)
7. Γεωγραφία: στρατηγική θέση στην Ευρώπη (25,7%)
8. Ισχυρές οικονομικές βάσεις στο εμπόριο και τις υπηρεσίες (25,3%)
9. Ισχυρή παρουσία ξένων επιχειρήσεων (24,9%)
10. Πολυπολιτισμική δομή του πληθυσμού (24,5%)
11. Ευνοϊκό κλίμα (23,8%)

Λόγω των διαφορετικών συνθηκών που επικρατούν σε κάθε περιοχή μελέτης, οι δυνατότητες / πλεονεκτήματα ποικίλουν.

Έτσι, για την πόλη των Σκοπίων τα βασικά πλεονεκτήματα είναι: Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια, Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, Χαμηλό κόστος ζωής, Ταχέως αναπτυσσόμενες μικρές επιχειρήσεις, Πολυπολιτισμική δομή του πληθυσμού, Ισχυρές επιστημονικές βάσεις, Καλή ποιότητα υποδομών, Ισχυρές οικονομικές βάσεις στο εμπόριο και τις υπηρεσίες, Ευνοϊκό κλίμα.

Για την Σόφια τα πλεονεκτήματα είναι: Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια, Ισχυρές επιστημονικές βάσεις, Ισχυρή παρουσία ξένων επιχειρήσεων, Ιστορική κληρονομιά, Ισχυρές οικονομικές βάσεις σε βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας, Χαμηλό κόστος ζωής, Ισχυρές οικονομικές βάσεις στο εμπόριο και τις υπηρεσίες.

Το δείγμα θεωρεί πως τα πλεονεκτήματα των Τιράνων είναι: Γεωγραφία: στρατηγική θέση στην Ευρώπη, Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια, Ταχέως αναπτυσσόμενες μικρές επιχειρήσεις, Ευνοϊκό κλίμα, Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, Χαμηλό κόστος ζωής, Ισχυρή παρουσία ξένων επιχειρήσεων, Ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα, Πολυπολιτισμική δομή του πληθυσμού.

Τέλος, για την Θεσσαλονίκη έχουμε: Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια, Ιστορική κληρονομιά, Ισχυρές επιστημονικές βάσεις, Πολυπολιτισμική δομή του πληθυσμού, Ισχυρές οικονομικές βάσεις στο εμπόριο και τις υπηρεσίες, Ισχυρή τουριστική βιομηχανία, Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, Ταχέως αναπτυσσόμενες μικρές επιχειρήσεις, Γεωγραφία: στρατηγική θέση στην Ευρώπη, Μεγάλο πληθυσμιακό μέγεθος.

4.3.5 Μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία κάθε πόλης

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα μειονεκτήματα και οι αδυναμίες των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών. Ο πίνακας 56 περιέχει στοιχεία αναφορικά με τα μειονεκτήματα και τις αδυναμίες των περιοχών μελέτης, ενώ οι πίνακες 57 έως 60 τα επιμέρους μειονεκτήματα και αδυναμίες της κάθε πόλης με τάξη μεγέθους πάνω από 20%.

Πίνακας 56. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής	41,7%	53,7%	85,5%	35,4%	54,8%
Διαφθορά και εγκληματικότητα	65,0%	71,6%	5,8%	78,5%	54,4%
Κακή ποιότητα των υποδομών	23,3%	52,2%	40,6%	64,6%	45,6%
Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού	46,7%	26,9%	34,8%	40,0%	36,8%
Υψηλό κόστος ζωής	33,3%	40,3%	56,5%	12,3%	36,0%
Υψηλή ανεργία	55,0%	3,0%	46,4%	32,3%	33,7%
Αναποτελεσματική διοίκηση	30,0%	31,3%	27,5%	24,6%	28,4%
Δυσκολίες στην επιβολή του νόμου και της τάξης	40,0%	37,3%	4,3%	29,2%	27,2%
Σοβαρές κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πόλης	28,3%	35,8%	4,3%	33,8%	25,3%
Κακές δημόσιες μεταφορές	15,0%	20,9%	39,1%	10,8%	21,8%
Έλλειψη συγκεκριμένου σχεδίου για την ανάπτυξη της πόλης	16,7%	13,4%	31,9%	6,2%	17,2%
Ασθενής οικονομική βάση / κακή ποιότητα προϊόντων	11,7%	14,9%	4,3%	23,1%	13,4%
Ανεξέλεγκτη μετανάστευση	20,0%	16,4%	5,8%	12,3%	13,4%
Άσχημες περιβαλλοντικές συνθήκες (χαμηλή ποιότητα αέρα και νερού)	1,7%	10,4%	13,0%	15,4%	10,3%
Πολιτική αστάθεια	6,7%	3,0%	2,9%	21,5%	8,4%
Περιορισμένη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές	8,3%	9,0%	11,6%	1,5%	7,7%
Άσχημη αισθητική της πόλης	5,0%	11,9%	4,3%	3,1%	6,1%
Κακή ποιότητα εργατικού δυναμικού / έλλειψη εξειδικεύσεων	3,3%	0,0%	10,1%	9,2%	5,7%
Δυσμενές επιχειρηματικό κλίμα	13,3%	1,5%	4,3%	4,6%	5,7%
Κατάρρευση της βιομηχανίας – πολλά άδεια εργοστάσια	13,3%	1,5%	4,3%	4,6%	5,7%
Κακή ποιότητα δημόσιων κτιρίων	1,7%	3,0%	11,6%	4,6%	5,4%
Κακή ποιότητα κατοικιών	0,0%	11,9%	1,4%	4,6%	4,6%
Άσχημη εικόνα της πόλης στους ξένους	5,0%	0,0%	1,4%	4,6%	2,7%
Δριμύ κλίμα	5,0%	0,0%	1,4%	3,1%	2,3%
Ένταση μεταξύ των εθνικών κοινοτήτων	8,3%	0,0%	1,4%	0,0%	2,3%

Το μικρό μέγεθος της πόλης	1,7%	0,0%	0,0%	3,1%	1,1%
----------------------------	------	------	------	------	-------------

Πίνακας 57. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία στα Σκόπια:

Διαφθορά και εγκληματικότητα	65,0%
Υψηλή ανεργία	55,0%
Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού	46,7%
Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής	41,7%
Δυσκολίες στην επιβολή του νόμου και της τάξης	40,0%
Υψηλό κόστος ζωής	33,3%
Αναποτελεσματική διοίκηση	30,0%
Σοβαρές κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πόλης	28,3%
Κακή ποιότητα των υποδομών	23,3%
Ανεξέλεγκτη μετανάστευση	20,0%

Πίνακας 58. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία στη Σόφια:

Διαφθορά και εγκληματικότητα	71,6%
Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής	53,7%
Κακή ποιότητα των υποδομών	52,2%
Υψηλό κόστος ζωής	40,3%
Δυσκολίες στην επιβολή του νόμου και της τάξης	37,3%
Σοβαρές κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πόλης	35,8%
Αναποτελεσματική διοίκηση	31,3%
Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού	26,9%
Ανεπαρκείς δημόσιες μεταφορές.	20,9%

Πίνακας 59. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία στα Τίρανα:

Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής	85,5%
Υψηλό κόστος ζωής	56,5%
Υψηλή ανεργία	46,4%
Κακή ποιότητα των υποδομών	40,6%
Ανεπαρκής δημόσιες μεταφορές	39,1%
Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού	34,8%
Έλλειψη συγκεκριμένου σχεδίου για την ανάπτυξη της πόλης	31,9%
Αναποτελεσματική διοίκηση	27,5%

Πίνακας 60. Τα μειονεκτήματα και αδύνατα σημεία στη Θεσσαλονίκη:

Διαφθορά και εγκληματικότητα	78,5%
Κακή ποιότητα των υποδομών	64,6%
Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού	40,0%
Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής	35,4%
Σοβαρές κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πόλης	33,8%
Υψηλή ανεργία	32,3%
Δυσκολίες στην επιβολή του νόμου και της τάξης	29,2%
Αναποτελεσματική διοίκηση	24,6%
Ασθενής οικονομική βάση / κακή ποιότητα προϊόντων	23,1%
Πολιτική αστάθεια	21,5%

Παρατηρούμε πως τα βασικά μειονεκτήματα που εντοπίζει το δείγμα, με φθίνουσα σειρά, είναι:

1. Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής (54,8%)
2. Διαφθορά και εγκληματικότητα (54,4%)
3. Κακή ποιότητα των υποδομών (45,6%)
4. Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού (36,8%)
5. Υψηλό κόστος ζωής (36,0%)
6. Υψηλή ανεργία (33,7%)
7. Αναποτελεσματική διοίκηση (28,4%)
8. Δυσκολίες στην επιβολή του νόμου και της τάξης (27,2%)
9. Σοβαρές κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πόλης (25,3%)

Λόγω των διαφορετικών συνθηκών που επικρατούν σε κάθε περιοχή μελέτης τα μειονεκτήματα / αδυναμίες ποικίλουν.

Ειδικότερα για τα Σκόπια παρατηρούμε πως τα βασικά μειονεκτήματα / αδυναμίες είναι: Διαφθορά και εγκληματικότητα, Υψηλή ανεργία, Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού, Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής, Δυσκολίες στην επιβολή του νόμου και της τάξης, Υψηλό κόστος ζωής, Αναποτελεσματική διοίκηση, Σοβαρές κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πόλης, Κακή ποιότητα των υποδομών, Ανεξέλεγκτη μετανάστευση.

Αντίστοιχα για την Σόφια έχουμε: Διαφθορά και εγκληματικότητα, Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής, Κακή ποιότητα των υποδομών, Υψηλό κόστος ζωής, Δυσκολίες στην επιβολή του νόμου και της τάξης, Σοβαρές κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πόλης, Αναποτελεσματική διοίκηση, Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού, Ανεπαρκείς δημόσιες μεταφορές.

Για την πόλη των Τιράνων παρατηρούμε: Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής, Υψηλό κόστος ζωής, Υψηλή ανεργία, Κακή ποιότητα των υποδομών, Ανεπαρκής δημόσιες μεταφορές, Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού, Έλλειψη συγκεκριμένου σχεδίου για την ανάπτυξη της πόλης, Αναποτελεσματική διοίκηση.

Τέλος για τη Θεσσαλονίκη τα βασικά μειονεκτήματα / αδυναμίες που εντοπίζονται είναι: Διαφθορά και εγκληματικότητα, Κακή ποιότητα των υποδομών, Άναρχη μη

ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού, Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής, Σοβαρές κοινωνικές ανισότητες στο εσωτερικό της πόλης, Υψηλή ανεργία, Δυσκολίες στην επιβολή του νόμου και της τάξης, Αναποτελεσματική διοίκηση, Ασθενής οικονομική βάση / κακή ποιότητα προϊόντων, Πολιτική αστάθεια.

4.3.6 Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζονται οι ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον. Ο πίνακας 61 παρουσιάζει τις ευκαιρίες οι οποίες έχουν εντοπιστεί, ενώ οι πίνακες 62 έως 65, περιέχουν τις τελευταίες ξεχωριστά για κάθε μητροπολιτική περιοχή.

Πίνακας 61. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις	43,3%	74,6%	59,4%	67,7%	61,7%
Καθιέρωση καλύτερων οδικών, σιδηροδρομικών και εναέριων συνδέσεων με τις άλλες μητροπολιτικές περιοχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη	51,7%	79,1%	42,0%	50,8%	55,9%
Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις	40,0%	62,7%	50,7%	43,1%	49,4%
Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών	53,3%	20,9%	43,5%	52,3%	42,1%
Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων	41,7%	46,3%	33,3%	47,7%	42,1%
Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνολογίας από άλλους	41,7%	38,8%	49,3%	30,8%	40,2%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά και εμπόριο	28,3%	41,8%	30,4%	18,5%	29,9%
Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές	31,7%	25,4%	27,5%	23,1%	26,8%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας	23,3%	46,3%	26,1%	10,8%	26,8%
Καθιέρωση επίσημων σχέσεων με άλλες πόλεις στην Βαλκανική	15,0%	17,9%	36,2%	21,5%	23,0%
Χρήση των μεταναστών ως δύναμη συνεργασίας με άλλες χώρες και πόλεις.	0,0%	4,5%	20,3%	50,8%	19,2%
Εξαγωγή φτηνών προϊόντων στις διεθνείς αγορές	35,0%	6,0%	8,7%	29,2%	19,2%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στο βιομηχανικούς τομείς σε αναζήτηση περιοχών χαμηλού κόστους	43,3%	7,5%	15,9%	7,7%	18,0%
Χρήση των κατοίκων της διασποράς στην εγκαθίδρυση οικονομικών και άλλων συνδέσμων με ευρωπαϊκές πόλεις	13,3%	4,5%	15,9%	30,8%	16,1%
Εξέλιξη σε πολυπολιτισμική πόλη και χρήση των εθνικών διαφοροποιήσεων σαν πλεονέκτημα στις διεθνείς αγορές	31,7%	7,5%	14,5%	7,7%	14,9%

Πίνακας 62. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τα Σκόπια:

Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών	53,3%
Καθιέρωση καλύτερων οδικών, σιδηροδρομικών και εναέριων συνδέσεων με τις άλλες μητροπολιτικές περιοχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη	51,7%
Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις	43,3%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς αναζητώντας περιοχές χαμηλού κόστους	43,3%
Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων	41,7%
Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους	41,7%
Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις	40,0%
Εξαγωγή φτηνών προϊόντων στις διεθνείς αγορές	35,0%
Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές	31,7%
Εξέλιξη σε πολυπολιτισμική πόλη και χρήση των εθνικών διαφοροποιήσεων σαν πλεονέκτημα στις διεθνείς αγορές	31,7%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικό και εμπόριο	28,3%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας	23,3%

Πίνακας 64. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τα Τίρανα:

Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις	67,7%
Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές	52,3%
Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις	50,8%
Εξαγωγή φτηνών προϊόντων στις διεθνείς αγορές	50,8%
Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών	47,7%
Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους	43,1%
Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων	30,8%
Εξέλιξη σε πολυπολιτισμική πόλη και χρήση των εθνικών διαφοροποιήσεων σαν πλεονέκτημα στις διεθνείς αγορές	30,8%
Εκμετάλλευση των κατοίκων της διασποράς για την εγκαθίδρυση οικονομικών και άλλων συνδέσεων με ευρωπαϊκές πόλεις.	29,2%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά και εμπόριο	23,1%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας	21,5%

Πίνακας 63. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τη Σόφια:

Καθιέρωση καλύτερων οδικών, σιδηροδρομικών και εναέριων συνδέσεων με τις άλλες μητροπολιτικές περιοχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη	79,1%
Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις	74,6%
Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις	62,7%
Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων	46,3%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας	46,3%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά και εμπόριο	41,8%
Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους	38,8%
Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές	25,4%
Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών	20,9%

Πίνακας 65. Ευκαιρίες που εκδηλώνονται για τη Θεσσαλονίκη:

Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις	59,4%
Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις	50,7%
Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους	49,3%
Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών	43,5%
Καθιέρωση καλύτερων οδικών, σιδηροδρομικών και εναέριων συνδέσεων με τις άλλες μητροπολιτικές περιοχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη	42,0%
Καθιέρωση επίσημων σχέσεων με άλλες πόλεις στην Βαλκανική	36,2%
Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων	33,3%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά και εμπόριο	30,4%
Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές	27,5%
Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας	26,1%

Χρήση των μεταναστών ως δύναμη συνεργασίας με άλλες χώρες και πόλεις	20,3%
--	-------

Οι βασικές ευκαιρίες οι οποίες τονίζονται από το δείγμα έχουν ως ακολούθως:

1. Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις (61,7%)
2. Καθιέρωση καλύτερων οδικών, σιδηροδρομικών και εναέριων συνδέσεων με τις άλλες μητροπολιτικές περιοχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (55,9%)
3. Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις (49,4%)
4. Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών (42,1%)
5. Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων (42,1%)
6. Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους (40,2%)
7. Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά και εμπόριο (29,9%)
8. Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές (26,8%)
9. Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας (26,8%)
10. Καθιέρωση επίσημων σχέσεων με άλλες πόλεις στην Βαλκανική (23,0%)

Για την πόλη των Σκοπίων οι βασικές ευκαιρίες συνοψίζονται ως ακολούθως: Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών, Καθιέρωση καλύτερων οδικών, σιδηροδρομικών και εναέριων συνδέσεων με τις άλλες μητροπολιτικές περιοχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις, Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς αναζητώντας περιοχές χαμηλού κόστους, Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων, Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους, Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις, Εξαγωγή φτηνών προϊόντων στις διεθνείς αγορές, Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές, Εξέλιξη σε πολυπολιτισμική πόλη και χρήση των εθνικών διαφοροποιήσεων σαν πλεονέκτημα στις διεθνείς αγορές, Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά και εμπόριο,

Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας.

Το δείγμα εντόπισε τις παρακάτω σημαντικές ευκαιρίες για την πόλη της Σόφιας: Καθιέρωση καλύτερων οδικών, σιδηροδρομικών και εναέριων συνδέσεων με τις άλλες μητροπολιτικές περιοχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις, Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις, Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων, Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας, Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά και εμπόριο, Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους, Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές, Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών.

Οι βασικές ευκαιρίες για την πόλη των Τιράνων βάση των απόψεων του δείγματος είναι οι εξής: Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις, Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές, Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις, Εξαγωγή φτηνών προϊόντων στις διεθνείς αγορές, Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών, Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους, Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων, Εξέλιξη σε πολυπολιτισμική πόλη και χρήση των εθνικών διαφοροποιήσεων σαν πλεονέκτημα στις διεθνείς αγορές, Εκμετάλλευση των κατοίκων της διασποράς για την εγκαθίδρυση οικονομικών και άλλων συνδέσμων με ευρωπαϊκές πόλεις, Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά και εμπόριο, Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας.

Τέλος, για τη Θεσσαλονίκη οι ευκαιρίες που εκδηλώνονται κατά το δείγμα είναι οι εξής: Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις, Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις, Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους, Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών, Καθιέρωση καλύτερων οδικών, σιδηροδρομικών και εναέριων συνδέσεων με τις άλλες μητροπολιτικές περιοχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, Καθιέρωση επίσημων σχέσεων

με άλλες πόλεις στην Βαλκανική, Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων ανάπτυξης για την ανάπτυξη των πόλεων, Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε υπηρεσίες, χρηματοοικονομικά και εμπόριο, Εξαγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας στις διεθνείς αγορές, Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βιομηχανικούς τομείς έντασης τεχνολογίας, Χρήση των μεταναστών ως δύναμη συνεργασίας με άλλες χώρες και πόλεις.

4.3.7 Απειλές που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι απόψεις του δείγματος σχετικά με τις απειλές που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον. Ο πίνακας 66 παρουσιάζει τις απειλές αυτές, ενώ οι πίνακες 67-70 συγκεκριμενοποιούν τα παραπάνω για τις περιοχές αναφοράς.

Πίνακας 66. Απειλές που εκδηλώνονται για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές στο νέο περιβάλλον

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες	48,3%	76,1%	59,4%	52,3%	59,4%
Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων	58,3%	74,6%	29,0%	49,2%	52,5%
Αδυναμία στο να «μάθουν» και προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο	38,3%	64,2%	56,5%	27,7%	47,1%
Αδυναμία στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων	61,7%	28,4%	47,8%	15,4%	37,9%
Μεγάλος αριθμός μεταναστών από μικρότερες πόλεις και αγροτικές περιοχές	28,3%	52,2%	8,7%	53,8%	35,6%
Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση	40,0%	9,0%	33,3%	60,0%	35,2%
Αποτυχία των οικονομικών πολιτικών και νέα οικονομική ύφεση	60,0%	13,4%	42,0%	26,2%	34,9%
Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας	30,0%	26,9%	42,0%	40,0%	34,9%
Μια νέα πολιτική κρίση στη χώρα	41,7%	11,9%	10,1%	64,6%	31,4%
Ένα νέο κύμα μεταναστών (ειδικευμένοι, νέοι και μορφωμένοι) εγκαταλείπουν την πόλη	40,0%	31,3%	5,8%	33,8%	27,2%
Μια νέα σύγκρουση ή πόλεμος στα Βαλκάνια	18,3%	6,0%	42,0%	7,7%	18,8%
Μεγάλος αριθμός μεταναστών από άλλες χώρες	5,0%	10,4%	42,0%	7,7%	16,9%
Σταδιακή μείωση των εμβασμάτων από τη διασπορά	6,7%	10,4%	8,7%	38,5%	16,1%

Πίνακας 67. Απειλές που εκδηλώνονται για τα Σκόπια:

Αδυναμία στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων	61,7%
Αποτυχία των οικονομικών πολιτικών και νέα οικονομική ύφεση	60,0%
Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων	58,3%
Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες	48,3%
Μια νέα πολιτική κρίση στη χώρα	41,7%
Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση	40,0%
Ένα νέο κύμα μεταναστών (ειδικευμένοι, νέοι και μορφωμένοι) εγκαταλείπουν την πόλη	40,0%
Αδυναμία στο να «μάθουν» και προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο	38,3%
Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας	30,0%
Μεγάλος αριθμός μεταναστών από μικρότερες πόλεις και αγροτικές περιοχές	28,3%

Πίνακας 69. Απειλές που εκδηλώνονται για τα Τίρανα:

Μια νέα πολιτική κρίση στη χώρα	64,6%
Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση	60,0%
Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση	53,8%
Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες	52,3%
Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων	49,2%
Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας	40,0%
Σταδιακή μείωση των εμβασμάτων από τη διασπορά	38,5%
Ένα νέο κύμα μεταναστών (ειδικευμένοι, νέοι και μορφωμένοι) εγκαταλείπουν την πόλη	33,8%
Αδυναμία στο να «μάθουν» και να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο	27,7%
Αποτυχία των οικονομικών πολιτικών και νέα οικονομική ύφεση	26,2%

Πίνακας 68. Απειλές που εκδηλώνονται για τη Σόφια:

Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες	76,1%
Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων	74,6%
Αδυναμία στο να «μάθουν» και προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο	64,2%
Μεγάλος αριθμός μεταναστών από μικρότερες πόλεις και αγροτικές περιοχές	52,2%
Ένα νέο κύμα μεταναστών (ειδικευμένοι, νέοι και μορφωμένοι) εγκαταλείπουν την πόλη	31,3%
Αδυναμία στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων	28,4%
Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας	26,9%

Πίνακας 70. Απειλές που εκδηλώνονται για τη Θεσσαλονίκη:

Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες	59,4%
Αδυναμία στο να «μάθουν» και να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο	56,5%
Αδυναμία στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων	47,8%
Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας	42,0%
Αποτυχία των οικονομικών πολιτικών και νέα οικονομική ύφεση	42,0%
Μεγάλος αριθμός μεταναστών από άλλες χώρες	42,0%
Μια νέα σύγκρουση ή πόλεμος στα Βαλκάνια	42,0%
Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση	33,3%
Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων	29,0%

Οι βασικές απειλές τις οποίες αναδεικνύει το δείγμα είναι οι εξής:

1. Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες (59,4%)
2. Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων (52,5%)
3. Αδυναμία στο να «μάθουν» και προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο (47,1%)
4. Αδυναμία στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων (37,9%)
5. Μεγάλος αριθμός μεταναστών από μικρότερες πόλεις και αγροτικές περιοχές (35,6%)
6. Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση (35,2%)
7. Αποτυχία των οικονομικών πολιτικών και νέα οικονομική ύφεση (34,9%)
8. Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας (34,9%)
9. Μια νέα πολιτική κρίση στη χώρα (31,4%)
10. Ένα νέο κύμα μεταναστών (ειδικευμένοι, νέοι και μορφωμένοι) εγκαταλείπουν την πόλη (27,2%)

Η πόλη των Σκοπίων κατά το δείγμα, απειλείται κυρίως από: Αδυναμία στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, Αποτυχία των οικονομικών πολιτικών και νέα οικονομική ύφεση, Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων, Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες, Μια νέα πολιτική κρίση στη χώρα, Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση, Ένα νέο κύμα μεταναστών (ειδικευμένοι, νέοι και μορφωμένοι) εγκαταλείπουν την πόλη, Αδυναμία στο να «μάθουν» και προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο, Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας, Μεγάλος αριθμός μεταναστών από μικρότερες πόλεις και αγροτικές περιοχές.

Αντίστοιχα για την πόλη της Σόφιας, έχουμε: Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες, Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων, Αδυναμία στο να «μάθουν» και προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο, Μεγάλος αριθμός μεταναστών από μικρότερες πόλεις και αγροτικές περιοχές, Ένα νέο κύμα μεταναστών (ειδικευμένοι, νέοι και

μορφωμένοι) εγκαταλείπουν την πόλη, Αδυναμία στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας.

Για τα Τίρανα, οι απειλές που καλείται να υπερκεράσει, είναι οι εξής: Μια νέα πολιτική κρίση στη χώρα, Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση, Μεγάλος αριθμός μεταναστών από μικρότερες πόλεις και αγροτικές περιοχές, Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες, Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων, Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας, Σταδιακή μείωση των εμβασμάτων από τη διασπορά, Ένα νέο κύμα μεταναστών (ειδικευμένοι, νέοι και μορφωμένοι) εγκαταλείπουν την πόλη, Αδυναμία στο να «μάθουν» και να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο, Αποτυχία των οικονομικών πολιτικών και νέα οικονομική ύφεση.

Τέλος, η μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης θα αντιμετωπίσει κυρίως τις εξής απειλές: Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες, Αδυναμία στο να «μάθουν» και να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο, Αδυναμία στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, Περιβαλλοντικές απειλές από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιομηχανίας, Αποτυχία των οικονομικών πολιτικών και νέα οικονομική ύφεση, Μεγάλος αριθμός μεταναστών από άλλες χώρες, Μια νέα σύγκρουση ή πόλεμος στα Βαλκάνια, Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση, Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων.

4.4 Πολιτικές Μητροπολιτικής ανάπτυξης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

4.4.1 Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων

Στην ενότητα αυτή θα εξεταστούν οι σημαντικότερες κατά το δείγμα πολιτικές μητροπολιτικές ανάπτυξης, που αφορούν την περιοχή μελέτης. Στον πίνακα 71 παρουσιάζεται η αξιολόγηση του δείγματος για αυτές.

Πίνακας 71. Σημαντικές πολιτικές για την ανάπτυξη των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Πολιτικές τεχνικών υποδομών (δρόμοι, νερό, αποχέτευση, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες)	35,0%	80,6%	60,9%	87,7%	66,7%
Πολιτικές για την ανεργία φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό	70,0%	25,4%	49,3%	73,8%	54,0%
Πολιτικές για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων	70,0%	37,3%	31,9%	40,0%	44,1%
Πολιτικές κοινωνικών υποδομών (σχολεία, νοσοκομεία, κλη)	16,7%	28,4%	42,0%	41,5%	32,6%
Πολιτικές για την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου (παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση)	28,3%	38,8%	17,4%	12,3%	24,1%
Αστικός σχεδιασμός, Χρήσεις γης, αστική ανανέωση, αποκατάσταση και προώθηση της πόλης	6,7%	40,3%	39,1%	7,7%	24,1%
Πολιτικές για την υποστήριξη της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (χρηματοδότηση, μεταφορά τεχνογνωσίας, συνεργασία)	16,7%	13,4%	23,2%	4,6%	14,6%
Πολιτικές για την αναδιοργάνωση και εκσυγχρόνιση της προώθησης της πόλης	15,0%	19,4%	13,0%	4,6%	13,0%
Πολιτικές για την αναδιοργάνωση και εκσυγχρόνιση του ιδιωτικού τομέα	16,7%	7,5%	2,9%	12,3%	9,6%
Πολιτικές για τον πολιτισμό, τουρισμό, διασκέδαση, ψυχαγωγία και ελεύθερο χρόνο	11,7%	9,0%	11,6%	4,6%	9,2%
Πολιτικές ιδιωτικοποιήσεων	13,3%	0,0%	0,0%	10,8%	5,7%

Η συχνότερα αναφερόμενη πολιτική μητροπολιτικής ανάπτυξης από το δείγμα, είναι αυτή των τεχνικών υποδομών με ποσοστό 66,7%. Ακολουθούν με 54% και 44,1% οι πολιτικές για τη μείωση της ανεργίας / κοινωνικού αποκλεισμού και της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων αντίστοιχα. Οι υπόλοιπες σημαντικές κατά το δείγμα πολιτικές αφορούν τις κοινωνικές υποδομές (32,6%), την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου (24,1%) και τον αστικό σχεδιασμό γενικότερα (24,1%).

Παρατηρούμε σημαντικές διαφοροποιήσεις στις επιλογές του δείγματος σχετικά με τις σημαντικότερες πολιτικές μητροπολιτικής ανάπτυξης. Αυτές κατά βάση οφείλονται στις διαφορετικές ανάγκες κάθε περιοχής, οι οποίες καθορίζουν τις προτεραιότητες και κατά συνέπεια τις επιλογές του δείγματος.

Οι κάτοικοι των Σκοπίων θεωρούν ως σημαντικότερες τις πολιτικές για τη μείωση της ανεργίας / κοινωνικού αποκλεισμού (70,0%) και την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (επίσης 70,0%), ενώ με μεγάλη διαφορά ακολουθούν οι τεχνικές υποδομές (35,0%).

Οι κάτοικοι της Σόφιας επικεντρώνονται στις τεχνικές υποδομές με ποσοστό 80,6%, καθώς και στις πολιτικές αστικού σχεδιασμού, χρήσεων γης, αστικής ανανέωσης, αναπαλαίωσης και προώθησης της πόλης (40,3%).

Οι θεσσαλονικείς με τη σειρά τους πιστεύουν ότι σημαντικότερες είναι οι πολιτικές που αφορούν τις τεχνικές υποδομές (60,9%), τη μείωση της ανεργίας / κοινωνικού αποκλεισμού και τέλος αυτές των κοινωνικών υποδομών.

Οι κάτοικοι των Τιράνων, θεωρούν ως σημαντικότερες, τις πολιτικές τεχνικών υποδομών (87,7%) με αυτές της μείωσης της ανεργίας / κοινωνικού αποκλεισμού και των κοινωνικών υποδομών να ακολουθούν.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως οι Σκοπιανοί εστιάζουν στη οικονομία, οι κάτοικοι της Σόφιας στο σχεδιασμό, οι θεσσαλονικείς σε ποικιλία πολιτικών και οι κάτοικοι των Τιράνων σε θέματα υποδομών.

4.4.2 Συγκεκριμένα έργα τα οποία είναι σημαντικά για την ανάπτυξη των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξεταστεί η γνώμη του δείγματος αναφορικά με τα προγράμματα τα οποία είναι σημαντικά για την ανάπτυξη των μητροπολιτικών περιοχών μελέτης. Ο πίνακας 72 περιέχει πληροφορίες σχετικά με τα προαναφερόμενα

Πίνακας 72. Συγκεκριμένα έργα τα οποία είναι σημαντικά για την ανάπτυξη των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Χώροι στάθμευσης στο κέντρο της πόλης	36,7%	68,7%	49,3%	33,8%	47,5%
Μετρό	13,3%	68,7%	60,9%	21,5%	42,1%
Δίκτυο αυτοκινητοδρόμων το οποίο να συνδέεται με άλλα μητροπολιτικά κέντρα στην Νοτιοανατολική και Δυτική Ευρώπη	35,0%	52,2%	40,6%	21,5%	37,5%
Αυτοκινητόδρομοι οι οποίοι να συνδέονται με άλλες σημαντικές πόλεις	35,0%	52,2%	40,6%	21,5%	37,5%
Τεχνολογίες / επιστημονικά πάρκα	40,0%	41,8%	47,8%	10,8%	35,2%
Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των βιομηχανικών περιοχών εκτός πόλεων	51,7%	32,8%	15,9%	35,4%	33,3%
Ανακαίνιση ιστορικών και δημόσιων κτιρίων	16,7%	31,3%	26,1%	21,5%	24,1%
Τηλεπικοινωνιακά δίκτυα τελευταίας τεχνολογίας	25,0%	34,3%	17,4%	13,8%	22,6%
Εμπορικά κέντρα	5,0%	16,4%	10,1%	53,8%	21,5%
Τραμ	35,0%	0,0%	37,7%	10,8%	20,7%
Επέκταση και εκσυγχρονισμός αεροδρομίων	38,3%	14,9%	23,2%	7,7%	20,7%
Νοσοκομεία	16,7%	6,0%	17,4%	40,0%	19,9%
Πανεπιστήμια / ερευνητικά κέντρα	33,3%	10,4%	13,0%	21,5%	19,2%
Προγράμματα περιβαλλοντικής προστασίας (έλεγχος του επιπέδου ρύπανσης του νερού και του αέρα)	6,7%	9,0%	23,2%	33,8%	18,4%
Σιδηρόδρομοι μεγάλης ταχύτητας οι οποίοι συνδέουν με τα άλλα μητροπολιτικά κέντρα της Νοτιοανατολικής και δυτικής Ευρώπης	13,3%	23,9%	14,5%	20,0%	18,0%
Επέκταση του δημόσιου χώρου και των πάρκων	11,7%	25,4%	11,6%	13,8%	15,7%
Αθλητικά κέντρα	23,3%	11,9%	2,9%	24,6%	15,3%
Σχεδιασμός και ανάπτυξη νέων περιοχών κατοικίας στα προάστια	11,7%	13,4%	11,6%	16,9%	13,4%
Συνεδριακά και εκθεσιακά κέντρα	8,3%	7,5%	18,8%	1,5%	9,2%
Ψυχαγωγικά πάρκα	5,0%	4,5%	4,3%	23,1%	9,2%
Συγκροτήματα θεάτρων και σινεμά	6,7%	3,0%	0,0%	10,8%	5,0%

Μουσεία	1,7%	1,5%	0,0%	9,2%	3,1%
Όπερα	5,0%	0,0%	1,4%	4,6%	2,7%

Τα σημαντικότερα έργα βάση του ποσοστού που συγκεντρώνουν είναι:

1. Χώροι στάθμευσης στο κέντρο της πόλης (47,5%)
2. Μετρό (42,1%)
3. Δίκτυο αυτοκινητοδρόμων το οποίο να συνδέεται με άλλα μητροπολιτικά κέντρα στην Νοτιοανατολική και Δυτική Ευρώπη (37,5%)
4. Αυτοκινητόδρομοι οι οποίοι να συνδέονται με άλλες σημαντικές πόλεις (37,5%)
5. Τεχνοπόλεις / επιστημονικά πάρκα (35,2%)
6. Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των βιομηχανικών περιοχών εκτός πόλεων (33,3%)
7. Ανακαίνιση ιστορικών και δημόσιων κτιρίων (24,1%)
8. Τηλεπικοινωνιακά δίκτυα τελευταίας τεχνολογίας (22,6%)
9. Εμπορικά κέντρα (21,5%)
10. Τραμ (20,7%)
11. Επέκταση και εκσυγχρονισμός αεροδρομίων (20,7%)

Οι κάτοικοι των Σκοπίων δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό των βιομηχανικών περιοχών εκτός πόλεων, τη δημιουργία τεχνοπόλεων / επιστημονικών πάρκων και την επέκταση και εκσυγχρονισμό των αεροδρομίων.

Κατά τους κατοίκους της Σόφιας, ανάπτυξη θα επιτευχθεί με την κατασκευή χώρων στάθμευσης στο κέντρο της πόλης, την κατασκευή μετρό, δικτύου αυτοκινητοδρόμων το οποίο να συνδέεται με άλλα μητροπολιτικά κέντρα στη Νοτιοανατολική και τη Δυτική Ευρώπη και τέλος αυτοκινητόδρομων οι οποίοι να συνδέονται με άλλες σημαντικές πόλεις.

Οι θεσσαλονικείς επίσης θεωρούν σημαντική την κατασκευή μετρό και χώρων στάθμευσης αλλά προτιμούν επίσης τη δημιουργία τεχνοπόλεων και επιστημονικών πάρκων.

Τέλος οι κάτοικοι των Τιράνων πιστεύουν πως η κατασκευή εμπορικών κέντρων, η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των βιομηχανικών περιοχών εκτός πόλεων, καθώς και η δημιουργία θέσεων στάθμευσης στο κέντρο των πόλεων θα συμβάλουν στην ανάπτυξη των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως τα Σκόπια χρειάζονται έργα βιομηχανικής και ανάπτυξης μεταφορών, τόσο η Σόφια, όσο και η Θεσσαλονίκη

χρειάζονται έργα κυκλοφοριακού ελέγχου και ανάπτυξης των μεταφορών και της βιομηχανίας, ενώ τα Τίρανα εμφανίζουν μεγαλύτερη ανάγκη για κοινωνικές και καταναλωτικές υποδομές.

4.4.3 Πολιτικές οι οποίες διαχέουν την μητροπολιτική ανάπτυξη στις άλλες πόλεις

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν οι πολιτικές οι οποίες θα προωθήσουν την περιφερειακή ολοκλήρωση και σύγκλιση, χωρίς μείωση των ρυθμών ανάπτυξης των τελευταίων. Στους πίνακες 73 και 74 παρουσιάζονται οι πολιτικές διάχυσης μητροπολιτικής ανάπτυξης σε άλλες πόλεις, όπως και η προώθηση της πολυκεντρικής ανάπτυξης.

Πίνακας 73. Πολιτικές οι οποίες διαχέουν την μητροπολιτική ανάπτυξη στις άλλες πόλεις και προωθούν την πολυκεντρική ανάπτυξη. Τα πιο δημοφιλή μέτρα (>30%)

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Αυτοκινητόδρομοι οι οποίοι να συνδέουν τις μητροπόλεις με άλλες σημαντικές πόλεις της χώρας	53,3%	83,6%	69,6%	66,2%	68,6%
Έλεγχος στην εγκατάσταση των νέων βιομηχανικών επιχειρήσεων στην μητρόπολη και κίνητρα για την επανεγκατάσταση των υπάρχοντων επιχειρήσεων εκτός της μητρόπολης	58,3%	46,3%	47,8%	41,5%	48,3%
Δίκτυα προμήθειας σε αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα	36,7%	47,8%	29,0%	70,8%	46,0%
Κοινοπραξίες μεταξύ μητροπολιτικών και περιφερειακών επιχειρήσεων	46,7%	32,8%	24,6%	53,8%	39,1%
Μεταφορά τεχνογνωσίας και μάθησης μέσω δικτύων συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αρχών	25,0%	44,8%	46,4%	23,1%	35,2%
Σιδηροδρομικές συνδέσεις με όλες τις σημαντικές πόλεις της χώρας	38,3%	14,9%	47,8%	35,4%	34,1%
Μεταφορά τεχνογνωσίας και μάθησης μέσω δικτύων συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων	41,7%	29,9%	46,4%	18,5%	34,1%

Ο πίνακας 73 περιέχει τις δημοφιλέστερες από τις προαναφερόμενες πολιτικές (με ποσοστό άνω του 30%). Παρακάτω παρουσιάζονται αυτές σε φθίνουσα σειρά ανάλογα με το βαθμό επιλεξιμότητάς τους από το δείγμα:

1. Αυτοκινητόδρομοι οι οποίοι να συνδέουν τις μητροπόλεις με άλλες σημαντικές πόλεις της χώρας (68,6%)

2. Έλεγχος στην εγκατάσταση των νέων βιομηχανικών επιχειρήσεων στην μητρόπολη και κίνητρα για την επανεγκατάσταση των υπαρχόντων επιχειρήσεων εκτός της μητρόπολης (48,3%)
3. Δίκτυα προμήθειας σε αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα (46,0%)
4. Κοινοπραξίες μεταξύ μητροπολιτικών και περιφερειακών επιχειρήσεων (39,1%)
5. Μεταφορά τεχνογνωσίας και μάθησης μέσω δικτύων συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αρχών (35,2%)
6. Σιδηροδρομικές συνδέσεις με όλες τις σημαντικές πόλεις της χώρας (34,1%)
7. Μεταφορά τεχνογνωσίας και μάθησης μέσω δικτύων συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων (34,1%)

Πίνακας 74. Πολιτικές οι οποίες διαχέουν την μητροπολιτική ανάπτυξη στις άλλες πόλεις και προωθούν την πολυκεντρική ανάπτυξη. Τα λιγότερο δημοφιλή μέτρα (<30%)

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Καθημερινή μετακίνηση πληθυσμού προς τη μητρόπολη για εργασία	38,3%	25,4%	15,9%	41,5%	29,9%
Επέκταση των περιοχών κατοικίας σε κοντινά θέρετρα οι οποίες θα λειτουργήσουν ως χώροι διακοπών για τους κατοίκους της μητρόπολης	21,7%	49,3%	10,1%	27,7%	27,2%
Αποτελεσματικές δημόσιες αστικές συγκοινωνίες (υπηρεσία λεωφορείων)	33,3%	10,4%	23,2%	40,0%	26,4%
Τουριστικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου (Οι κάτοικοι της μητρόπολης περνούν τα Σαββατοκύριακα στα κοντινά θέρετρα)	30,0%	25,4%	20,3%	29,2%	26,1%
Τριγωνικές σχέσεις (οι μητροπολιτικές επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών δρουν σαν μεσάζοντες στην προώθηση βιομηχανικών προϊόντων τοπικών επιχειρήσεων στις διεθνείς αγορές)	38,3%	22,4%	27,5%	10,8%	24,5%
Υπεργολαβίες (οι επιχειρήσεις μεταποίησης των μητροπόλεων εκχωρούν συγκεκριμένα έργα σε επιχειρήσεις άλλων πόλεων)	5,0%	40,3%	24,6%	10,8%	20,7%
Αντιπροσωπείες (οι μητροπολιτικές επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών ανοίγουν καταστήματα σε άλλες πόλεις)	21,7%	9,0%	17,4%	16,9%	16,1%

Ο πίνακας 74 με τη σειρά του περιέχει τις λιγότερο δημοφιλείς πολιτικές (με ποσοστό κάτω του 30%):

1. Καθημερινή μετακίνηση πληθυσμού προς τη μητρόπολη για εργασία (29,9%)
2. Επέκταση των περιοχών κατοικίας σε κοντινά θέρετρα οι οποίες θα λειτουργήσουν ως χώροι διακοπών για τους κατοίκους της μητρόπολης (27,2%)

3. Αποτελεσματικές δημόσιες αστικές συγκοινωνίες (26,4%)
4. Τουριστικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου (26,1%)
5. Τριγωνικές σχέσεις (24,5%)
6. Υπεργολαβίες (20,7%)
7. Αντιπροσωπείες (16,1%)

Παρά το ότι υπάρχει διαφοροποίηση σχετικά με τις επιλογές του δείγματος αναφορικά με τις δημοφιλέστερες πολιτικές διάχυσης της μητροπολιτικής ανάπτυξης στην περιφέρεια παρατηρούμε πως παράγεται ένας συνδυασμός ο οποίος περιλαμβάνει την κατασκευή υποδομών διαφόρων τύπων και την υιοθέτηση οικονομικών πολιτικών.

Πίνακας 75. Πολιτικές, οι οποίες στοχεύουν στην προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης σε άλλες πόλεις και περιφερειακές περιφέρειες. Τα πιο δημοφιλή μέτρα (>30%)

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Αποκέντρωση της δημόσιας διοίκησης (περισσότερες αρμοδιότητες σε τοπικό επίπεδο)	65,0%	61,2%	62,3%	58,5%	61,7%
Επενδυτικά κίνητρα για την τόνωση και υποστήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων	45,0%	40,3%	58,0%	69,2%	53,3%
Παροχή ικανοποιητικών υποδομών (δρόμοι, ηλεκτρικό, τηλεπικοινωνίες)	48,3%	68,7%	24,6%	64,6%	51,3%
Παροχή μοντέρνας παιδείας και εκπαίδευσης (επένδυση σε σχολεία, πανεπιστήμια, επαγγελματικά εκπαιδευτικά κέντρα)	48,3%	44,8%	39,1%	43,1%	43,7%
Αποκέντρωση δημόσιων εξόδων (περισσότερα δημόσια κονδύλια σε τοπικό επίπεδο)	36,7%	46,3%	43,5%	41,5%	42,1%
Πολιτικές διασυνοριακής συνεργασίας, ειδικά για τις πόλεις κοντά στα σύνορα	33,3%	40,3%	31,9%	38,5%	36,0%
Πολιτικές για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε άλλες πόλεις εκτός της μητρόπολης	80,0%	19,4%	11,6%	30,8%	34,1%

Πίνακας 76. Πολιτικές, οι οποίες στοχεύουν στην προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης σε άλλες πόλεις και περιφερειακές περιφέρειες. Τα λιγότερο δημοφιλή μέτρα (<30%)

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Επιχειρηματικά κέντρα τα οποία προάγουν τη μάθηση και τη μεταφορά τεχνογνωσίας	26,7%	28,4%	42,0%	20,0%	29,5%
Συγκεκριμένο στρατηγικό σχέδιο της κυβέρνησης για την περιφερειακή ανάπτυξη	25,0%	25,4%	36,2%	26,2%	28,4%
Πολιτικές οι οποίες προωθούν δίκτυα συνεργασίας μεταξύ τοπικών, εθνικών και διεθνών επιχειρήσεων	15,0%	32,8%	18,8%	16,9%	21,1%
Πολιτικές οι οποίες προωθούν δίκτυα συνεργασίας μεταξύ τοπικών, εθνικών και διεθνών επιχειρήσεων	18,3%	29,9%	24,6%	9,2%	20,7%
Κάθε πόλη ή περιφέρεια έχει συγκεκριμένο τοπικό αναπτυξιακό πλάνο	16,7%	29,9%	24,6%	9,2%	20,3%
Διατήρηση στις μικρές πόλεις και στις αδύναμες περιοχές της ισχυρής παρουσίας του δημόσιου τομέα	11,7%	9,0%	27,5%	24,6%	18,4%
Ανάπτυξη παραγωγικών εξειδικεύσεων σε τομείς υπαρχόντων ή πιθανών συγκριτικών πλεονεκτημάτων	16,7%	19,4%	13,0%	16,9%	16,5%
Πολιτικές ιδιωτικοποίησης των δημόσιων επιχειρήσεων	10,0%	4,5%	17,4%	26,2%	14,6%

Οι πίνακες 75 και 76 περιέχουν ταξινομημένες ανάλογα με τη δημοτικότητά τους τις πολιτικές, οι οποίες στοχεύουν στην προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης σε άλλες πόλεις και περιφερειακές περιφέρειες.

Οι πιο δημοφιλείς πολιτικές είναι οι εξής:

1. Αποκέντρωση της δημόσιας διοίκησης (61,7%)
2. Επενδυτικά κίνητρα για την τόνωση και υποστήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων (53,3%)
3. Παροχή ικανοποιητικών υποδομών (51,3%)
4. Παροχή μοντέρνας παιδείας και εκπαίδευσης (43,7%)

5. Αποκέντρωση δημόσιων εξόδων (42,1%)
6. Πολιτικές διασυνοριακής συνεργασίας, ειδικά για τις πόλεις κοντά στα σύνορα (36,0%)
7. Πολιτικές για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε άλλες πόλεις εκτός της μητρόπολης (34,1%)

Αντίστοιχα οι βασικότερες λιγότερο δημοφιλείς πολιτικές παρουσιάζονται παρακάτω:

1. Επιχειρηματικά κέντρα τα οποία προάγουν τη μάθηση και τη μεταφορά τεχνογνωσίας (29,5%)
2. Συγκεκριμένο στρατηγικό σχέδιο της κυβέρνησης για την περιφερειακή ανάπτυξη (28,4%)
3. Πολιτικές οι οποίες προωθούν δίκτυα συνεργασίας μεταξύ τοπικών, εθνικών και διεθνών επιχειρήσεων (21,1%)
4. Πολιτικές «προώθησης του χώρου» οι οποίες στοχεύουν στην προώθηση τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών σε εθνικές και διεθνείς αγορές (20,7%)
5. Κάθε πόλη ή περιφέρεια έχει συγκεκριμένο τοπικό αναπτυξιακό πλάνο (20,3%)
6. Διατήρηση στις μικρές πόλεις και στις αδύναμες περιοχές της ισχυρής παρουσίας του δημόσιου τομέα (18,4%)
7. Ανάπτυξη παραγωγικών εξειδικεύσεων σε τομείς υπαρχόντων ή πιθανών συγκριτικών πλεονεκτημάτων (16,5%)
8. Πολιτικές ιδιωτικοποίησης των δημόσιων επιχειρήσεων (14,6%)

Πίνακας 77. Πόλεις οι οποίες αναμένεται να κερδίσουν από τη διάχυση της μητροπολιτικής ανάπτυξης

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Οι κοντινότερες πόλεις	23,3%	35,8%	55,1%	49,2%	41,4%
Πόλεις με καλές οδικές συνδέσεις ανεξαρτήτως της απόστασης	28,3%	26,9%	24,6%	29,2%	27,2%
Πόλεις με ενεργές πολιτικές «μάθησης»	13,3%	29,9%	7,2%	9,2%	14,9%
2-3 μεγάλες πόλεις της χώρας	10,0%	6,0%	10,1%	6,2%	8,0%
Καμία πόλη δεν θα κερδίσει από τη διάχυση της μητροπολιτικής ανάπτυξης	25,0%	1,5%	2,9%	4,6%	8,0%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ο πίνακας 77 παρουσιάζει τη γνώμη του δείγματος αναφορικά με το ποιές πόλεις αναμένεται να κερδίσουν από τη διάχυση της μητροπολιτικής ανάπτυξης.

Παρατηρούμε πως οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται εγγύτερα στις μητροπολιτικές περιοχές είναι και αυτές οι οποίες κατά το δείγμα (41,4%) θα αποκομίσουν τα περισσότερα οφέλη. Ακολουθούν οι πόλεις με καλές οδικές συνδέσεις ανεξαρτήτως της απόστασης με 27,2%, καθώς και οι πόλεις με ενεργές πολιτικές «μάθησης» (14,9%). Μικρότερο ποσοστό συγκεντρώνει η επιλογή, 2-3 μεγάλες πόλεις της χώρας, με ποσοστό 8,0%, ενώ με επίσης 8,0% συμπληρώνεται η λίστα με την πεποίθηση πως καμία πόλη δεν θα κερδίσει από τη διάχυση της μητροπολιτικής ανάπτυξης.

Πίνακας 78. Η διάχυση των αποτελεσμάτων της ανάπτυξης των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών στις κοντινότερες πόλεις

Σκόπια		Σόφια		Θεσσαλονίκη		Τίρανα	
Tetovo	3,69	Blagoevgrad	3,28	Kilkis	4,27	Duress	4,60
Veles	3,51	Plovdiv	3,19	Katerini	3,77	Vlore	3,30
Ochrid	3,30	Zlatitsa	2,47	Veria	3,74	Elbassan	2,87
Bitola	2,48	Montana	2,02	Serres	3,46	Shkoder	2,66
Strip	2,13	Pleve	1,86	Edessa	3,08	Korca	2,45
Prilep	1,98			Kozani	2,53		

Ο πίνακας 78 παρουσιάζει πληροφορίες οι οποίες αφορούν τη διάχυση των αποτελεσμάτων της ανάπτυξης των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών μελέτης στις κοντινότερές τους πόλεις. Σε κάθε πόλη της περιοχής του ο απαντώμενος καλείται να προσδώσει μία τιμή με πεδίο ορισμού το 1 έως 5. Η ελάχιστη τιμή 1 αντιστοιχεί σε μηδαμινά αποτελέσματα διάχυσης, ενώ η τιμή 5 σε μέγιστα.

Η κατάταξη για την περιοχή των Σκοπίων φέρνει στην κορυφή το Tetovo (3,69) και τη Veles (3,51), με τις περιοχές Ochrid, Bitola, Strip και Prilep να ακολουθούν.

Για τη Σόφια πρώτο έρχεται το Blagoevgrad (3,28) και το Plovdiv (3,19). Οι Zlatista, Montana και Pleve έπονται με χαμηλότερο μέσο όρο.

Το Κιλκίς με μέσο όρο 4,27 και η Κατερίνη με 3,77 κατέχουν τις δύο πρώτες θέσεις στην περίπτωση της Θεσσαλονίκης. Οι υπόλοιπες πόλεις διατάσσονται με την εξής σειρά: Βέροια, Σέρρες, Έδεσσα και Κοζάνη.

Τέλος, η περιοχή των Τιράνων φαίνεται κατά το δείγμα να επηρεάζει σε μεγαλύτερο βαθμό τη Dures (4,60) και το Vlore (3,30) με τις υπόλοιπες πόλεις Elbassan, Shkoder, Korca να έχουν μικρότερο μέσο όρο.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό πως τα αποτελέσματα της διάχυσης της μητροπολιτικής ανάπτυξης, στη συνείδηση του δείγματος, συνδέονται άμεσα με κριτήρια απόστασης και μεγέθους.

Πίνακας 79. Ο καλύτερος τρόπος κατανομής των δημόσιων επενδυτικών κεφαλαίων

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος
Κάθε πόλη και περιφέρεια θα λάβει κεφάλαια σε αναλογία με τον πληθυσμό της	40,0%	32,8%	29,0%	56,9%	39,5%
Η κατανομή των κεφαλαίων θα γίνει προμοδοτώντας τις φτωχότερες περιφέρειες	31,7%	37,3%	42,0%	16,9%	32,2%
Η κατανομή των κεφαλαίων θα γίνει προμοδοτώντας τις αγροτικές περιοχές	11,7%	10,4%	14,5%	1,5%	9,6%
Η κατανομή των κεφαλαίων θα γίνει προμοδοτώντας τις αστικές περιοχές	8,3%	14,9%	2,9%	9,2%	8,8%
Η κατανομή των κεφαλαίων θα γίνει προμοδοτώντας τις μητροπόλεις*	6,7%	1,5%	10,1%	12,3%	7,7%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ο πίνακας 79 παρουσιάζει τη γνώμη του δείγματος σχετικά με τον καλύτερο τρόπο κατανομής των δημόσιων επενδυτικών κεφαλαίων.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις του δείγματος η πλειοψηφία πιστεύει πως ο καταλληλότερος τρόπος διανομής του δημόσιου κεφαλαίου είναι ανάλογα με το πληθυσμιακό μέγεθος της περιοχής (39,5%). Ο επόμενος τρόπος στην κατάταξη αφορά την κατανομή με προτεραιότητα τις φτωχότερες περιφέρειες (32,2%). Με μεγάλη διαφορά ακολουθούν οι υπόλοιποι προτεινόμενοι τρόποι οι οποίοι βασίζονται στην ενίσχυση είτε των αγροτικών και αστικών, είτε των μητροπολιτικών περιοχών.

4.4.4 Αναπτυξιακές πολιτικές και τομεακές εξειδικεύσεις

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι απαντήσεις του δείγματος οι οποίες αφορούν την επιλογή των τομεακών εξειδικεύσεων οι οποίες θα παρέχουν ένα αποτελεσματικό πλαίσιο εφαρμογής σχεδίων για ισόρροπη ανάπτυξη. Αυτές οι εξειδικεύσεις περιλαμβάνουν: οικονομικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες, μεταποίηση υψηλής τεχνολογίας και βιομηχανία έντασης κεφαλαίου, επιστήμη και εκπαίδευση, πολιτισμό, υγεία και πληθώρα οικονομικών τομέων όπως τουρισμό, γεωργία και εμπόριο.

Πίνακας 80. (Α). Ένα αποτελεσματικό αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας το οποίο υποστηρίζει την ισόρροπη ανάπτυξη πρέπει να ενθαρρύνει τις ακόλουθες εξειδικεύσεις:
5: Η εξειδίκευση σε αυτή τη δραστηριότητα ταιριάζει απόλυτα στην περιοχή
1: : Η εξειδίκευση σε αυτή τη δραστηριότητα δεν ταιριάζει σε αυτή την περιοχή

	Μητρόπολη	Μεγάλες πόλεις	Μικρές πόλεις	Μέσος όρος
Οικονομικές υπηρεσίες				
Σκόπια	4,58	3,85	2,36	3,60
Σόφια	4,89	3,98	2,19	3,69
Θεσσαλονίκη	4,65	3,79	2,64	3,70
Τίρανα	4,29	3,53	2,28	3,37
Μέσος όρος δείγματος	4,61	3,79	2,37	3,59
Επιχειρηματικές υπηρεσίες				
Σκόπια	4,57	3,98	3,07	3,87
Σόφια	4,85	4,33	2,94	4,04
Θεσσαλονίκη	4,25	3,78	2,90	3,65
Τίρανα	4,23	3,52	2,24	3,33
Μέσος όρος δείγματος	4,47	3,90	2,78	3,72

Στον πίνακα 80 Α παρατηρούμε ότι το δείγμα δίνει ένα μέσο όρο της τάξης του 3,59 για τις οικονομικές και 3,72 για τις επιχειρηματικές υπηρεσίες. Αναλογικά με το μέσο

της κλίμακας την οποία χρησιμοποιούμε (3) οι προηγούμενες εξειδικεύσεις ταιριάζουν περισσότερο σε μητροπολιτικές περιοχές.

Πίνακας 80. (B). Ένα αποτελεσματικό αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας το οποίο υποστηρίζει την ισόρροπη ανάπτυξη πρέπει να ενθαρρύνει τις ακόλουθες εξειδικεύσεις:

	Μητρόπολη	Μεγάλες πόλεις	Μικρές πόλεις	Μέσος όρος
Μεταποίηση υψηλής τεχνολογίας				
Σκόπια	4,16	3,73	2,45	3,45
Σόφια	4,74	4,19	2,71	3,88
Θεσσαλονίκη	4,22	3,41	2,58	3,40
Τίρανα	3,98	3,27	1,95	3,07
Μέσος όρος δείγματος	4,29	3,65	2,43	3,46
Βιομηχανία έντασης κεφαλαίου				
Σκόπια	3,67	3,86	2,65	3,40
Σόφια	3,37	3,77	2,73	3,29
Θεσσαλονίκη	3,97	3,69	2,51	3,39
Τίρανα	3,79	3,14	2,02	2,98
Μέσος όρος δείγματος	3,71	3,60	2,47	3,26

Αναφορικά με τη μεταποίηση υψηλής τεχνολογίας (πίνακας 80 B), ο μέσος όρος είναι 3,46, ενώ για τη βιομηχανία έντασης κεφαλαίου 3,26. Όπως και παραπάνω οι εξειδικεύσεις αυτές κατά το δείγμα ταιριάζουν περισσότερο στις μητροπόλεις.

Πίνακας 80. (C). Ένα αποτελεσματικό αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας το οποίο υποστηρίζει την ισόρροπη ανάπτυξη πρέπει να ενθαρρύνει τις ακόλουθες εξειδικεύσεις:

	Μητρόπολη	Μεγάλες πόλεις	Μικρές πόλεις	Μέσος όρος
Βιομηχανία έντασης εργασίας				
Σκόπια	3,23	3,86	3,75	3,61
Σόφια	2,80	3,40	3,66	3,28
Θεσσαλονίκη	3,63	3,77	3,30	3,57
Τίρανα	3,79	3,34	2,53	3,22
Μέσος όρος δείγματος	3,36	3,58	3,29	3,41
Μικρές επιχειρήσεις σε καταναλωτικούς τομείς				
Σκόπια	3,67	3,80	3,96	3,81
Σόφια	3,84	4,15	4,22	4,07

Θεσσαλονίκη	2,94	4,17	3,72	3,61
Τίρανα	3,34	3,48	3,41	3,41
Μέσος όρος δειγματος	3,43	3,91	3,82	3,72
Επιστήμη και εκπαίδευση				
Σκόπια	4,76	3,96	2,91	3,88
Σόφια	4,89	4,12	2,57	3,86
Θεσσαλονίκη	4,61	4,11	3,00	3,91
Τίρανα	4,29	3,48	2,55	3,44
Μέσος όρος δειγματος	4,64	3,92	2,75	3,77

Στον πίνακα 80 C παρατηρούμε πως οι εξειδικεύσεις που αφορούν τη βιομηχανία έντασης εργασίας, τις μικρές επιχειρήσεις σε καταναλωτικούς τομείς και την επιστήμη / εκπαίδευση συγκεντρώνουν μέσους όρους της τάξης του 3,41, 3,72 και 3,77 αντίστοιχα. Λόγω του ότι αυτοί ξεπερνούν το μέσο της κλίμακας, συμπεραίνουμε πως οι εξειδικεύσεις αυτές ταιριάζουν περισσότερο στις μητροπόλεις και τις μεγάλες πόλεις.

Πίνακας 80. (D). Ένα αποτελεσματικό αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας το οποίο υποστηρίζει την ισόρροπη ανάπτυξη πρέπει να ενθαρρύνει τις ακόλουθες εξειδικεύσεις:

	Μητρόπολη	Μεγάλες πόλεις	Μικρές πόλεις	Μέσος όρος
Τουρισμός				
Σκόπια	3,57	3,53	3,98	3,70
Σόφια	3,88	4,02	4,42	4,10
Θεσσαλονίκη	3,50	3,58	4,17	3,75
Τίρανα	3,28	3,68	3,68	3,54
Μέσος όρος δειγματος	3,56	3,72	4,08	3,78
Εμπόριο				
Σκόπια	4,45	4,00	3,26	3,90
Σόφια	4,42	4,22	3,38	4,01
Θεσσαλονίκη	4,26	4,11	3,56	3,97
Τίρανα	4,21	3,93	2,80	3,65
Μέσος όρος δειγματος	4,33	4,07	3,26	3,89
Υγεία				
Σκόπια	4,43	4,00	3,36	3,93
Σόφια	4,58	4,36	3,63	4,19

Θεσσαλονίκη	4,41	4,22	4,08	4,24
Τίρανα	4,23	3,73	2,78	3,58
Μέσος όρος δείγματος	4,41	4,09	3,48	3,99
Πολιτισμός και ψυχαγωγία				
Σκόπια	4,65	4,02	3,37	4,01
Σόφια	4,71	4,16	3,02	3,96
Θεσσαλονίκη	4,32	4,03	3,67	4,01
Τίρανα	4,37	3,75	2,62	3,58
Μέσος όρος δείγματος	4,51	3,99	3,16	3,89
Γεωργία				
Σκόπια	1,64	2,39	4,25	2,76
Σόφια	1,51	2,35	4,72	2,86
Θεσσαλονίκη	1,42	2,50	4,69	2,87
Τίρανα	1,61	2,57	3,95	2,71
Μέσος όρος δείγματος	1,54	2,45	4,43	2,81

Τέλος, ο πίνακας 80 D περιέχει τη γνώμη του δείγματος σχετικά με τους τομείς του εμπορίου, του τουρισμού, της υγείας, του πολιτισμού και της γεωργίας. Εκτός της γεωργίας η οποία κρίνεται καταλληλότερη για τις μικρές πόλεις (4,43), οι υπόλοιπες εξειδικεύσεις πιστεύεται πως θα ευδοκιμήσουν στις μεγάλες πόλεις ή μητροπόλεις.

4.5 Πολιτικές συνεργασίας μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

4.5.1 Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται το επίπεδο επικοινωνίας μεταξύ των κατοίκων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών.

Πίνακας 81. (Α) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη)

		Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Σκόπια	Κανέναν		15,3%	37,3%	51,8%	34,5%
	1-2 άτομα		20,3%	15,3%	30,4%	21,8%
	3-5 άτομα		28,8%	18,6%	10,7%	19,5%
	6-10 άτομα		11,9%	11,9%	1,8%	8,6%
	Περισσότερα από 10		23,7%	16,9%	5,4%	15,5%

Στον Πίνακα 81 περιέχονται πληροφορίες σχετικά με το βαθμό της κάθε μητροπολιτικής περιοχής με τις υπόλοιπες.

Στον Πίνακα 81 Α παρατηρούμε πως μεγάλο ποσοστό των κατοίκων των Σκοπίων (34,5%) δεν έχουν καμία επαφή με ανθρώπους από τις άλλες περιοχές μελέτης, ενώ το υπόλοιπο 65,4% (με τη Σόφια να έχει τα πρωτεία) γνωρίζει τουλάχιστον ένα πρόσωπο.

Πίνακας 81. (Β) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη)

		Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Σόφια	Κανέναν	28,1%		43,8%	65,6%	45,5%
	1-2 άτομα	20,3%		21,9%	24,6%	22,2%
	3-5 άτομα	31,3%		18,8%	4,9%	18,5%
	6-10 άτομα	10,9%		4,7%	3,3%	6,3%
	Περισσότερα από 10	9,4%		10,9%	1,6%	7,4%

Στη Σόφια το ποσοστό των ανθρώπων που δεν έχουν γνωστούς στις άλλες πόλεις αυξάνεται στο 45,5%. Μόλις το 54,4% έχει κάποιο γνωστό με τα Σκόπια να εμφανίζουν το μεγαλύτερο ποσοστό και τα Τίρανα το μικρότερο.

Πίνακας 81. (C) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη)

		Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Θεσσαλονίκη	Κανέναν	59,4%	49,2%		78,0%	61,8%
	1-2 άτομα	26,6%	28,6%		13,6%	23,1%
	3-5 άτομα	6,3%	11,1%		3,4%	7,0%
	6-10 άτομα	3,1%	6,3%		1,7%	3,8%
	Περισσότερα από 10	4,7%	4,8%		3,4%	4,3%

Στον πίνακα 81 C παρουσιάζεται το επίπεδο επικοινωνίας των κατοίκων της Θεσσαλονίκης με αυτούς των υπόλοιπων πόλεων. Πολύ υψηλό είναι το ποσοστό (61,8%) των κατοίκων, οι οποίοι δεν έχουν κάποιο γνωστό. Το υπόλοιπο 38,2% έχει τουλάχιστον ένα σύνδεσμο στις άλλες τρεις πόλεις. Η Σόφια έχει το μεγαλύτερο ποσοστό, ενώ τα Τίρανα το μικρότερο.

Πίνακας 81. (D) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη)

		Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Τίρανα	Κανέναν	47,7%	63,4%	37,3%		48,5%
	1-2 άτομα	20,5%	24,4%	23,5%		22,8%
	3-5 άτομα	11,4%	12,2%	19,6%		14,7%
	6-10 άτομα	9,1%	0,0%	15,7%		8,8%
	Περισσότερα από 10	11,4%	0,0%	3,9%		5,1%

Τέλος ο πίνακας 81 D υποδεικνύει πως το 48,5% των κατοίκων των Τιράνων δεν έχουν κάποιο γνωστό στις υπόλοιπες πόλεις, με το υπόλοιπο 51,4% όμως να έχει σχέση με κάποια από τις άλλες τρεις πόλεις. Οι κάτοικοι των Τιράνων έχουν περισσότερες σχέσεις με τη Θεσσαλονίκη και λιγότερες με τη Σόφια.

Πίνακας 81. (Ε) Επαφές μεταξύ ανθρώπων στις τρεις μητροπολιτικές περιοχές: Οι απαντώντες σε (σειρά) γνωρίζουν αυτοπροσώπως ανθρώπους σε (στήλη)

		Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Σύνολο δείγματος	Κανέναν	44,8%	40,2%	40,0%	65,3%	47,7%
	1-2 άτομα	22,7%	24,4%	20,0%	22,7%	22,4%
	3-5 άτομα	16,9%	18,3%	18,9%	6,3%	15,0%
	6-10 άτομα	7,6%	6,7%	10,3%	2,3%	6,7%
	Περισσότερα από 10	8,1%	10,4%	10,9%	3,4%	8,2%

Η απόσταση των Σκοπίων από τη Σόφια και τη Θεσσαλονίκη είναι σχετικά μικρή. Αυτό ευνοεί τη δημιουργία ισχυρότερων σχέσεων μεταξύ των τριών αυτών πόλεων. Ειδικότερα τα Σκόπια με τη Σόφια παρουσιάζουν αμοιβαία έλξη. Τα Τίρανα και λόγω απόστασης είναι πιο απομονωμένα. Εν τούτοις η Θεσσαλονίκη τείνει να ελκύει περισσότερο Αλβανούς μετανάστες, γεγονός που απορρέει και αποτελεί συνέχεια του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος που είχε σημειωθεί τη δεκαετία του '90 από την Αλβανία προς την Ελλάδα.

Πίνακας 82. Οι άνθρωποι που ξέρετε είναι:

		Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Σκόπια	Δεν ξέρω κανέναν		15,0%	36,7%	48,3%	23,0%
	Σε επιχειρήσεις		18,3%	20,0%	5,0%	10,0%
	Στη διοίκηση		30,0%	10,0%	8,3%	11,1%
	Πολιτικοί		13,3%	6,7%	11,7%	7,3%
	Φίλοι		26,7%	15,0%	8,3%	11,5%
	Στην εκπαίδευση /παιδεία		41,7%	16,7%	18,3%	17,6%
	Συγγενείς / άλλο		16,7%	11,7%	5,0%	7,7%
Σόφια	Δεν ξέρω κανέναν	28,4%		43,3%	62,7%	34,5%
	Σε επιχειρήσεις	7,5%		13,4%	4,5%	6,5%
	Στη διοίκηση	31,3%		17,9%	11,9%	15,7%
	Πολιτικοί	4,5%		7,5%	1,5%	3,4%
	Φίλοι	19,4%		20,9%	1,5%	11,1%
	Στην εκπαίδευση /παιδεία	25,4%		20,9%	11,9%	14,9%
	Συγγενείς / άλλο	11,9%		6,0%	1,5%	5,0%

Θεσσαλονίκη	Δεν ξέρω κανέναν	15,4%	4,6%		66,7%	44,4%
	Σε επιχειρήσεις	10,8%	1,5%		1,4%	7,3%
	Στη διοίκηση	13,8%	4,6%		11,6%	11,5%
	Πολιτικοί	18,5%	13,8%		4,3%	6,9%
	Φίλοι	4,6%	1,5%		1,4%	4,2%
	Στην εκπαίδευση /παιδεία	0,0%	0,0%		2,9%	6,5%
	Συγγενείς / άλλο	30,7%	26,4%		0,0%	0,4%
Τίρانا	Δεν ξέρω κανέναν	35,4%	44,6%	30,8%		27,6%
	Σε επιχειρήσεις	20,0%	4,6%	15,4%		10,0%
	Στη διοίκηση	15,4%	4,6%	4,6%		6,1%
	Πολιτικοί	10,8%	1,5%	3,1%		3,8%
	Φίλοι	13,8%	4,6%	16,9%		8,8%
	Στην εκπαίδευση /παιδεία	18,5%	13,8%	15,4%		11,9%
	Συγγενείς / άλλο	4,6%	1,5%	12,3%		4,6%
Σύνολο δείγματος	Δεν ξέρω κανέναν	30,7%	26,4%	27,6%	44,8%	38,1%
	Σε επιχειρήσεις	10,0%	9,2%	11,9%	2,7%	9,9%
	Στη διοίκηση	16,9%	11,5%	8,0%	8,0%	13,1%
	Πολιτικοί	6,5%	6,5%	4,2%	4,2%	6,3%
	Φίλοι	10,7%	9,2%	13,0%	2,7%	10,5%
	Στην εκπαίδευση /παιδεία	12,3%	17,6%	13,0%	8,0%	15,0%
	Συγγενείς / άλλο	4,2%	4,6%	7,3%	1,5%	5,2%

Ο πίνακας 82 περιέχει περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με το είδος των σχέσεων μεταξύ των κατοίκων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών.

Οι κάτοικοι των Σκοπίων έχουν περισσότερους γνωστούς στον τομέα της εκπαίδευσης / επιστήμης (17,6%), στη διοίκηση (11,1%) και απλούς φίλους (11,5%).

Ομοίως, οι κάτοικοι της Σόφιας έχουν περισσότερους γνωστούς στη διοίκηση (15,8%), στην παιδεία (15,1%) και σαν φίλους (11,2%).

Οι Θεσσαλονικείς από την άλλη έχουν τους περισσότερους συνδέσμους με τις υπόλοιπες τρεις μητροπολιτικές περιοχές στους τομείς της διοίκησης (11,5%) και στον επιχειρηματικό κλάδο (7,3%).

Τέλος οι κάτοικοι των Τιράνων εμφανίζουν τους περισσότερους γνωστούς στον τομέα της εκπαίδευσης / επιστήμης (15,0%), στη διοίκηση (13,1%) και σαν φίλους (10,5%).

Πίνακας 83. Η τελευταία φορά που επικοινωνήσατε με κάποιο πρόσωπο από τις άλλες πόλεις ήταν:

	Σκόπια			Σόφια			Θεσσαλονίκη			Τίρανα			Μέσος όρος δείγματος		
	Συνάντη ση αυτοπρ σώπως	Συνδιάλε ξη μέσω τηλεφών ου	Αποστολή e-mail, γράμματος ή fax	Συνάντη ση αυτοπρ σώπως	Συνδιάλε ξη μέσω τηλεφών ου	Αποστολή e-mail, γράμματος ή fax	Συνάντη ση αυτοπρ σώπως	Συνδιάλε ξη μέσω τηλεφών ου	Αποστολή e-mail, γράμματος ή fax	Συνάντηση αυτοπροσώ πως	Συνδιάλε ξη μέσω τηλεφών ου	Αποστολή e-mail, ή fax	Συνάντη ση αυτοπρ σώπως	Συνδιάλε ξη μέσω τηλεφών ου	Αποστολή e-mail, γράμματος ή fax
Ποτέ	44,70%	63,30%	64,65%	42,11%	51,52%	56,52%	39,13%	57,58%	59,18%	66,41%	84,21%	79,05%	48,05%	63,93%	65,23%
Αυτή την εβδομάδα	0,76%	1,83%	3,03%	3,51%	12,12%	9,78%	5,07%	6,06%	7,14%	0,78%	2,11%	1,90%	2,54%	5,47%	5,33%
Την τελευταία εβδομάδα	4,55%	5,50%	7,07%	0,88%	7,07%	5,43%	2,17%	3,03%	8,16%	2,34%	4,21%	0,95%	2,54%	4,98%	5,33%
Τον τελευταίο μήνα	3,03%	6,42%	6,06%	15,79%	12,12%	11,96%	11,59%	15,15%	8,16%	4,69%	3,16%	4,76%	8,59%	9,20%	7,61%
2-6 μήνες πριν	13,64%	12,84%	6,06%	12,28%	7,07%	5,43%	13,77%	5,05%	10,20%	7,03%	1,05%	4,76%	11,72%	6,72%	6,60%
7-12 μήνες πριν	13,64%	3,67%	6,06%	9,65%	4,04%	4,35%	7,97%	2,02%	2,04%	3,13%	1,05%	2,86%	8,59%	2,74%	3,81%
1-2 χρόνια πριν	19,70%	6,42%	7,07%	15,79%	6,06%	6,52%	20,29%	11,11%	5,10%	15,63%	4,21%	5,71%	17,97%	6,97%	6,09%

Στον πίνακα 83 παρουσιάζεται το είδος και η συχνότητα των επαφών μεταξύ των κατοίκων των περιοχών μελέτης. Παρατηρούμε πως η συχνότητα συνάντησης είναι μια φορά κάθε 2-6 μήνες, ενώ τα συχνότερα μέσα επικοινωνίας είναι το e-mail τουλάχιστον μια φορά το μήνα.

4.5.2 Πραγματικό και πιθανό επίπεδο οικονομικών, θεσμικών, επιστημονικών και πολιτιστικών σχέσεων μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται ενδεικτικά το επίπεδο αλληλεπίδρασης μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών. Η αλληλεπίδραση αυτή ορίζεται ως το σύνολο των οικονομικών, θεσμικών, επιστημονικών και πολιτιστικών σχέσεων τόσο σε πραγματικό όσο και σε ενδεχόμενο επίπεδο. Η αξιολόγηση γίνεται με τη χρήση κλίμακας με πεδίο ορισμού από το 1 έως το 5. Όπου το 1 ταυτίζεται με περιορισμένες σχέσεις, ενώ στον αντίποδα το 5 υπονοεί πολύ ισχυρές συσχετίσεις.

Πίνακας 84. Το ισχύων επίπεδο οικονομικών, θεσμικών, επιστημονικών και πολιτιστικών σχέσεων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Σκόπια		3,00	2,93	1,87	2,60
Σόφια	3,21		3,25	1,47	2,64
Θεσσαλονίκη	3,48	3,36		2,44	3,10
Τίρανα	3,32	2,60	3,28		3,07
Σύνολο δείγματος	3,34	2,98	3,26	1,95	2,88

Ο πίνακας 84 παρουσιάζει τις ισχύουσες σχέσεις μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών. Ο συνολικός μέσος όρος του 2,88 μας δίνει μια ρεαλιστική εικόνα των σχέσεων που επικρατούν. Η ερμηνεία του συνολικού μέσου όρου φανερώνει πως οι σχέσεις των πόλεων μεταξύ τους είναι περιορισμένες έως μέτριες. Εξετάζοντας τους συνολικούς μέσους όρους των πόλεων καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως τα Σκόπια (3,34) και η Θεσσαλονίκη (3,26) διατηρούν τις περισσότερες σχέσεις με τις υπόλοιπες πόλεις, ενώ με μικρή διαφορά ακολουθεί Σόφια έχει μέσο όρο 2,98. Τέλος τα Τίρανα παρουσιάζουν το χαμηλότερο επίπεδο αλληλεπίδρασης έχοντας ποσοστό 1,95.

Πίνακας 85. Το πιθανό επίπεδο οικονομικών, θεσμικών, επιστημονικών και πολιτιστικών σχέσεων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Σκόπια		4,57	4,71	4,20	4,49
Σόφια	4,73		4,59	3,44	4,25
Θεσσαλονίκη	4,57	4,48		3,72	4,25
Τίρανα	4,40	3,72	4,35		4,15
Σύνολο δείγματος	4,57	4,10	4,47	3,58	4,18

Ο πίνακας 85 περιέχει την άποψη του δείγματος αναφορικά με τη μελλοντική εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών. Από το συνολικό μέσο όρο (4,18) διακρίνουμε μια αισιόδοξη διάθεση και μεταστροφή προς το καλύτερο των σχέσεων σε όλα τα επίπεδα.

Πίνακας 86. Η διαφορά του πιθανού και πραγματικού επιπέδου οικονομικών, θεσμικών, επιστημονικών και πολιτιστικών σχέσεων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Σκόπια		1,57	1,79	2,33	1,89
Σόφια	1,52		1,33	1,98	1,61
Θεσσαλονίκη	1,08	1,11		1,28	1,16
Τίρανα	1,08	1,12	1,07		1,09
Σύνολο δείγματος	1,23	1,12	1,20	1,63	1,29

Ο πίνακας 86 περιέχει τη διαφορά των ποσοστών του πραγματικού επιπέδου σχέσεων με το ενδεχόμενο. Από τα στοιχεία του πίνακα παρατηρούμε πως όλες οι διαφορές είναι τουλάχιστον ενός με δύο βαθμών, γεγονός που υποδεικνύει πως αναμένεται βελτίωση σε αυτό τον τομέα στο μέλλον.

4.5.3 Πολιτικές συνεργασίας οι οποίες εκμεταλλεύονται τα πλεονεκτήματα / ευκαιρίες και αντιμετωπίζουν τις αδυναμίες / προκλήσεις

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι απόψεις του δείγματος αναφορικά με τις πολιτικές συνεργασίας μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών οι οποίες θα μπορέσουν να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα δύνανται να αντιμετωπίσουν τις όποιες αδυναμίες ή προκλήσεις που θα προκύψουν.

Στον πίνακα 87 παρουσιάζονται οι πολιτικές οι οποίες έχουν το στόχο που αναφέραμε παραπάνω, αναφορικά με την πόλη των Σκοπίων. Παρατηρούμε πως οι πολιτικές, οι οποίες συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά είναι:

1. Κοινοπραξίες μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων (56,67%)
2. Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις (45,56%)
3. Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων (44,44%)
4. Συνδιοργάνωση διεθνών γεγονότων (31,67%)
5. Συνεργασία των πόλεων για την προβολή τους με στόχο την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων (31,67%).

Πίνακας 87. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις		40,00%	46,67%	50,00%	45,56%
Εισαγωγικές εμπορικές σχέσεις		23,33%	30,00%	23,33%	25,56%
Συνδιοργάνωση διεθνών γεγονότων		31,67%	35,00%	28,33%	31,67%
Υποδοχή άμεσων ξένων επενδύσεων		8,33%	36,67%	8,33%	17,78%
Εξαγωγή άμεσων ξένων επενδύσεων		3,33%	6,67%	6,67%	5,56%
Υποδοχή μεταναστών		3,33%	0,00%	5,00%	2,78%
Μετανάστευση		3,33%	6,67%	0,00%	3,33%
Κοινοπραξίες μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων		55,00%	70,00%	45,00%	56,67%
Συνεργασία σε επίπεδο διοίκησης	Σκόπια	21,67%	18,33%	18,33%	19,44%
Συνεργασία σε τομείς επαγγελματικής εκπαίδευσης		20,00%	23,33%	23,33%	22,22%
Συνεργασία σε ευρωπαϊκά προγράμματα		50,00%	58,33%	45,00%	51,11%
Ανταλλαγή και εκπαίδευση διοικητικού προσωπικού		13,33%	10,00%	3,33%	8,89%
Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων		46,67%	46,67%	40,00%	44,44%
Συνεργασία των πόλεων για την προβολή τους με στόχο την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων		33,33%	23,33%	38,33%	31,67%

Ο πίνακας 88 περιέχει αντίστοιχα στοιχεία για την πόλη της Σόφιας. Έτσι σαν δημοφιλέστερες επιλογές έχουμε:

1. Συνεργασία σε ευρωπαϊκά προγράμματα (57,49%)
2. Συνδιοργάνωση διεθνών γεγονότων (50,75%)
3. Συνεργασία σε επίπεδο διοίκησης (43,28%)
4. Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων (42,54%)
5. Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις (40,30%)

Πίνακας 88. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές

		Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Σόφια	Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις	41,79%		32,84%	47,76%	40,30%
	Εισαγωγικές εμπορικές σχέσεις	16,42%		29,85%	19,40%	24,63%
	Συνδιοργάνωση διεθνών γεγονότων	52,24%		62,69%	38,81%	50,75%
	Υποδοχή άμεσων ξένων επενδύσεων	2,99%		16,42%	2,99%	9,70%
	Εξαγωγή άμεσων ξένων επενδύσεων	14,93%		5,97%	16,42%	11,19%
	Υποδοχή μεταναστών	4,48%		0,00%	0,00%	0,00%
	Μετανάστευση	2,99%		2,99%	0,00%	1,49%
	Κοινοπραξίες μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων	49,25%		46,27%	28,36%	37,31%
	Συνεργασία σε επίπεδο διοίκησης	44,78%		43,28%	43,28%	43,28%
	Συνεργασία σε τομείς επαγγελματικής εκπαίδευσης	22,39%		10,45%	16,42%	13,43%
	Συνεργασία σε ευρωπαϊκά προγράμματα	61,19%		73,13%	41,79%	57,46%
	Ανταλλαγή και εκπαίδευση διοικητικού προσωπικού	7,46%		5,97%	7,46%	6,72%
	Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων	46,27%		47,76%	37,31%	42,54%
	Συνεργασία των πόλεων για την προβολή τους με στόχο την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων	43,28%		32,84%	35,82%	34,33%

Στην πόλη της Θεσσαλονίκης αναφέρεται ο πίνακας 89. Έτσι βάση των απαντήσεων του δείγματος έχουμε σαν βασικές πολιτικές:

1. Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις (57,97%)
2. Συνεργασία σε ευρωπαϊκά προγράμματα (39,86%)
3. Κοινοπραξίες μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων (31,88%)
4. Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων (31,88%)

Πίνακας 89. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Θεσσαλονίκη	Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις	65,22%	62,32%	53,62%	57,97%
	Εισαγωγικές εμπορικές σχέσεις	18,84%	30,43%	10,14%	20,29%
	Συνδιοργάνωση διεθνών γεγονότων	28,99%	28,99%	17,39%	23,19%
	Υποδοχή άμεσων ξένων επενδύσεων	13,04%	13,04%	5,80%	9,42%
	Εξαγωγή άμεσων ξένων επενδύσεων	28,99%	27,54%	21,74%	24,64%
	Υποδοχή μεταναστών	0,00%	1,45%	4,35%	2,90%
	Μετανάστευση	2,90%	2,90%	4,35%	3,62%
	Κοινοπραξίες μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων	40,58%	43,48%	20,29%	31,88%
	Συνεργασία σε επίπεδο διοίκησης	27,54%	23,19%	23,19%	23,19%
	Συνεργασία σε τομείς επαγγελματικής εκπαίδευσης	7,25%	7,25%	10,14%	8,70%
	Συνεργασία σε ευρωπαϊκά προγράμματα	44,93%	43,48%	36,23%	39,86%
	Ανταλλαγή και εκπαίδευση διοικητικού προσωπικού	5,80%	17,39%	8,70%	13,04%
	Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων	26,09%	44,93%	18,84%	31,88%
	Συνεργασία των πόλεων για την προβολή τους με στόχο την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων	7,25%	15,94%	5,80%	10,87%

Τέλος για τα Τίρανα οι βασικότερες πολιτικές τις οποίες προήγαγε το δείγμα είναι:

1. Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις (35,38%)
2. Συνεργασία σε ευρωπαϊκά προγράμματα (34,62%)
3. Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων (33,85%)
4. Συνδιοργάνωση διεθνών γεγονότων (30,00%)
5. Συνεργασία σε τομείς επαγγελματικής εκπαίδευσης (30,00%)

Πίνακας 90. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές

		Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Τίρανα	Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις	55,38%	38,46%	32,31%		35,38%
	Εισαγωγικές εμπορικές σχέσεις	30,77%	35,38%	0,00%		17,69%
	Συνδιοργάνωση διεθνών γεγονότων	35,38%	26,15%	33,85%		30,00%
	Υποδοχή άμεσων ξένων επενδύσεων	12,31%	15,38%	13,85%		14,62%
	Εξαγωγή ξένων άμεσων επενδύσεων	6,15%	12,31%	4,62%		8,46%
	Υποδοχή μεταναστών	6,15%	4,62%	30,77%		17,69%
	Μετανάστευση	7,69%	4,62%	47,69%		26,15%
	Κοινοπραξίες μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων	36,92%	36,92%	26,15%		31,54%
	Συνεργασία σε επίπεδο διοίκησης	30,77%	18,46%	27,69%		23,08%
	Συνεργασία σε τομείς επαγγελματικής εκπαίδευσης	23,08%	30,77%	29,23%		30,00%
	Συνεργασία σε ευρωπαϊκά προγράμματα	33,85%	29,23%	40,00%		34,62%
	Ανταλλαγή και εκπαίδευση διοικητικού προσωπικού	13,85%	12,31%	12,31%		12,31%
	Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων	38,46%	33,85%	33,85%		33,85%
	Συνεργασία των πόλεων για την προβολή τους με στόχο την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων	23,08%	21,54%	18,46%		20,00%

Παρατηρείται μια ομοιογένεια στην επιλογή των πολιτικών από το δείγμα. Από τα παραπάνω και τον πίνακα 91 προκύπτει πως οι πλέον δημοφιλείς πολιτικές σε όλες τις πόλεις είναι οι εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις, η συνεργασία σε ευρωπαϊκά προγράμματα, η επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και οι κοινοπραξίες μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Πίνακας 91. Πολιτικές συνεργασίας της πόλης στη σειρά με την πόλη στην στήλη οι οποίες θα βοηθήσουν στην εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων / ευκαιριών που παρουσιάζονται, καθώς επίσης θα αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που θα προκύψουν στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις	41,76%	35,25%	27,20%	37,93%	33,46%
Εισαγωγικές εμπορικές σχέσεις	16,86%	22,22%	14,56%	13,03%	16,60%
Συνδιοργάνωση διεθνών γεγονότων	29,89%	21,46%	32,57%	21,07%	25,03%
Υποδοχή άμεσων ξένων επενδύσεων	7,28%	9,20%	16,09%	4,21%	9,83%
Εξαγωγή άμεσων ξένων επενδύσεων	13,03%	11,11%	4,21%	11,49%	8,94%
Υποδοχή μεταναστών	2,68%	2,30%	7,66%	2,30%	4,09%
Μετανάστευση	3,45%	2,68%	14,18%	1,15%	6,00%
Κοινοπραξίες μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων	32,57%	33,33%	34,48%	22,99%	30,27%
Συνεργασία σε επίπεδο διοίκησης	26,44%	15,71%	22,22%	21,46%	19,80%
Συνεργασία σε τομείς επαγγελματικής εκπαίδευσης	13,41%	14,18%	15,33%	12,26%	13,92%
Συνεργασία σε ευρωπαϊκά προγράμματα	36,02%	30,27%	42,15%	30,65%	34,36%
Ανταλλαγή και εκπαίδευση διοικητικού προσωπικού	6,90%	10,73%	6,90%	4,98%	7,54%
Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων	28,35%	31,03%	31,42%	23,75%	28,74%
Συνεργασία των πόλεων για την προβολή τους με στόχο την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων	18,77%	17,24%	18,39%	19,54%	18,39%

Οι πίνακες 92 έως 96 περιέχουν την αξιολόγηση του υπάρχοντος επιπέδου των σχέσεων που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών.

Το 60,00% το δείγμα πιστεύει πως το επίπεδο των τωρινών σχέσεων είναι πολύ χαμηλό, οπότε οι πόλεις κερδίζουν πολύ λίγα από αυτές, ενώ το 59,14% θεωρεί πως όλες οι πόλεις θα κέρδιζαν περισσότερο αν οι σχέσεις μεταξύ τους ήταν εντονότερες. Στην ερώτηση για το εάν μερικές πόλεις «χάνουν» από την ανάπτυξη συγκεκριμένου είδους σχέσεων με άλλες πόλεις στα δίκτυα συνεργασίας τα οποία δημιουργούνται, το δείγμα σε ποσοστό 53,09% το θεώρησε αβέβαιο. Ωστόσο μεγάλο κομμάτι (46,27%) πιστεύει πως όλες οι κοινωνικές ομάδες μέσα στις πόλεις θα κερδίσουν από την ανάπτυξη τέτοιων σχέσεων. Παρ' όλα, αυτά ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 34,90% θεωρεί ότι κάτι

τέτοιο δεν είναι βέβαιο πως θα συμβεί. Τέλος, η πλειοψηφία του δείγματος (60,63%) πιστεύει πως οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται στον χώρο μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών και ειδικότερα πάνω σε οδικούς άξονες ή σε συνοριακά περάσματα όντως κερδίζουν από το σημερινό επίπεδο σχέσεων.

Πίνακας 92. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Το επίπεδο των τωρινών σχέσεων είναι πολύ χαμηλό, οπότε οι πόλεις κερδίζουν πολύ λίγα από αυτές	15,25%	64,41%	16,95%	3,39%	0,00%
Όλες οι πόλεις θα κέρδιζαν περισσότερο αν οι σχέσεις μεταξύ τους ήταν εντονότερες	37,29%	59,32%	3,39%	0,00%	0,00%
Μερικές πόλεις «χάνουν» από την ανάπτυξη συγκεκριμένων ειδών σχέσεων με άλλες πόλεις στα δίκτυα συνεργασίας τα οποία δημιουργούνται	7,84%	29,41%	37,25%	25,49%	0,00%
Όλες οι κοινωνικές ομάδες μέσα στις πόλεις θα κερδίσουν από την ανάπτυξη των σχέσεων	11,86%	54,24%	23,73%	8,47%	1,69%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται στον χώρο μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών και ειδικότερα πάνω σε οδικούς άξονες ή σε συνοριακά περάσματα όντως κερδίζουν από το σημερινό επίπεδο σχέσεων	10,17%	55,93%	27,12%	3,39%	3,39%

Πίνακας 93. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Το επίπεδο των τωρινών σχέσεων είναι πολύ χαμηλό, οπότε οι πόλεις κερδίζουν πολύ λίγα από αυτές	20,31%	64,06%	14,06%	1,56%	0,00%
Όλες οι πόλεις θα κέρδιζαν περισσότερο αν οι σχέσεις μεταξύ τους ήταν εντονότερες	37,88%	56,06%	4,55%	0,00%	1,52%
Μερικές πόλεις «χάνουν» από την ανάπτυξη συγκεκριμένων ειδών σχέσεων με άλλες πόλεις στα δίκτυα συνεργασίας τα οποία δημιουργούνται	0,00%	12,70%	41,27%	39,68%	6,35%
Όλες οι κοινωνικές ομάδες μέσα στις πόλεις θα κερδίσουν από την ανάπτυξη των σχέσεων	7,69%	38,46%	49,23%	4,62%	0,00%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται στον χώρο μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών και ειδικότερα πάνω σε οδικούς άξονες ή σε συνοριακά περάσματα όντως κερδίζουν από το σημερινό επίπεδο σχέσεων	31,82%	60,61%	7,58%	0,00%	0,00%

Πίνακας 94. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Το επίπεδο των τωρινών σχέσεων είναι πολύ χαμηλό, οπότε οι πόλεις κερδίζουν πολύ λίγα από αυτές	8,82%	54,41%	19,12%	17,65%	0,00%
Όλες οι πόλεις θα κέρδιζαν περισσότερο αν οι σχέσεις μεταξύ τους ήταν εντονότερες	27,94%	66,18%	5,88%	0,00%	0,00%
Μερικές πόλεις «χάνουν» από την ανάπτυξη συγκεκριμένων ειδών σχέσεων με άλλες πόλεις στα δίκτυα συνεργασίας τα οποία δημιουργούνται	1,47%	13,24%	75,00%	5,88%	4,41%
Όλες οι κοινωνικές ομάδες μέσα στις πόλεις θα κερδίσουν από την ανάπτυξη των σχέσεων	13,43%	37,31%	35,82%	13,43%	0,00%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται στον χώρο μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών και ειδικότερα πάνω σε οδικούς άξονες ή σε συνοριακά περάσματα όντως κερδίζουν από το σημερινό επίπεδο σχέσεων	17,91%	62,69%	11,94%	5,97%	1,49%

Πίνακας 95. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Το επίπεδο των τωρινών σχέσεων είναι πολύ χαμηλό, οπότε οι πόλεις κερδίζουν πολύ λίγα από αυτές	21,88%	57,81%	10,94%	9,38%	0,00%
Όλες οι πόλεις θα κέρδιζαν περισσότερο αν οι σχέσεις μεταξύ τους ήταν εντονότερες	35,94%	54,69%	9,38%	0,00%	0,00%
Μερικές πόλεις «χάνουν» από την ανάπτυξη συγκεκριμένων ειδών σχέσεων με άλλες πόλεις στα δίκτυα συνεργασίας τα οποία δημιουργούνται	6,56%	29,51%	54,10%	9,84%	0,00%
Όλες οι κοινωνικές ομάδες μέσα στις πόλεις θα κερδίσουν από την ανάπτυξη των σχέσεων	12,50%	56,25%	29,69%	1,56%	0,00%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται στον χώρο μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών και ειδικότερα πάνω σε οδικούς άξονες ή σε συνοριακά περάσματα όντως κερδίζουν από το σημερινό επίπεδο σχέσεων	16,13%	62,90%	19,35%	0,00%	1,61%

Πίνακας 96. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Το επίπεδο των τωρινών σχέσεων είναι πολύ χαμηλό, οπότε οι πόλεις κερδίζουν πολύ λίγα από αυτές	16,47%	60,00%	15,29%	8,24%	0,00%
Όλες οι πόλεις θα κέρδιζαν περισσότερο αν οι σχέσεις μεταξύ τους ήταν εντονότερες	34,63%	59,14%	5,84%	0,00%	0,39%
Μερικές πόλεις «χάνουν» από την ανάπτυξη συγκεκριμένων ειδών σχέσεων με άλλες πόλεις στα δίκτυα συνεργασίας τα οποία δημιουργούνται	3,70%	20,58%	53,09%	19,75%	2,88%
Όλες οι κοινωνικές ομάδες μέσα στις πόλεις θα κερδίσουν από την ανάπτυξη των σχέσεων	11,37%	46,27%	34,90%	7,06%	0,39%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται στον χώρο μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών και ειδικότερα πάνω σε οδικούς άξονες ή σε συνοριακά περάσματα όντως κερδίζουν από το σημερινό επίπεδο σχέσεων	19,29%	60,63%	16,14%	2,36%	1,57%

4.5.4 Φραγμοί στις οικονομικές, θεσμικές, επιστημονικές και πολιτιστικές σχέσεις των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών με άλλες σημαντικές πόλεις στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η γνώμη του δείγματος αναφορικά με το ποιοι είναι οι φραγμοί στις οικονομικές, θεσμικές, επιστημονικές και πολιτιστικές σχέσεις των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών με άλλες σημαντικές πόλεις στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Πίνακας 97. Φραγμοί στις οικονομικές, θεσμικές, επιστημονικές και πολιτιστικές σχέσεις των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών με άλλες σημαντικές πόλεις στη Νοτιοανατολική Ευρώπη

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Πολιτισμικές διαφορές	3,46	3,35	3,40	3,44	3,41
Μεγάλες αποστάσεις μεταξύ των πόλεων	3,62	3,52	3,18	3,19	3,37
Διαφορετική γλώσσα	3,33	3,24	3,19	3,53	3,32
Ιστορικά γεγονότα / δυσπιστία	2,40	2,71	3,30	3,19	2,92
Έλλειψη πολιτικής βούλησης	2,60	2,98	2,99	2,39	2,75
Συχνή αλλαγή των κανόνων στις επιχειρήσεις	2,52	2,63	3,06	2,69	2,73
Έλλειψη της επικοινωνίας μεταξύ των διοικήσεων των πόλεων	2,49	2,76	2,84	2,35	2,62
Συνθήκες των δημόσιων μεταφορών	2,54	2,90	2,64	2,24	2,59
Η κατάσταση των αυτοκινητοδρόμων οι οποίοι συνδέουν τις πόλεις	2,85	2,08	2,96	2,41	2,57
Πολιτική αστάθεια σε μία ή περισσότερες χώρες	2,50	2,44	2,48	2,43	2,46
Δασμοί, γραφειοκρατικές διαδικασίες για τις εξαγωγές εισαγωγές	2,24	2,31	2,62	2,29	2,37
Διαφθορά	2,18	2,45	2,39	2,06	2,27
ΟΙ διαδικασίες στα σύνορα	2,25	2,08	2,48	2,11	2,23
Η κατάσταση των σιδηροδρόμων	2,08	2,14	2,52	2,03	2,20

Η πλειοψηφία του δείγματος θεωρεί πως ο σημαντικότερος φραγμός στις σχέσεις με άλλες πόλεις της Νοτιοανατολικής Ευρώπης είναι οι πολιτισμικές διαφορές (3,41 μέσο όρο). Ακολουθούν οι μεγάλες αποστάσεις μεταξύ των πόλεων (3,37) και η διαφορετική

γλώσσα (3,32). Ως λιγότερο σημαντικά θεωρούνται τα ιστορικά γεγονότα / δυσπιστία (2,92), η έλλειψη πολιτικής βούλησης (2,75), η συχνή αλλαγή των κανόνων στις επιχειρήσεις (2,73), η έλλειψη της επικοινωνίας μεταξύ των διοικήσεων των πόλεων (2,62), οι συνθήκες των δημόσιων μεταφορών (2,59) και η κατάσταση των αυτοκινητοδρόμων οι οποίοι συνδέουν τις πόλεις.

4.6 Διάχυση των αποτελεσμάτων της συνεργασίας των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

4.6.1 Διάχυση των αποτελεσμάτων της συνεργασίας μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

Σε αυτό το κεφάλαιο αξιολογούνται τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών.

Στον πίνακα 98 περιέχεται η αξιολόγηση για την πόλη των Σκοπίων. Στην δήλωση πως καμία άλλη πόλη δεν πρόκειται να κερδίσει από την συνεργασία, το 61,8% απάντησε πως ένα τέτοιο ενδεχόμενο δεν πρόκειται να συμβεί. Από την άλλη μεριά το 85,5% θεωρεί πως οι πόλεις οι οποίες συμμετέχουν στο δίκτυο συνεργασίας θα κερδίσουν από αυτή. Σημαντικά ποσοστά των κατοίκων των Σκοπίων συμφωνούν με την άποψη πως οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε μεταφορικές διόδους ή σε συνοριακά περάσματα θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία.

Πίνακας 98. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Καμία άλλη πόλη δεν πρόκειται να κερδίσει από την συνεργασία	1,8%	9,1%	27,3%	47,3%	14,5%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε μεταφορικές διόδους θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	7,0%	68,4%	15,8%	8,8%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε συνοριακά περάσματα θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	7,4%	59,3%	18,5%	14,8%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες συμμετέχουν στο δίκτυο συνεργασίας θα κερδίσουν από αυτή	27,3%	58,2%	12,7%	1,8%	0,0%

Η αξιολόγηση των κατοίκων της Σόφιας παρατίθεται στον πίνακα 99. Σε αυτή την περίπτωση οι απόψεις με αυτές των κατοίκων των Σκοπίων ταυτίζονται. Αίσθηση προκαλεί το σχεδόν απόλυτο ποσοστό (97%) το οποίο συμφωνεί με τη δήλωση πως οι

πόλεις που βρίσκονται σε σημαντικές μεταφορικές διόδους θα κερδίσουν από τη συνεργασία των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών.

Πίνακας 99. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Καμία άλλη πόλη δεν πρόκειται να κερδίσει από την συνεργασία	0,0%	1,5%	9,0%	61,2%	28,4%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε μεταφορικές διόδους θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	26,9%	70,1%	1,5%	1,5%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε συνοριακά περάσματα θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	17,9%	71,6%	9,0%	1,5%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες συμμετέχουν στο δίκτυο συνεργασίας θα κερδίσουν από αυτή	49,3%	49,3%	0,0%	0,0%	1,5%

Παρόμοιες απόψεις διατηρούν οι Θεσσαλονικείς (πίνακας 100). Τα ποσοστά των απαντήσεών τους κυμαίνονται σε παρεμφερή επίπεδα με των δύο προηγούμενων πόλεων.

Πίνακας 100. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Καμία άλλη πόλη δεν πρόκειται να κερδίσει από την συνεργασία	1,5%	4,4%	23,5%	55,9%	14,7%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε μεταφορικές διόδους θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	8,8%	79,4%	10,3%	1,5%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε συνοριακά περάσματα θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	10,3%	69,1%	17,6%	2,9%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες συμμετέχουν στο δίκτυο συνεργασίας θα κερδίσουν από αυτή	25,8%	59,1%	13,6%	1,5%	0,0%

Οι κάτοικοι των Τιράνων δεν παρουσιάζουν διαφοροποιημένη αντίληψη (πίνακας 102). Η πλειοψηφία τους πιστεύει πως τόσο οι πόλεις που συμμετέχουν στο δίκτυο συνεργασίας, όσο και αυτές που βρίσκονται σε περιοχές σημαντικών μεταφορικών διόδων ή σε συνοριακά περάσματα, θα κερδίσουν από την συνεργασία των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών.

Πίνακας 101. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Καμία άλλη πόλη δεν ηρώκεται να κερδίσει από την συνεργασία	0,0%	4,8%	22,2%	57,1%	15,9%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε μεταφορικές διόδους θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	17,5%	77,8%	4,8%	0,0%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε συνοριακά περάσματα θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	20,6%	71,4%	6,3%	1,6%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες συμμετέχουν στο δίκτυο συνεργασίας θα κερδίσουν από αυτή	33,3%	57,1%	9,5%	0,0%	0,0%

Στον πίνακα 102 παρουσιάζεται η συνολική εικόνα του δείγματος, μέσω των συνολικών ποσοστών για τις τέσσερις πόλεις των περιοχών μελέτης. Συνολικά επικρατεί αισιόδοξη αντίληψη, ενώ επιβεβαιώνονται οι παραπάνω απόψεις.

Πίνακας 102. Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις που αφορούν τα αποτελέσματα διάχυσης που προκύπτουν από τη συνεργασία μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών

	Απολύτως αληθές	Αληθές	Αβέβαιο	Ψευδές	Απολύτως ψευδές
Καμία άλλη πόλη δεν πρόκειται να κερδίσει από την συνεργασία	0,8%	4,7%	20,2%	55,7%	18,6%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε μεταφορικές διόδους θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	15,3%	74,1%	7,8%	2,7%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται πάνω σε συνοριακά περάσματα θα κερδίσουν από την προαναφερόμενη συνεργασία	14,3%	68,3%	12,7%	4,8%	0,0%
Οι πόλεις οι οποίες συμμετέχουν στο δίκτυο συνεργασίας θα κερδίσουν από αυτή	34,3%	55,8%	8,8%	0,8%	0,4%

4.6.2 Πιθανά οφέλη για τις ενδιάμεσες πόλεις

Ο πίνακας 103 παρουσιάζει τις απόψεις του δείγματος στην ερώτηση αναφορικά με το ποια θα είναι τα πιθανά οφέλη για τις πόλεις ενδιάμεσα των μητροπολιτικών περιοχών.

Πίνακας 103. Πιθανά οφέλη για τις πόλεις ενδιάμεσα των μητροπολιτικών περιοχών

	Σκόπια	Σόφια	Θεσσαλονίκη	Τίρανα	Μέσος όρος δείγματος
Άμεσα κέρδη λόγω των υψηλότερων επιπέδων κυκλοφοριακής κίνησης (Ξενοδοχεία, βενζινάδικα, καταστήματα στους αυτοκινητοδρόμους)	3,52	4,26	3,63	3,52	3,75
Έμμεσα κέρδη (Τα υψηλότερα επίπεδα δραστηριοτήτων στις μητροπολιτικές περιοχές θα έχουν εκτεταμένα αναπτυξιακά αποτελέσματα στις άλλες πόλεις)	3,26	3,89	3,29	3,26	3,47
Άμεσα κέρδη λόγω της υψηλότερης πυκνότητας διάδρασης μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών	3,39	3,68	3,35	3,39	3,51
Κλιμακωτές επιπτώσεις (μετά από ένα όριο δραστηριοτήτων, ορισμένες νέες δραστηριότητες θα λάβουν χώρα προς την εξυπηρέτηση των ήδη υπαρχόντων)	3,24	3,38	3,19	3,24	3,32
Εξειδικευμένες υπηρεσίες (τοπικές επιχειρήσεις στις ενδιάμεσες πόλεις μπορούν να αναπτύξουν ειδικές υπηρεσίες για να συγκλείσουν με το υψηλότερο επίπεδο διάδρασης που συνδέει τις μητροπόλεις π.χ. σχολεία τα οποία διδάσκουν ελληνικά, αποθήκες προϊόντων, προώθηση τοπικών προϊόντων υψηλής ποιότητας κλπ)	2,98	3,15	3,25	2,98	3,18
Συστημικές ανταγωνιστικές δραστηριότητες οι οποίες θα εκμεταλλεύονται τις θεσμικές διαφορές μεταξύ των κρατών (π.χ.: τα Casino)	2,95	3,65	3,29	2,95	3,36

Το σημαντικότερο όφελος κατά το δείγμα είναι τα άμεσα κέρδη λόγω της συχνότερης κίνησης (μέσος όρος 3,75). Ακολουθούν με 3,47 τα έμμεσα κέρδη¹², με 3,51 τα άμεσα κέρδη λόγω της ευκολότερης επέκτασης των επιχειρήσεων σε πόλεις κοντά σε μητροπολιτικές περιοχές, με 3,32 τα κλιμακωτά οφέλη, με 3,18 οι εξειδικευμένες υπηρεσίες και τέλος με 3,36 δραστηριότητες οι οποίες θα ενεργοποιηθούν από θεσμικές διαφορές μεταξύ των χωρών.

¹² π.χ. η προμήθεια πρώτων υλών από μικρότερες πόλεις για την παρασκευή εδεσμάτων σε εστιατόρια των μητροπόλεων

Πίνακας 104. Αξιολογήστε το επίπεδο πιθανού κέρδους από την μητροπολιτική συνεργασία για τις ενδιάμεσες πόλεις

	Συνεργασία μεταξύ Σκοπίων και Τιράνων	Συνεργασία μεταξύ Σκοπίων και Σόφιας	Συνεργασία μεταξύ Σκοπίων και Θεσσαλονίκης	Συνεργασία μεταξύ Σόφιας και Τιράνων	Συνεργασία μεταξύ Σόφιας και Θεσσαλονίκης	Συνεργασία μεταξύ Θεσσαλονίκης και Τιράνων
Πόλεις στην Ελλάδα						
Ioannina			1,86		1,48	3,71
Kozani			2,51		1,65	3,06
Kastoria			2,48		1,76	3,58
Florina			3,26		1,76	3,50
Veria			2,68		2,09	2,35
Serres			2,53		4,09	1,56
Kilkis			3,70		3,27	1,65
Πόλεις στην Αλβανία						
Korca	3,28			2,68		3,95
Sarante	1,94			1,94		2,56
Elbassan	2,87			2,91		2,80
Πόλεις στο ΠΓΔΜ						
Veles	2,19	2,91	2,94			
Bitola	2,61	2,82	3,00			
Ochrid	3,58	3,00	2,74			
Strip	2,13 ^a		2,42			
Gevgeli	2,09	2,97	3,94			
Πόλεις στην Βουλγαρία						
Plovdiv	0,00	2,27		2,20	2,59	
Blagoevgrad	0,00	3,89		2,85	4,52	
Sadanski	0,00	3,65		2,59	4,68	

Στον πίνακα 104 παρατηρούμε λεπτομερέστερα ποιες ενδιάμεσες πόλεις θα κερδίσουν από την συνεργασία των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών.

Οι ελληνικές πόλεις, οι οποίες κατά το δείγμα θα κερδίσουν περισσότερο από τη συνεργασία Σκοπίων και Θεσσαλονίκης είναι το Κιλκίς και η Φλώρινα, ενώ οι αντίστοιχες Σκοπιανές είναι η Ochrid και η Bitola.

Οι πόλεις που θα κερδίσουν από τη συνεργασία Σκοπίων και Σόφιας είναι η Ochrid και Gevgeli στα Σκόπια και Blagoevgrad, Sadanski στην Βουλγαρία.

Στη συνεργασία μεταξύ Σόφιας και Τιράνων περισσότερο θα κερδίσουν οι πόλεις Elbassan και Blagoevgrad.

Μεταξύ Σόφιας και Θεσσαλονίκης οι πόλεις που θα ξεχωρίσουν είναι οι Σέρρες, το Κιλκίς, το Blagoevgrad και το Sadanski.

Τέλος από τη συνεργασία Σκοπίων και Τιράνων οι πόλεις που θα κερδίσουν είναι η Orchid, η Bitola, η Korca και το Elbassan.

4.7 Συμπεράσματα

Στόχος του προγράμματος (RIMED) είναι η προώθηση της ανάπτυξης και της περιφερειακής ολοκλήρωσης στην ΝΑΕ μέσω της πολυκεντρικής και συνεργατικής ανάπτυξης των αστικών κέντρων, εξασφαλίζοντας ότι η αειφορική αστική ανάπτυξη θα βασίζεται σε δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των πόλεων και θα έχει ισχυρά αποτελέσματα διάχυσης. (Community Initiative INTERREG III (2000-2006) CADSES, application form)

Η έρευνα των ερωτηματολογίων είχε σαν στόχο την ανάλυση των παρόντων συνθηκών στις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα δεικτών. Από την επεξεργασία των δεδομένων προέκυψαν σημαντικά συμπεράσματα για τις αναπτυξιακές προοπτικές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, την επίδραση των νέων συνθηκών στο κοινωνικό – οικονομικό περιβάλλον, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών αναφοράς, την αξιολόγηση των σχέσεών τους με τα υπόλοιπα συστατικά του αστικού συστήματος και την κατάρτιση των πολιτικών για την αύξηση της διάχυσης των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων και την ενδογενή ανάπτυξη.

Παρατηρούμε πως οι περιοχές μελέτης έχουν εισέλθει σε μια διαδικασία αλληλεπίδρασης η οποία ακόμα βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο και ειδικότερα ξεχωρίζει αυτή μεταξύ Σκοπίων, Θεσσαλονίκης και Σόφιας. Η περιοχή των Τιράνων φαίνεται περισσότερο αποκομμένη από τις υπόλοιπες κυρίως λόγω αποστάσεων.

Αισιοδοξία κυριαρχεί σχετικά με τις αναπτυξιακές προοπτικές του Ευρωπαϊκού χώρου για την επόμενη πενταετία και ειδικότερα για την περιφέρεια αναφοράς. Επικρατεί πολύ μεγάλη αισιοδοξία για την ΠΓΔΜ, την Ελλάδα και τη Βουλγαρία, αλλά ποσοτικά αρκετά μικρότερη για την Αλβανία.

Το δείγμα θεωρεί πως οι περιφερειακές και οι κοινωνικές ανισότητες έχουν οξυνθεί τα τελευταία χρόνια. Παρά το ότι οι επιπτώσεις της διεθνοποίησης, της ιδιωτικοποίησης και των διαρθρωτικών αλλαγών συνέβαλλαν θετικά στην ανάπτυξη και τη λειτουργία της οικονομίας, η πλειοψηφία θεωρεί πως το μέσο εισόδημα του πολίτη έχει μειωθεί. Παρ' όλα αυτά η λειτουργία του δημόσιου τομέα δεν φαίνεται να έχει επηρεαστεί ιδιαίτερα, ενώ οι νέες γενιές θα έχουν αρκετές ευκαιρίες να εκμεταλλευτούν, οι οποίες προέρχονται από τις προαναφερόμενες αλλαγές.

Μόνο οι μητροπολιτικές περιοχές και οι μεγάλες πόλεις τα τελευταία 10-15 χρόνια έχουν οικονομική επίδοση καλύτερη από αυτή του εθνικού τους μέσου όρου. Για τις μικρότερες πόλεις και τα χωριά ή τις αγροτικές περιοχές, η γνώμη του δείγματος είναι πολύ αρνητική

Η σύγκριση μεταξύ των μητροπολιτικών και των υπόλοιπων περιοχών, που αφορά τους δείκτες του κατά κεφαλήν εισοδήματος, της ποιότητας και του κόστους ζωής, του επιπέδου φτώχειας, της αβεβαιότητας για το μέλλον και των κοινωνικών προβλημάτων, προτάσσει τις μητροπολιτικές περιοχές σαν τον προτιμότερο τόπο κατοικίας. Ο μοναδικός δείκτης στον οποίο δεν πρωτεύουν είναι το χαμηλό κόστος στέγασης.

Επίσης η πλειοψηφία του δείγματος θεωρεί ότι οι μητροπολιτικές περιοχές παρέχουν καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, καλύτερες δημόσιες υπηρεσίες, καλύτερη ποιότητα εργατικού δυναμικού, καθώς και υψηλότερη ποιότητα υποδομών. Ακόμα κυριαρχεί η πεποίθηση πως στις μητροπολιτικές περιοχές το επίπεδο ανεργίας είναι χαμηλότερο.

Η εξέταση των χωρικών ισορροπιών, δυναμικών και πολιτικών ενισχύει την άποψη πως υπάρχει σημαντικός βαθμός οικονομικών ανισοτήτων με τις μητροπολιτικές περιοχές να ευνοούνται. Εν τούτοις ένα ισχυρό κεντρικό κράτος και ένας αντίστοιχα ισχυρός δημόσιος τομέας δεν φαίνονται ικανοί να διατηρήσουν την απαραίτητη δυναμική για να ξεπεραστεί ο προαναφερόμενος σκόπελος.

Ακόμα, επικρατεί η άποψη πως ο βαθμός ανάπτυξης της μητρόπολης είναι ανεξάρτητος από το πληθυσμιακό της μέγεθος και ενώ οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται κοντά σε αυτή θα συμπαρασυρθούν σε ανοδική αναπτυξιακή πορεία, κυριαρχεί αβεβαιότητα όσον αφορά τις μικρότερες πόλεις και τα αναπτυξιακά οφέλη τα οποία αυτές θα αποκομίσουν. Επιπλέον καταλήγουμε στο ότι η μητροπολιτική ανάπτυξη επηρεάζει θετικά τα μεταναστευτικά ρεύματα προς αυτή, προκαλώντας όμως αρνητικές επιπτώσεις στις περιοχές από τις οποίες προέρχεται η κίνηση.

Αναφορικά με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών παρατηρούμε πως η ποιότητα ζωής προς το παρόν δεν θεωρείται πολύ υψηλή, ενώ σε βάθος πενταετίας αναμένεται βελτίωση. Αντίστοιχη εικόνα έχουμε για την ποιότητα του περιβάλλοντος και την οικονομική κατάσταση της μέσης οικογένειας, όπως και για αυτή του δημόσιου χώρου. Σημαντική βελτίωση αναμένεται στην εικόνα της πόλης και στις υποδομές, κυρίως της υγείας. Από την άλλη μεριά η ποιότητα των νέων κατοικιών

θα παραμείνει σταθερή αλλά σε υψηλά επίπεδα. Τόσο η ποιότητα του επιχειρηματικού κλίματος, όσο και η ανταγωνιστικότητα των ιδιωτικών επιχειρήσεων θα βελτιωθούν σε μικρό βαθμό. Ακόμα θα υπάρξει μικρή βελτίωση στην αποτελεσματικότητα της αστικής διοίκησης και σχεδιασμού. Η εκπαίδευση θα ακολουθήσει αντίστροφη πορεία αφού σε διάστημα πενταετίας θα υποβαθμιστεί ποιοτικά. Σταθερές θα παραμείνουν οι ευκαιρίες για έναν ανειδίκευτο νέο άνθρωπο να βρει δουλειά. Αντιθέτως για κάποιον ειδικευμένο αναμένεται να υπάρξει βελτίωση. Τέλος οι δημόσιες υπηρεσίες από τη μετριότητα που βρίσκονται σήμερα, θα βελτιωθούν αισθητά.

Από την ανάλυση ΔΑΠΑ που επιχειρήθηκε για τις τέσσερις μητροπολιτικές περιοχές εξαγάγουμε τα παρακάτω συμπεράσματα.

Τα βασικά πλεονεκτήματα για τις τέσσερις περιοχές μελέτης είναι:

1. Γεωγραφία: στρατηγική θέση στα Βαλκάνια
2. Ειδικευμένο εργατικό δυναμικό
3. Ισχυρές επιστημονικές βάσεις
4. Ιστορική κληρονομιά
5. Ταχέως αναπτυσσόμενες μικρές επιχειρήσεις
6. Χαμηλό κόστος ζωής

Τα βασικά μειονεκτήματα από την άλλη μεριά είναι:

1. Κυκλοφοριακή συμφόρηση σε ώρες αιχμής
2. Διαφθορά και εγκληματικότητα
3. Κακή ποιότητα των υποδομών
4. Άναρχη μη ελεγχόμενη ανάπτυξη της πόλης και απουσία αστικού σχεδιασμού
5. Υψηλό κόστος ζωής
6. Υψηλή ανεργία

Οι ευκαιρίες τις οποίες πρέπει να εκμεταλλευτούν είναι:

1. Σοφή χρήση των κεφαλαίων από την Ε.Ε. τα οποία προορίζονται για τις μητροπόλεις
2. Καθιέρωση καλύτερων οδικών, σιδηροδρομικών και εναέριων συνδέσεων με τις άλλες μητροπολιτικές περιοχές στη Νοτιοανατολική Ευρώπη
3. Εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών πολιτικών για τις πόλεις
4. Καθιέρωση σταθερών και ειρηνικών σχέσεων μεταξύ των γειτονικών χωρών

5. Χρήση της ευρωπαϊκής εμπειρίας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών σχεδίων για την ανάπτυξη των πόλεων
6. Χρήση των διεθνών διασυνδέσεων για την υιοθέτηση τεχνικών και τεχνογνωσίας από άλλους

Τέλος οι βασικές απειλές οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι:

1. Αδυναμία των τοπικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν εμπειρότερες διεθνείς εταιρίες
2. Δυσκολίες στην υιοθέτηση ευρωπαϊκών θεσμικών προϋποθέσεων
3. Αδυναμία στο να «μάθουν» και προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες όσο γρήγορα είναι απαραίτητο
4. Αδυναμία στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων
5. Μεγάλος αριθμός μεταναστών από μικρότερες πόλεις και αγροτικές περιοχές
6. Άρνηση της ΕΕ και των διεθνών οργανισμών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση

Αναφορικά με τις πολιτικές μητροπολιτικής ανάπτυξης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη εντοπίζουμε τα παρακάτω κύρια στοιχεία.

Τα σημαντικότερα έργα τα οποία θα προάγουν την μητροπολιτική ανάπτυξη, βάση του ποσοστού που συγκεντρώνουν είναι:

1. Χώροι στάθμευσης στο κέντρο της πόλης
2. Μετρό
3. Δίκτυο αυτοκινητοδρόμων το οποίο να συνδέεται με άλλα μητροπολιτικά κέντρα στην Νοτιοανατολική και Δυτική Ευρώπη
4. Αυτοκινητόδρομοι οι οποίοι να συνδέονται με άλλες σημαντικές πόλεις
5. Τεχνοπόλεις / επιστημονικά πάρκα
6. Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των βιομηχανικών περιοχών εκτός πόλεων

Οι σημαντικότερες πολιτικές μητροπολιτικής ανάπτυξης συνοψίζονται ως εξής:

1. Πολιτικές τεχνικών υποδομών
2. Πολιτικές για τη μείωση της ανεργίας / κοινωνικού αποκλεισμού
3. Πολιτικές προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων
4. Πολιτικές για τις κοινωνικές υποδομές
5. Πολιτικές για την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου

6. Πολιτικές που εστιάζουν στον αστικό σχεδιασμό

Τα σημαντικότερα έργα για την αναβάθμιση της ποιότητας και την ανάπτυξη των μητροπολιτικών περιοχών είναι:

1. Αυτοκινητόδρομοι οι οποίοι να συνδέουν τις μητροπόλεις με άλλες σημαντικές πόλεις της χώρας
2. Έλεγχος στην εγκατάσταση των νέων βιομηχανικών επιχειρήσεων στην μητρόπολη και κίνητρα για την επανεγκατάσταση των υπαρχόντων επιχειρήσεων εκτός της μητρόπολης
3. Δίκτυα προμήθειας σε αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα
4. Κοινοπραξίες μεταξύ μητροπολιτικών και περιφερειακών επιχειρήσεων
5. Μεταφορά τεχνογνωσίας και μάθησης μέσω δικτύων συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αρχών
6. Σιδηροδρομικές συνδέσεις με όλες τις σημαντικές πόλεις της χώρας

Οι βασικότερες πολιτικές με στόχο την προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης σε άλλες πόλεις και περιφερειακές περιφέρειες είναι:

1. Αποκέντρωση της δημόσιας διοίκησης
2. Επενδυτικά κίνητρα για την τόνωση και υποστήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων
3. Παροχή ικανοποιητικών υποδομών
4. Παροχή μοντέρνας παιδείας και εκπαίδευσης
5. Αποκέντρωση δημόσιων εξόδων
6. Πολιτικές διασυνοριακής συνεργασίας, ειδικά για τις πόλεις κοντά στα σύνορα

Παρατηρούμε πως οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται εγγύτερα στις μητροπολιτικές περιοχές είναι και αυτές οι οποίες θα αποκομίσουν τα περισσότερα οφέλη. Ακολουθούν οι πόλεις με καλές οδικές συνδέσεις ανεξαρτήτως απόστασης καθώς και οι πόλεις με ενεργές πολιτικές «μάθησης». Λιγότερο θα κερδίσουν τα υπόλοιπα 2-3 μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, ενώ η υπόθεση πως καμία πόλη δεν θα κερδίσει από τη διάχυση της μητροπολιτικής ανάπτυξης δεν κρίνεται πως θα ισχύσει.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως τα κριτήρια για την διάχυση των αποτελεσμάτων της μητροπολιτικής ανάπτυξης ταυτίζονται με την απόσταση από τις μητροπόλεις και το μέγεθος του υποδοχέα αυτών. Ομοίως, η κατανομή των δημοσίων κεφαλαίων θεωρείται πως πρέπει να γίνεται πρωτίστως με βάση πληθυσμιακά κριτήρια και δευτερευόντως ενισχύοντας τις φτωχότερες περιφέρειες.

Οι τομεακές εξειδικεύσεις οι οποίες θα προωθήσουν την εφαρμογή των αναπτυξιακών πολιτικών για ισόρροπη ανάπτυξη αφορούν οικονομικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες, μεταποίηση υψηλής τεχνολογίας, βιομηχανία έντασης κεφαλαίου / εργασίας, μικρές επιχειρήσεις σε καταναλωτικούς τομείς, επιστήμη / εκπαίδευση, εμπόριο, τουρισμό, υγεία, πολιτισμό και έχουν σαν κοινό παρονομαστή το ότι «ταιριάζουν» καλύτερα στις μητροπόλεις και τις μεγάλες πόλεις. Μόνο η γεωργία θεωρείται καταλληλότερη για τις μικρές πόλεις.

Όπως έχει προαναφερθεί το επίπεδο αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών βρίσκεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα με τάσεις βελτίωσης. Το είδος των προσωπικών σχέσεων μεταξύ των κατοίκων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών εντοπίζεται κυρίως στους τομείς της εκπαίδευσης / επιστήμης, της διοίκησης και σε απλή φιλία. Ο συχνότερος τρόπος επικοινωνίας είναι το e-mail.

Οι σημαντικότερες πολιτικές συνεργασίας, οι οποίες εκμεταλλεύονται τα πλεονεκτήματα / ευκαιρίες και αντιμετωπίζουν τις αδυναμίες / προκλήσεις που προαναφέραμε αφορούν:

1. Κοινοπραξίες μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων
2. Εξαγωγικές εμπορικές σχέσεις
3. Επιστημονική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων
4. Συνδιοργάνωση διεθνών γεγονότων
5. Συνεργασία των πόλεων για την προβολή τους με στόχο την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων

Απόρροια του χαμηλού επιπέδου των τωρινών σχέσεων είναι τα περιορισμένα οφέλη τόσο για τις πόλεις που αποτελούν τα δίκτυα συνεργασίας όσο και για αυτές που δεν ανήκουν σε αυτά. Εν τούτοις, επικρατεί η άποψη πως οι πόλεις οι οποίες βρίσκονται στον

χώρο μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών και ειδικότερα πάνω σε οδικούς άξονες ή σε συνοριακά περάσματα κερδίζουν σημαντικά από το σημερινό επίπεδο αλληλεπίδρασης.

Οι σημαντικότεροι φραγμοί στις σχέσεις με άλλες πόλεις της Νοτιοανατολική Ευρώπης είναι:

1. Οι πολιτισμικές διαφορές
2. Οι μεγάλες αποστάσεις μεταξύ των πόλεων
3. Η διαφορετική γλώσσα

Τα σημαντικότερα οφέλη για τις πόλεις ενδιάμεσα των μητροπολιτικών περιοχών είναι:

1. Τα άμεσα κέρδη λόγω της συχνότερης κίνησης
2. Έμμεσα κέρδη
3. Τα άμεσα κέρδη λόγω της ευκολότερης επέκτασης των επιχειρήσεων σε πόλεις κοντά σε μητροπολιτικές περιοχές
4. Τα κλιμακωτά οφέλη
5. Εξειδικευμένες υπηρεσίες
6. Δραστηριότητες οι οποίες θα ενεργοποιηθούν από θεσμικές διαφορές μεταξύ των χωρών

Υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ των αναπτυξιακών προοπτικών της ΝΑΕ και των αποστάσεων μεταξύ των μητροπολιτικών κέντρων. Ενδεικτική είναι η περίπτωση των Τιράνων τα οποία απέχουν αρκετά από άλλες μεγάλες αγορές και ανεπτυγμένα / έμπειρα οικονομικά κέντρα, στην περίπτωσή μας από τις υπόλοιπες περιοχές μελέτης.

Η αλλαγή που έχει συντελεστεί από τη δεκαετία του '90 στο κοινωνικό – οικονομικό περιβάλλον έχει αναδιαμορφώσει την οικονομία της περιοχής χωρίς να την ταυτοποιεί με τα προϋπάρχοντα συστήματα ή με τις Δυτικοευρωπαϊκές και Κεντροευρωπαϊκές αγορές. Παρά το προβληματικό της μετάβασης της οικονομίας και τις μη ικανοποιητικές σημερινές συνθήκες επικρατεί η αντίληψη πως μελλοντικά η κατάσταση θα εξομαλυνθεί και τελικά θα υπάρξει ανάπτυξη.

Φορέας της ανάπτυξης αυτής είναι οι μητροπολιτικές περιοχές οι οποίες ούτως ή άλλως τα τελευταία χρόνια συγκεντρώνουν τις αποδοτικότερες και εντονότερες

οικονομικές δραστηριότητες. Η διάχυση των οφελών των διαδικασιών οι οποίες συντελούνται στις μητροπόλεις είναι αρκετά περιορισμένη και πρέπει να αναζητηθούν πολιτικές που να οδηγούν προς την αντίθετη κατεύθυνση, αφού οι μέθοδοι οι οποίες μέχρι πρότινος χρησιμοποιούνταν, θεωρούνται πια παρωχημένες. Η διαδικασία ανάπτυξης των μητροπόλεων πρέπει να σχεδιαστεί με ορθολογικά κριτήρια και να εντάσσεται σε γενικότερα πλαίσια σχεδιασμού. Με αυτό τον τρόπο θα αποφευχθούν αρνητικές συνέπειες όπως η ερήμωση της υπαίθρου και η αποστράγγιση των μικρότερων πόλεων από ανθρώπινο δυναμικό υψηλής ποιότητας. Σημαντικό κομμάτι της παραπάνω διαδικασίας αποτελεί η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στις υπόλοιπες χωρικές ενότητες εκτός των μητροπολιτικών περιοχών, ούτως ώστε να διατηρηθεί και κατά το δυνατόν να αυξηθεί η δυναμική του συνόλου του αστικού συστήματος και κυρίως των περιοχών οι οποίες βρίσκονται άπω των μητροπολιτικών περιφερειών.

Προκειμένου να καταρτιστούν οι βέλτιστες πολιτικές για την αειφορική μητροπολιτική ανάπτυξη πρέπει να γίνει σωστή αξιολόγηση των χαρακτηριστικών τους, τα οποία θα καθορίσουν τις κατευθύνσεις αυτών.

Από την ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου προκύπτει πως ιδιαίτερο βάρος πρέπει να δοθεί στα βασικά στοιχεία τα οποία θα εξασφαλίσουν την ενδογενή ανάπτυξη των περιοχών μελέτης. Έτσι επιβάλλεται η ανάπτυξη επιστημονικών βάσεων, καθώς και δραστήριου ιδιωτικού τομέα¹³ και των απαραίτητων υποστηρικτικών μεταφορικών και τηλεπικοινωνιακών υποδομών.

Επιπροσθέτως, η ανάδειξη της περιφέρειας της ΝΑΕ σε μια σημαντική αναδυόμενη αγορά, αλλά και σε πύλη της ΕΕ στις αντίστοιχες αγορές της περιφέρειας της Μαύρης Θάλασσας, της ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής απαιτεί την κατασκευή σύγχρονων και αξιόπιστων υποδομών¹⁴ οι οποίες δεν θα στοχεύουν αποκλειστικά στην ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων με τις προαναφερόμενες περιοχές καθώς θα επιδιώκουν και την ενοποίηση – ολοκλήρωση του Βαλκανικού χώρου. (RIMED Published Report 2, 2003).

Αντίστοιχα πρέπει να εξασφαλιστεί η απαιτούμενη πολιτική σταθερότητα¹⁵ η οποία θα αποτελεί εχέγγυο τόσο για την ανάπτυξη σχέσεων με άλλα ευρωπαϊκά κέντρα εκτός ΝΑΕ και ανταλλαγή τεχνογνωσίας, όσο και την συνέχεια των πολιτικών και την βέλτιστη εκμετάλλευση των εισροών από την Ε.Ε.

¹³ Για την εκμετάλλευση της παραγόμενης τεχνογνωσίας

¹⁴ Τόσο μεταφορικών, όσο και τηλεπικοινωνιακών

Εν τούτοις οι μητροπόλεις μέσω της διαδικασίας αναβάθμισής τους πρέπει να αποποιηθούν τον πρότερο περιοριστικό τους χαρακτήρα και να προσαρμόσουν σε υψηλότερα ευρωπαϊκά δεδομένα τα αστικά τους χαρακτηριστικά και την ποιότητα ζωής εν γένει. Ιδιαίτερο βάρος πρέπει να δοθεί στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και της ανεργίας, αφού πιθανότατα η πλειοψηφία των μεταναστών προς τις μητροπόλεις δεν θα έχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο και εξειδίκευση.

Τα όποια αναπτυξιακά οφέλη προκύπτουν δεν θα περιοριστούν αποκλειστικά στην χωρική ενότητα που περικλείουν οι μητροπολιτικές περιοχές. Οι πόλεις οι οποίες διαθέτουν ορισμένα ή κάποιο από τα χαρακτηριστικά των μητροπολιτικών κέντρων σε ισχυρό βαθμό θα αποκομίσουν σημαντικά οφέλη, είτε αυτά μεταφράζονται σε δημόσια / ιδιωτικά κεφάλαια¹⁶, είτε άμεσα και έμμεσα κέρδη από την επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ τους.

Ειδικότερα οι συνεργασίες μεταξύ των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών πρέπει να εναρμονίζονται με τις προαναφερόμενες πολιτικές για να επιτευχθούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Έμφαση πρέπει να δοθεί στην προώθηση της εικόνας των περιοχών μελέτης και στην κατ' επέκταση άρση των πολιτισμικών και πρακτικών διαφορών που προκύπτουν. Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται η εμπιστοσύνη μεταξύ των κατοίκων των τεσσάρων μητροπολιτικών περιοχών και προωθούνται σε βάθος χρόνου οι υπόλοιποι τομείς συνεργασίας τους οποίους έχουμε προαναφέρει.

Η μητροπολιτική ανάπτυξη δείχνει πως μπορεί να απαγκιστρωθεί πολύ δύσκολα από τον πολωτικό της χαρακτήρα, ειδικότερα αφού όπως είδαμε οι οικονομικές δυνάμεις των περιοχών που εξετάζουμε τείνουν να ευνοούν ποικιλοτρόπως τις μητροπολιτικές περιοχές. Χαρακτηριστικές του φαινομένου είναι οι ασταθείς σχέσεις των μητροπολιτικών περιοχών με τις μικρότερες πόλεις, με την πλάστιγγα να γέρνει σαφώς προς τη μεριά των πρώτων αναφορικά με την κατανομή της έντασης και της ποιότητας των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Παρ' όλα αυτά, στο δείγμα κυριαρχεί η κοινή πεποίθηση πως όλες οι πόλεις οι οποίες εμπλέκονται γεωγραφικά στο εν λόγω δίκτυο συνεργασίας¹⁷ στο εγγύς μέλλον θα απολαύσουν αναπτυξιακά οφέλη.

¹⁵ Κατά το δείγμα είναι βασική απειλή για την περιοχή και σαφώς λαμβάνεται υπόψιν το βεβαρημένο παρελθόν της βαλκανικής

¹⁶ Τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για την τριτογενοποίηση της οικονομίας και σε διάφορες άλλες εξειδικευμένες οικονομικές δραστηριότητες

¹⁷ Ειδικότερα αυτές που βρίσκονται σε σημαντικές μεταφορικές οδούς και σε συνοριακά περάσματα

Άμεση συνέπεια των παραπάνω είναι η διάχυση των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων αρχικά στις περιοχές με ανεπτυγμένες τις μεταφορικές υποδομές και χωρικά συγκριτικά πλεονεκτήματα ¹⁸ και έπειτα στα υπόλοιπα συστατικά του αστικού συστήματος.

Προκειμένου να προωθηθεί περαιτέρω διάχυση της ανάπτυξης και η περιφερειακή ολοκλήρωση στη ΝΑΕ πρέπει αν ξεπεραστούν ορισμένα βασικά εμπόδια.

Διαχρονικά παρατηρείται αύξηση των περιφερειακών ανισοτήτων σε όλες τις χώρες διεύρυνσης με κύριο χαρακτηριστικό την επιλογή προώθησης της αποτελεσματικότητας της οικονομίας θυσιάζοντας την «ισότητα ατόμων ή περιοχών» (Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Ι., 2004). Από την ανάλυση των ερωτηματολογίων όμως συμπεραίνουμε πως υπάρχει ευνοϊκό κλίμα για την περαιτέρω ανάπτυξη της έντασης των διασυνοριακών συνεργασιών κυρίως εκμεταλλευόμενοι τη δυναμική των μητροπολιτικών περιοχών και τις περιφέρειες οι οποίες συνορεύουν με ανεπτυγμένες αγορές (χώρες της ΕΕ-15).

Εκτός της κατασκευής των απαραίτητων υποδομών, κρίνονται επιβεβλημένες παρεμβάσεις σε θεσμικό επίπεδο. Η θεσμοθέτηση μόνιμων δομών διακρατικής συνεργασίας και η ευαισθητοποίηση των κατοίκων για το κοινό μέλλον της περιφέρειας της ΝΑΕ αποτελούν βασική προϋπόθεση.

Η παρωχημένη κρατούσα νοοτροπία όμως, δεν επιτρέπει την αξιολόγηση των νέων οικονομικών πρωτίστως και κοινωνικών δευτερευόντως συνθηκών οι οποίες προκύπτουν από την αντιμετώπιση της ΝΑΕ σαν ενιαίο περιφερειακό χώρο, καθώς υπάρχει διαφορετική ιεράρχηση των προβλημάτων. Έτσι η υπερκέραση του «τοπικισμού» και η επέκταση των οικονομικών δραστηριοτήτων τόσο χωρικά όσο και κλαδικά δυσχεραίνονται.

Με αυτό τον τρόπο εξηγούνται οι μερικώς προβληματικές όσον αφορά την διάδραση σχέσεις των μικρών πόλεων και των αγροτικών περιοχών με τα μητροπολιτικά κέντρα. Φυσικά η παραπάνω συνιστώσα επεκτείνεται και στις δύο κατευθύνσεις.

Η προώθηση της διάχυσης των αποτελεσμάτων της αναπτυξιακής διαδικασίας των μητροπολιτικών περιοχών και της ενδογενούς ανάπτυξης γίνεται αντιληπτή με διαφορετικό τρόπο από κάθε περιοχή. Πιθανοί λόγοι αφορούν ιστορικούς παράγοντες,

¹⁸ Όπως περιοχές μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών μελέτης οι οποίες εγκλωβίζονται σε έναν αναπτυξιακό κλοιό

θεσμικές διαφορές, ποικίλες οικονομικές συνθήκες ακόμα και πολιτικούς - ιδεολογικούς παράγοντες.

Προκειμένου να επικρατήσει σύγχρονη αντίληψη στη συνείδηση των κατοίκων της κάθε μητροπολιτικής περιοχής πρέπει να προωθηθούν λύσεις στα κοινά προβλήματα τα οποία αφορούν όλες τις πλευρές και να ενταθεί η διαπεριφερειακή συνεργασία. Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητη η κατάρτιση ενός αποτελεσματικού μέσου για την προώθηση του διαλόγου (δημόσιος φορέας, οργάνωση κλπ) ούτως ώστε να προσεγγιστεί η σταθερότητα που απαιτείται για την επίτευξη των παραπάνω.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αραβαντινός Α. (1997), «Πολεοδομικός σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», εκδόσεις συμμετρία, Αθήνα Κεφ. 12

Γετίμης Π. & Γρηγοριάδου Δ, Μαραβά Ν, «Μητροπολιτική διακυβέρνηση: ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία» [ca.2003]

Γετίμης Π. & Καυκαλάς Γρ. (2003), «Οι Ευρωπαϊκές Μητροπόλεις και το Ζήτημα της Πολύ-επίπεδης Χωρικής Διακυβέρνησης», στο Γετίμης Κ. Καυκαλάς Γρ. (επιμ.) Μητροπολιτική Διακυβέρνηση, Διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα, ΙΑΠΑΔ, Αθήνα

Γιαννακούρου Γ. (2003), «Ο Θεσμός των Μητροπολιτικών Περιοχών στην Ελλάδα: Θεσμοί και Πολιτικές», στο Γετίμης Κ. Καυκαλάς Γρ. (επιμ.) «Μητροπολιτική Διακυβέρνηση, Διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα», ΙΑΠΑΔ, Αθήνα

Κοκκάλη Ι. (2002), «Σειρά ερευνητικών εργασιών : Οι πρόσφατες εξελίξεις στη Ν Ανατολική Ευρώπη και ο ρόλος της Θεσσαλονίκης» Βόλος, σελ1-26

Μαλούτας Θ. (1999), «Γεωγραφία του αστικού χώρου Ι», σημειώσεις μαθήματος, Βόλος, Θέμα 4

Μιχαήλ Γ. (1994), «Θεσμικό Πλαίσιο Σχεδιασμού Μητροπολιτικών Κέντρων στην Ελλάδα: Εφαρμογές και Διοίκηση - Γενικά Ζητήματα » στο Συστήματα Διοίκησης Μητροπολιτικών Περιοχών, Εκδόσεις Σακουλα, Αθήνα – Κομοτηνή

Μπεριάτος Η. (2004), «Σημειώσεις μαθήματος Χωροταξία IV Στρατηγικός χωροταξικός σχεδιασμός», Βόλος, σελ 39-84

Οικονόμου Δ. (2000), «Ο διεθνής μητροπολιτικός ρόλος της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης και ο νέος ευρωπαϊκός χώρος» στο Ανδρικοπούλου Ε &Καυκαλάς Γ, ο νέος ευρωπαϊκός χώρος: η διεύρυνση και η γεωγραφία της ευρωπαϊκής ανάπτυξης, εκδόσεις θεμέλιο, Αθήνα, σελ 444 - 469

Παπαϊωάννου Α. (2004), «Θεσσαλονίκη, η ανάδυση μιας μητρόπολης: Μια πρώτη προσπάθεια προσδιορισμού των ορίων της μητροπολιτικής περιοχής, διπλωματική εργασία» Βόλος, σελ 8-39

Παυλέας Σ. (2003), «Το ελληνικό αστικό σύστημα: κατανομή τάξης μεγέθους και εκτίμηση του βαθμού μητροπολιτικής συγκέντρωσης, διπλωματική εργασία», Βόλος σελ 7-16

Πετράκος Γ. & Ψυχάρης Ι. (2004), «Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα πανεπιστημιακές σημειώσεις» Βόλος, κεφ2 σελ 1-17, 93-110, 182-224

Πετράκος Γ. (2000). « Η ανάπτυξη των Βαλκανίων» Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας

Πετράκος Γ. & Οικονόμου Δ. (1999), «Διεθνοποίηση και Διαρθρωτικές Αλλαγές στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Αστικών Κέντρων», στο Δ. Οικονόμου, Γ. Πετράκος (επιμ.), Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων, Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας - Gutenberg, Βόλος σελ 13-44

Πετράκος Γ. & Τσουκαλάς Δ. (1999), «Μητροπολιτική συγκέντρωση στην Ελλάδα: Μια εμπειρική διερεύνηση», στο Δ. Οικονόμου, Γ. Πετράκος (επιμ.), Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων, Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας - Gutenberg, Βόλος, σελ. 247-264

Πετράκος Γ. (1995), Η νέα γεωγραφία των Βαλκανίων: επιπτώσεις και προοπτικές της συνεργασίας Ελλάδας, Αλβανίας και Βουλγαρίας, Περιοδικό Τόπος επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, 10/95 σελ 3-41

Ροβολής Α. (2002), «Σημειώσεις αστικής οικονομικής», Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, , σελ 1-22

(ΣΑΚΧ) (1997), «Σχέδιο ανάπτυξης κοινοτικού χώρου» Ε.Ε Βρυξέλλες, σελ 51-76

Σκάμη Α. (2003), «Τα προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας PHARE CBC 1994-1999 στη νότιο βαλκανική η περίπτωση της Αλβανίας και Βουλγαρίας μια συγκριτική ανάλυση διπλωματική εργασία» σελ 31-34, το πρόγραμμα INTERREG II 1994-1999

Σπανού Κ. (2003), «Μητροπολιτική διοίκηση ή διακυβέρνηση»

Χάλαρης Γ. (1997), «Κέντρα και επιτελικές λειτουργίες στις σύγχρονες μητροπόλεις», Τόπος τεύχος 13, σελ 77-100

Ξενόγλωσση

Community Initiative INTERREG III (2000-2006) CADSES, application form, pages 4-12

Pumain D., Mathian H., Rozenblat C. (1999), «*A regional typology of rural-urban patterns in study program on European spatial planning, strategic study: towards new urban-rural partnership in Europe, typology of cities*»

Petrakos G. (2002), «*Peripheral European transitions: performance, structure and trade relations in the Balkan region*», discussion paper series, 8(1):1-18 university of Thessaly,

RIMED Questionnaire Data. (2004), «*Final Findings Based on the Questionnaire Survey in the Four Metropolitan Areas*», Regional Integration and Metropolitan

Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED DATABASE. (2004), “*Data collected by RIMED Partners*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 1. (2003), “*SPATIAL ADJUSTMENT IN SOUTHEASTERN EUROPE: Integration, Transition, Performance, Structure and Prospects of Convergence*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 2. (2003), “*SPATIAL ADJUSTMENT IN SOUTHEASTERN EUROPE: Fragmentation, Isolation and Barriers to Regional Integration*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 3. (2003), “*SPATIAL ADJUSTMENT IN SOUTHEASTERN EUROPE: Economic Geography and the Impact of European and International Policies*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 4. (2003), “*SPATIAL ADJUSTMENT IN SOUTHEASTERN EUROPE: Regional Inequalities and the Urban System in Southeastern Europe*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 5. (2003), “*SPATIAL CHANGE IN SOUTHEASTERN EUROPE: Policies of Integration and Development*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of

Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 6. (2004), “*REGIONAL INTEGRATION AND POLYCENTRIC METROPOLITAN DEVELOPMENT IN SE EUROPE: The place of the four urban regions in the European/SE European system and the driving forces of development*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 7. (2004), “*REGIONAL INTEGRATION AND POLYCENTRIC METROPOLITAN DEVELOPMENT IN SE EUROPE: FROM CONFLICTING TO COMPLEMENTARY GOALS: National urban hierarchies and the relations of Skopje, Sofia, Tirana and Thessaloniki with their hinterlands*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 8. (2004), “*REGIONAL INTEGRATION AND POLYCENTRIC METROPOLITAN DEVELOPMENT IN SE EUROPE: FROM CONFLICTING TO COMPLEMENTARY GOALS: Maximizing the spread effects of the four metropolitan regions in SE Europe: methods and policies*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 9. (2005), “*A COMPARATIVE SWOT ANALYSIS OF THE METROPOLITAN REGIONS OF SOFIA, SKOPJE, TIRANA, AND THESSALONIKI: An analysis of the economic structure and change in Skopje, Sofia, Tirana and Thessaloniki*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 10. (2005), “*A COMPARATIVE SWOT ANALYSIS OF THE METROPOLITAN REGIONS OF SOFIA, SKOPJE, TIRANA, AND THESSALONIKI: Social Characteristics and Social Dynamics of Skopje, Sofia, Tirana, and Thessaloniki*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 11. (2005), “*A COMPARATIVE SWOT ANALYSIS OF THE METROPOLITAN REGIONS OF SOFIA, SKOPJE, TIRANA, AND THESSALONIKI: Institutional arrangements, local governance and development prospects*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 12. (2005), “*A COMPARATIVE SWOT ANALYSIS OF THE METROPOLITAN REGIONS OF SOFIA, SKOPJE, TIRANA, AND THESSALONIKI: The urban infrastructure: technical, social and productive aspects*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 13. (2005), “*A COMPARATIVE SWOT ANALYSIS OF THE METROPOLITAN REGIONS OF SOFIA, SKOPJE, TIRANA, AND THESSALONIKI: Land use change and planning policies*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 14. (2005), “*A COMPARATIVE SWOT ANALYSIS OF THE METROPOLITAN REGIONS OF SOFIA, SKOPJE, TIRANA, AND THESSALONIKI: Weaknesses, disadvantages, opportunities, threats and economic potential of the four metropolitan regions*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 15. (2005), “*A COMPARATIVE SWOT ANALYSIS OF THE METROPOLITAN REGIONS OF SOFIA, SKOPJE, TIRANA, AND THESSALONIKI: Transportation, Interaction, Relations and Networks among Skopje, Sofia, Tirana, and Thessaloniki*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 16. (2005), “*A COMPARATIVE SWOT ANALYSIS OF THE METROPOLITAN REGIONS OF SOFIA, SKOPJE, TIRANA, AND THESSALONIKI: Type of relations among the four metropolitan regions: Towards a synergic approach to regional development in SEE*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

RIMED Published Report 17. (2005), “*A Synergic Action Plan for Polycentric Development in Southeastern Europe: Towards a new strategy of regional integration*”, Regional Integration and Metropolitan Development in SEE, INTERREG III B CADSES, University of Thessaly, SEED Center, Volos, Greece, (http://www.seed-center.org/rimed/en_index.html)

Soja. E., 2000. «*Postmetropolis: critical Studies of cities and regions*», Blackwell publishing σελ 19-24, 76-78, 95-109, 234-250

Tadeusz M., 2004. «*Some remarks on Metropolitan development*» ‘‘in Polish academy of sciences, Committee for Spatial Economy and Regional Planning’’ Urban and regional development- concepts and experiences, Warsaw, σελ.129-135

Περαιτέρω αναγνώσματα

Λαμπριανίδης Α. (2001), «*Οικονομική Γεωγραφία – Στοιχεία Θεωρίας και εμπειρικά παραδείγματα*», Αθήνα

Μούσης Ν. (2003), «*Ευρωπαϊκή Ένωση, δίκαιο, οικονομία, πολιτική*» εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Σκούντζος Θ. (1997), «*Οικονομική ανάπτυξη*», Τόμος Ι, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

McCann P. (2001), «*Αστική και περιφερειακή οικονομική*», εκδόσεις Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Βήτας Χ. (2005), «*Η Διασυνοριακή συνεργασία απαιτεί αλλαγή νοοτροπίας*», Πτολεμαίος, 17/07/2005 σελ 16

Πηγές

Η Γεωγραφία των Βαλκανίων, (Κοτζαμάνης Βύρων, 2000)

Γ_ΚΠΣ για την περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

ΕΣΥΕ. Πραγματικός πληθυσμός της Ελλάδος 2001, 1991, 1981, 1971, 1961, 1951.

ΟΜΕΠ / ΙΡ 1998

ΟΜΕΠ ΡΕΦ 9877 'Β Φάση

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας (1997)

Χωροταξικό σχέδιο περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

European Commission INTERREG III B CADSES Program, Project; 2A051 RIMED,
«Data requirement for the four metropolitan areas»

www.economics.gr (20/02/2005)

www.google.com (27/09/2005)

SEED CENTER data base

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

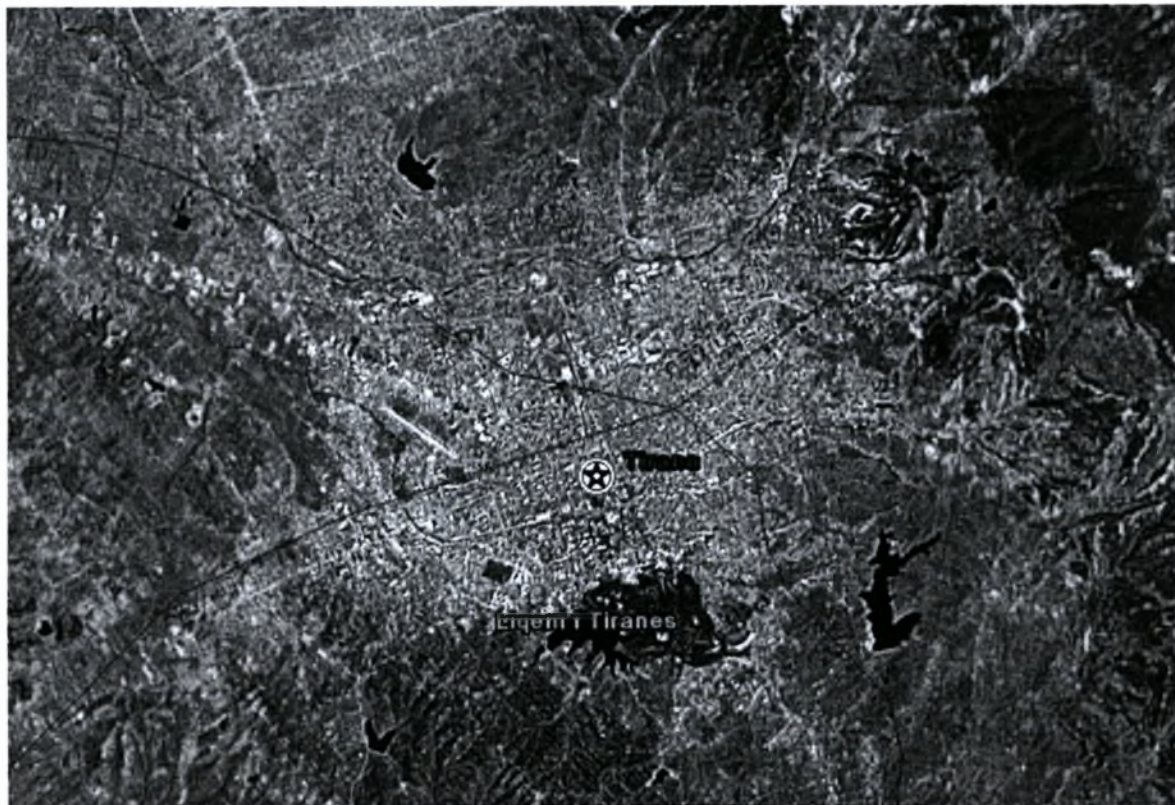
Μητροπολιτική περιοχή Σκοπίων

Μητροπολιτική περιοχή Σόφιας

Μητροπολιτική περιοχή Θεσσαλονίκης

Μητροπολιτική περιοχή Τιράνων

Πηγή: Google.earth

RIMED PROJECT QUESTIONNAIRES

FOR WP2, WP3, WP5 AND WP6

University of Thessaly
Department of Planning and Regional Development
South and East European Development Center (SEED)
Pedion Areos, Volos 383 34 Greece
Tel. +30 24210 74485
Fax +30 24210 74385
e-mail: aganag@prd.uth.gr
<http://www.seed-center.org>
<http://www.prd.uth.gr>

A SYNERGIC ACTION PLAN FOR POLYCENTRIC URBAN GROWTH, REGIONAL INTEGRATION AND NETWORK-BASED COOPERATION IN SOUTHEASTERN EUROPE

QUESTIONNAIRE FOR THE CITIES OF SKOPJE, SOFIA, THESSALONIKI AND TIRANA

This questionnaire is a part of a European Project aiming to propose a strategy of development and regional integration in Southeastern Europe through the promotion of polycentric and synergic development of the urban centers. The strategy focuses on the cities of Sofia, Skopje, Tirana and Thessalonica. Their place and relative proximity allows for a strategy of regional integration based on networks of cooperation and polycentric urban growth that will have strong spread effects. This research project is organized by the SEED Center, University of Thessaly (Greece) with the participation of the Democritus University of Thrace, Department of International Economics and Development, Thessaloniki Organization, Cyril and Methodius University / Faculty of Economics (Skopje), University of Architecture, Civil Engineering and Geodesy / Department of Urban Planning (Sofia), City of Sofia, Bulgarian Academy of Sciences / Institute of Economics, City of Skopje, Institute of Economics (Skopje), University of Tirana / Faculty of Economics, Prefecture of Tirana and Institute of Labor (Tirana).

IMPORTANT! The information provided in this interview is absolutely confidential and will be used only for statistical analysis.

Would you like to receive information about the results of this survey?

Yes

☐

No

☐

Information about the respondent

Name	SILVA LOZANOVA IOTOVA			
Organization	ET "ATENA KONSULT" (FIRM)			
Function	MANAGER			
City	SOFIA		Country	BULGARIA
Sex	Male	☐	Female	☐
Age	25-34	☐	45-54	Over 65 ☐
	35-44	☐	55-64	☐
Education	Less than 12 years	☐	University / College	☐
	High School	☐	Graduate degree	☐
Foreign Languages	How many in total: (_ 3 _)			
	Do you speak any other Balkan language?			
	Yes	☐	No	☐
	Which one? (_____)			
Have ever been in (omit the place you live):	Skopje	Sofia	Thessaloniki	Tirana
Never	☐	☐	☐	☐
1-2 times	☐	☐	☐	☐
Many times	☐	☐	☐	☐

I. Economic integration, development prospects and spatial dynamics in Southeastern Europe

1. In your view, what are the development prospects of the following regions / countries during the next five years?

Regions	Strong growth (5 – 8%)	Growth (2 – 4%)	Stagnation (0 – 1%)	Recession (-2 – 0%)	Serious recession (-3 – -6%)
European Union	☐	☐	☐	☐	☐
Central Europe (PL, HU, CZ, SL, SK)	☐	☐	☐	☐	☐
Southeastern Europe (AL, B-H, BU, CR, FYROM, GR, SER-M, RO)	☐	☐	☐	☐	☐
Albania	☐	☐	☐	☐	☐
Bulgaria	☐	☐	☐	☐	☐
FYROM	☐	☐	☐	☐	☐
Greece	☐	☐	☐	☐	☐

2. During the last 10-15 years significant changes have taken place in the economy of your country (internationalization, privatization, structural change, etc.). Have these changes affected and in which way the following in your country:

Regions	Increased significantly	Increased	Same / not affected	Decreased	Decreased significantly
Regional inequalities	☐	☐	☐	☐	☐
Social inequalities	☐	☐	☐	☐	☐
Poverty levels	☐	☐	☐	☐	☐
Development prospects of the economy	☐	☐	☐	☐	☐
Average citizen income	☐	☐	☐	☐	☐
Efficient operation of economy	☐	☐	☐	☐	☐
Efficient operation of public sector	☐	☐	☐	☐	☐
Opportunities for the future generation	☐	☐	☐	☐	☐

3. What has been the performance of the following areas in your country with respect to GDP growth in the last 10-15 years? Please compare with the average performance of the National economy.

Regions	Much better than the national average	Better than the national average	Same as the national average	Worse than the national average	Much worse than the national average
Metropolitan areas*	☐	☐	☐	☐	☐
Other large urban areas	☐	☐	☐	☐	☐
Small cities	☐	☐	☐	☐	☐
Villages / rural areas	☐	☐	☐	☐	☐

* The question refers to Skopje, Sofia, Thessaloniki and Tirana.

**4. Which areas are described better by the following sentences?
 (one mark per line only)**

Regions	Metropolitan areas	Other large urban areas	Small cities	Villages / rural areas
Job opportunities are better	☐	☐	☐	☐
Income per head is higher	☐	☐	☐	☐
Life quality is better	☐	☐	☐	☐
Public services are better	☐	☐	☐	☐
Cost of living is lower	☐	☐	☐	☐
Quality of labor force is better	☐	☐	☐	☐
Unemployment is lower	☐	☐	☐	☐
Poverty is less wide spread	☐	☐	☐	☐
Uncertainty about the future is lower	☐	☐	☐	☐
Quality of infrastructure is better	☐	☐	☐	☐
Social problems are less serious	☐	☐	☐	☐
Housing cost is lower	☐	☐	☐	☐

5. Evaluate the following sentences

	Absolutely true	True	Uncertain	False	Absolutely false
The economic relations of the metropolis* with the smaller cities in each country are unbalanced, favoring mainly the metropolis	☐	☐	☐	☐	☐
Balanced development is more likely to take place if central government is strong and concentrates most powers	☐	☐	☐	☐	☐
Maintaining a strong public sector may be a way to reduce regional inequalities	☐	☐	☐	☐	☐
The metropolis* would be more developed if it was larger in terms of population size	☐	☐	☐	☐	☐
Further growth of the metropolis* will affect positively the growth prospects of smaller cities	☐	☐	☐	☐	☐
Cities closer to metropolitan areas are positively affected by their growth	☐	☐	☐	☐	☐
The development of the metropolis* is going to increase immigration from smaller cities and rural areas	☐	☐	☐	☐	☐
Emigration is going to affect negatively small cities and rural areas	☐	☐	☐	☐	☐

* Respectively for each country: Skopje, Sofia, Thessaloniki and Tirana.

II. Metropolitan development in Southeastern Europe: SWOT analysis for the cities of Skopje, Sofia, Thessaloniki and Tirana

6. Evaluate the quality of your metropolitan area

	Very good	Good	Modest	Bad	Very bad
The quality of life	☐	☐	☐	☐	☐
Quality of infrastructure (roads, public space, water, electricity and sewage networks, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Quality of the education system	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of health infrastructure	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of the environment	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of business climate	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of public services	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of old housing stock (before 1990)	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of new housing	☐	☐	☐	☐	☐
The effectiveness of city management	☐	☐	☐	☐	☐
The effectiveness and quality of urban planning	☐	☐	☐	☐	☐
Competitiveness of private industrial firms (price and quality)	☐	☐	☐	☐	☐
Competitiveness of private service firms (price and quality)	☐	☐	☐	☐	☐
The economic condition of the average family	☐	☐	☐	☐	☐
The chances for unskilled young people to find a job	☐	☐	☐	☐	☐
The chances for skilled young people (with education) to find a job	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of public space (parks, squares, pedestrian areas, etc)	☐	☐	☐	☐	☐
The image of the city to people living in EU countries	☐	☐	☐	☐	☐

7. What are the prospects of your city for the next 5 years in relation to the following:

	Improve very much	Improve	The same	Deteriorates	Deteriorates very much
The quality of life	☐	☐	☐	☐	☐
Quality of infrastructure (roads, public space, water, electricity and sewage networks, etc.)	☐	☐	☐	☐	☐
Quality of the education system	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of health infrastructure	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of the environment	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of business climate	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of public services	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of new housing	☐	☐	☐	☐	☐
The effectiveness of city management	☐	☐	☐	☐	☐
The effectiveness and quality of urban planning	☐	☐	☐	☐	☐
Competitiveness of private industrial firms (price and quality)	☐	☐	☐	☐	☐
Competitiveness of private service firms (price and quality)	☐	☐	☐	☐	☐
The economic condition of the average family	☐	☐	☐	☐	☐
The chances for unskilled young people to find a job	☐	☐	☐	☐	☐
The chances for skilled young people (with education) to find a job	☐	☐	☐	☐	☐
The quality of public space (parks, squares, pedestrian areas, etc)	☐	☐	☐	☐	☐
The image of the city to outsiders	☐	☐	☐	☐	☐

8. What are the strengths and advantages of your city?

Make only 5 choices

Large population size	☐
Favorable climate	☐
Geography: strategic place in the Balkans	☐
Geography: Strategic place in Europe	☐
Skilled labor force	☐
Favorable business climate	☐
A multi-cultural structure of the population	☐
Strong economic base in high-tech industry	☐
Strong economic base in capital-intensive industry	☐
Strong economic base in labor-intensive industry	☐
Strong economic base in trade and services	☐
Fast growing small business	☐
Strong presence of foreign firms	☐
Strong scientific base	☐
Good quality of infrastructure (energy, telecommunication, transport)	☐
Efficient urban transport (busses, tram, trolleys, etc)	☐
Efficient city administration	☐
Strong Cultural industry (museums, theaters)	☐
Strong Tourist industry	☐
Historical heritage (monuments)	☐
Aesthetic of the city (nice buildings and urban design)	☐
Environmental quality (air and water)	☐
Sufficient public space (parks, squares, sports facilities, etc)	☐
Low cost of living (low price levels, low housing cost)	☐
Low cost of labor	☐
Low cost of land	☐
Other _____	☐
Other _____	☐

9. What are the disadvantages and weak points of your city?

Make only 5 choices

Climate is harsh	☐
The size of the city is small	☐
Bad quality of infrastructure	☐
Poor quality of labor force /lack of skills	☐
Weak economic base / poor quality of products	☐
Corruption and criminality	☐
Anarchic- uncontrolled growth of the city and lack of urban planning	☐
Traffic jams in rush hours	☐
Serious social inequality within the city	☐
Difficulty to enforce law and order	☐
Poor environmental conditions (air and water quality is low)	☐
High cost of living	☐
Unemployment is high	☐
Poor image of city to the outsiders	☐
Poor aesthetic of city	☐
Poor quality of public buildings	☐
Poor quality of housing	☐
Bad public transportation	☐
Inefficient administration	☐
Unfavorable business climate	☐
Collapse of industry – too many empty factories	☐
Uncontrolled immigration	☐
Tensions among ethnic communities	☐
Lack of specific plan for the development of the city	☐
Limited accessibility to international markets	☐
Political instability	☐
Other _____	☐
Other _____	☐

10. What are the Opportunities arising for your city in the new environment?

Make only 5 choices

Use wisely European Union funds allocated to the metropolis	☐
Take advantage of EU policies for cities	☐
Establish stable and peaceful relations with neighboring countries	☐
Use international connections to 'learn' from others and gain know-how	☐
Use residents in Diaspora to establish economic and other links with European cities.	☐
Become a multi-cultural city and use ethnic differences as an asset in the international markets	☐
Use emigrants as a force of cooperation with other countries and cities	☐
Establish formal relations with other cities in the Balkan region	☐
Export cheap products to international markets	☐
Export high quality products to international markets	☐
Attract FDI in technology intensive industrial sectors	☐
Attract FDI in industrial sectors seeking low cost areas	☐
Attract FDI in services, banking and commerce	☐
Use the European experience to design and implement a Master Plan for the development of the city	☐
Establish better road, train and air connections with the other metropolitan areas in South eastern Europe	☐
Other _____	☐
Other _____	☐

11. What are the threads arising for your city by the new environment?

Make only 5 choices

-
A new conflict or war in the Balkans	☐
A new political crisis in the country	☐
Failure of economic policies and a new recession	☐
A refusal of the EU and international organizations to continue funding	☐
Difficulties to adopt EU institutional requirements	☐
A gradual reduction of remittances from Diaspora	☐
Environmental threads by the uncontrolled use of industry	☐
Inability of local firms to compete with the more experienced international firms	☐
A new wave of emigrants (skilled, young and educated) leave the city	☐
Inability to attract FDI	☐
Large numbers of immigrants from smaller cities and rural areas	☐
Large number of immigrants from other countries	☐
Inability to 'learn' and adjust to the new conditions as fast as necessary	☐
Other _____	☐
Other _____	☐
-

V. Policies of metropolitan development in Southeastern Europe

12. Which of the following categories of policies are the most important for the development of your city?

Make only 3 choices

Technical infrastructure policies (roads, water, sewage, energy telecommunications)	☐
Social infrastructure policies (schools, hospitals, etc)	☐
Policies for unemployment, poverty and social exclusion	☐
Policies for culture, tourism, amusement, entertainment and free time	☐
Policies for the development of human capital (education, vocational training)	☐
Policies to attract Foreign Investment	☐
Policies for the restructuring and modernization of the private sector	☐
Privatization policies	☐
Policies to support SMEs development (finance, know-how transfer, cooperation)	☐
Urban planning, land uses, urban renewal, restoration and city marketing	☐
Policies of reorganization and modernization of city management	☐

13. Which of the following specific projects are the most significant for the development of your city?

Make only 5 choices

Metro	☐
Tram	☐
Opera	☐
Theaters and Cinema complexes	☐
Museums	☐
Conference and Exhibition Center	☐
Shopping Centers and Plazas	☐
Amusement Parks	☐
Restoration of historical monuments and public buildings	☐
Sport Centers	☐
Technopolis / Science Park	☐
Develop or modernize Industrial areas outside the city	☐
Parking Spaces at the center of the city	☐
Universities / Research Centers	☐
Hospitals	☐
Plan and develop new residential areas in the suburbs	☐
Highway network connecting with the other metropolitan centers in Southeastern Europe and Western Europe	☐
Highways connecting with other important cities	☐
High-speed train connecting with the other metropolitan centers in Southeastern Europe and Western Europe	☐
Expand and modernize the Airport	☐
State-of-the-art Telecommunication networks	☐
Expand public space and parks	☐
Environmental protection projects (controlling water and air pollution)	☐
Other _____	☐
Other _____	☐

VI. Spread effects of metropolitan development and policies of regional integration and cohesion

14. Which of the following policies can spread metropolitan growth to the other cities of your country and promote polycentric development?

Make only 5 choices

Highways connecting the metropolis with other important cities of the country	☐
Train connection with all important cities of the country	☐
Efficient public inter-city transportation (bus service)	☐
Franchising (metropolitan service firms open stores in other cities)	☐
Labor Commuting (people from other cities travel daily and work in the metropolis)	☐
Controls in the establishment of new industrial firms in the metropolis (to avoid environmental degradation and anarchic growth of the metropolis) and incentives for the relocation of existing firms outside the metropolis	☐
Subcontracting (manufacturing firms in the metropolis assign specific tasks to firms in other cities)	☐
Supply networks in agricultural and food products (farmers and small firms in the periphery have contracts with department stores)	☐
Transfer of know-how and learning through networks of cooperation among firms	☐
Transfer of know-how and learning through networks of cooperation among local administrations	☐
Joint ventures among metropolitan and peripheral firms	☐
Triangular relations (metropolitan service firms act as intermediates to promote industrial products of local firms to international markets)	☐
Weekend tourism activities (metropolitan residents spend the weekend in nearby resorts)	☐
Expansion of residential areas in nearby resort areas serving as vacation place for the residents of the metropolis	☐
Other _____	☐
Other _____	☐

15. Which of the following policies are more likely to promote indigenous growth in the other cities and the peripheral regions of your country?

Make only 5 choices

Investment incentives to encourage and support the creation of new enterprises	☐
Business centers promoting 'learning' and transfer of know-how	☐
Policies of privatization of public enterprises	☐
Maintain in small cities and weak regions a stronger presence of public sector	☐
Provide modern education and training (invest in schools, universities, vocational centers)	☐
Decentralize public administration (more powers at the local level)	☐
Decentralize public spending (more public funds at the local level)	☐
Provide adequate infrastructure (roads, electricity, telecommunications)	☐
Policies to attract FDI in other cities than the metropolis	☐
Policies promoting networks of cooperation among local, national and international firms	☐
Policies of cross-border cooperation, especially for cities near the borders	☐
Develop productive specializations in sectors of actual or potential comparative advantage	☐
Place marketing policies seeking to promote local products and services to national and international markets	☐
The government has a specific strategic plan for regional development	☐
Each city or region has a specific local development plan	☐
Other _____	☐
Other _____	☐

15. Which cities in your country are more likely to benefit from the spread effects of metropolitan growth?

(Mark only one choice)

-
Nearest cities	☐
Cities with good road connection irrespective of distance	☐
Only the other 2-3 large cities of the country	☐
Cities with active 'learning' policies	☐
No one city will benefit (there are no spread effects)	☐
-

16. The best way to allocate Public Investment funds to the Cities and Regions of your country is one of the following:

(Make only one choice)

-
Each city and region receives funds in proportion to its population	☐
The allocation of funds is in favor of the metropolis*	☐
The allocation of funds is in favor of the poorest regions	☐
The allocation of funds is in favor of the rural areas	☐
The allocation of funds is in favor of the urban areas	☐
-

** Respectively for each country: Skopje, Sofia, Thessaloniki and Tirana.*

17. An efficient development plan of the country that supports balanced development should encourage the following specializations:

(Put a grade in the scale of 1-5 in each box)

5: specialization in this activity best fitting in the area

1: specialization in this activity not fitting in the area

	Metropolis	Large cities	Small cities
Financial services			
Business services			
Hi-tech manufacturing			
Capital intensive industry			
Labor intensive industry			
Small firms in consumer sectors			
Science and education			
Tourism			
Commerce			
Health			
Culture and amusement			
Agriculture			

18. Mark which of the following cities will be in your opinion positively affected by the spread effects of metropolitan* development.

1= effect is minimum / no effect

5= effect is maximum

Skopje		Sofia		Thessaloniki		Tirana	
	Veles		Plovdiv		Kozani		Duress
	Tetovo		Blagoevgrad		Veria		Shkoder
	Prilep		Montana		Edessa		Korca
	Strip		Zlatitsa		Kilkis		Elbassan
	Ochrid		Pleven		Katerini		Vlore
	Bitola				Serres		

* Respectively for each country: Skopje, Sofia, Thessaloniki and Tirana.

VII. Policies of cooperation among the four metropolitan areas

19. Do you know in person any people in the other three cities?

(Check where appropriate. Leave the column of your city empty)

	Skopje	Sofia	Thessaloniki	Tirana
None				
1-2 persons				
3-5 persons				
6-10 persons				
More than 10				

20. The people you now are:

(Check where appropriate. Leave the column of your city empty)

	Skopje	Sofia	Thessaloniki	Tirana
I do not know any one				
In business				
In the Administration				
Politicians				
Friends				
In education - science				
Relatives				
Other ()				

21. The last time you communicated with someone in the other cities was:

(Check where appropriate. Leave the column of your city empty)

	Skopje			Sofia			Thessaloniki			Tirana		
	Met in person	Talked over the phone	Sent e-mail, letter or fax	Met in person	Talked over the phone	Sent e-mail, letter or fax	Met in person	Talked over the phone	Sent e-mail, letter or fax	Met in person	Talked over the phone	Sent e-mail, letter or fax
Never												
This week												
Last week												
Last month												
2-6 months ago												
7-12 months ago												
1-2 years ago												

22. Evaluate the actual level of economic, institutional scientific and cultural relations of your metropolitan area with the three important cities in SEE (grade in a scale of 1-5).

1: Very limited relations

5: Very strong relations

Provide answers only for your city (one line)

	Skopje	Sofia	Thessaloniki	Tirana
Skopje				
Sofia				
Thessaloniki				
Tirana				

23. In your opinion, how strong should be the economic, institutional scientific and cultural relations of your metropolitan area with the other three cities (grade in a scale of 1-5).

1: Very limited relations

5: Very strong relations

Provide answers only for one city (one line)

	Skopje	Sofia	Thessaloniki	Tirana
Skopje				
Sofia				
Thessaloniki				
Tirana				

24. Which of the following policies of cooperation among the 4 metropolitan areas will help to exploit advantages/opportunities and face weaknesses/challenges in your city?

Mark where appropriate.

Maximum 5 choices.

Leave the column of your city blank

	Skopje	Sofia	Thessaloniki	Tirana
Trade relations (mainly exports)	☐	☐	☐	☐
Trade relations (mainly imports)	☐	☐	☐	☐
Organize joint international events	☐	☐	☐	☐
Receive FDI	☐	☐	☐	☐
Send FDI	☐	☐	☐	☐
Receive immigrants	☐	☐	☐	☐
Send emigrants	☐	☐	☐	☐
Joint ventures by private firms	☐	☐	☐	☐
Administrative cooperation	☐	☐	☐	☐
Cooperation in vocational training	☐	☐	☐	☐
Cooperation in EU programs	☐	☐	☐	☐
Administrative staff exchange and training	☐	☐	☐	☐
Scientific cooperation among Universities	☐	☐	☐	☐
Joint promotion of cities to attract FDI	☐	☐	☐	☐

25. Evaluate the following sentences

	Absolutely true	True	Uncertain	False	Absolutely false
Existing level of relations is very low, so cities gain very little from them	☐	☐	☐	☐	☐
All cities would gain more if relations with each other were stronger	☐	☐	☐	☐	☐
Some cities are net losers from certain types of relations with the other cities *	☐	☐	☐	☐	☐
All social groups within cities will gain from the expansion of relations	☐	☐	☐	☐	☐
Smaller cities in between (in the highway connecting the metropolitan areas or in the border crossings) benefit from existing level of relations	☐	☐	☐	☐	☐

* Explain, what type of activities: _____

26. Barriers to economic, institutional scientific and cultural relations of your metropolitan area with the other important cities in SEE.

Grade in a scale of 1-5.

5: no barrier at all

1: Very severe barrier

	1	2	3	4	5
The condition of highways connecting the cities	☐	☐	☐	☐	☐
The condition of railway	☐	☐	☐	☐	☐
The condition of public transportation	☐	☐	☐	☐	☐
The procedures in the borders	☐	☐	☐	☐	☐
Tariffs, quotas and bureaucratic procedures for exports, imports	☐	☐	☐	☐	☐
Lack of contacts between city administrations	☐	☐	☐	☐	☐
Lack of political will	☐	☐	☐	☐	☐
Political instability in one or more countries	☐	☐	☐	☐	☐
Corruption	☐	☐	☐	☐	☐
Historical events / suspicion	☐	☐	☐	☐	☐
Frequent changing of the rules in business	☐	☐	☐	☐	☐
Different Culture	☐	☐	☐	☐	☐
Different Language	☐	☐	☐	☐	☐
Long distance between cities	☐	☐	☐	☐	☐

VIII. Spread effects of cooperation

27. Evaluate the following sentences concerning the spread effects of cooperation among the four metropolitan areas

	Absolutely true	True	Uncertain	False	Absolutely false
No other city is likely to gain from the cooperation	☐	☐	☐	☐	☐
Cities located on major transport routes will gain	☐	☐	☐	☐	☐
Cities near border crossings will gain	☐	☐	☐	☐	☐
Cities participating in the network of cooperation will gain	☐	☐	☐	☐	☐

28. Possible gains for intermediate cities are expected to be in the following area

Grade in a scale of 1-5.

1: no gain at all

5: Very significant benefits

	1	2	3	4	5
Direct benefits due to higher traffic levels (hotels, gas stations, highway stores)	☐	☐	☐	☐	☐
Direct benefits due to higher density of interaction among metropolitan areas (A firm from Thessaloniki having branches in Sofia may open a branch also in Blagoevgrad)	☐	☐	☐	☐	☐
Indirect benefits (higher levels of activities in metropolitan areas will have spread effects in other cities. For example: more tourism in Skopje → more restaurants → more wine from Negotino or more fish from Ochrid)	☐	☐	☐	☐	☐
Specialized services (Local firms in intermediate cities may develop special services to meet the higher level of interaction in the corridor connecting the metropolis. For example: schools teaching Greek, storage for products, tourist attractions, promote high quality local products, etc)	☐	☐	☐	☐	☐
System competition activities that will take advantage from the institutional differences among countries (For example: play in Cazino, establish a firm with less effort than in your country)	☐	☐	☐	☐	☐
Scale effects (after some threshold of activities, some new activities will take place to provide services to existing ones)	☐	☐	☐	☐	☐

29. Evaluate the level of possible gains of metropolitan cooperation for intermediate cities

Grade in a scale of 1-5.

5: gains are very significant

1: gains are insignificant

	Cooperation between Skopje and Tirana	Cooperation between Skopje and Sofia	Cooperation between Skopje and Thessaloniki	Cooperation between Sofia and Tirana	Cooperation between Sofia and Thessaloniki	Cooperation between Thessaloniki and Tirana
Cities in Greece						
Ioannina						
Kozani						
Kastoria						
Florina						
Veria						
Serres						
Kilkis						
Cities in Albania						
Korca						
Sarante						
Elbassan						
Cities in FYROM						
Veles						
Bitola						
Ochrid						
Strip						
Gevgeli						
Cities in Bulgaria						
Plovdiv						
Blagoevgrad						
Sadanski						

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000074902